

Правни факултет Универзитета у Нишу
Faculty of Law, University of Niš

Међународна научна конференција
International Scientific Conference

ДЕЛОВАЊЕ ИНСТИТУЦИЈА СИСТЕМА У
ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА:
ИСКУСТВА И ИЗАЗОВИ

Systemic Agency in Extraordinary
Situations:
Experiences and Challenges

Зборник сажетака
Collection of summaries

Ниш, април 2022.

МЕЂУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА / INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
„ДЕЛОВАЊЕ ИНСТИТУЦИЈА СИСТЕМА У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА: ИСКУСТВА И ИЗАЗОВИ”
“SYSTEMIC AGENCY IN EXTRAORDINARY SITUATIONS: EXPERIENCES AND CHALLENGES”

Зборник сажетака / Collection of summaries

Издавач / Publisher

Правни факултет Универзитета у Нишу / Faculty of Law, University of Niš

За издавача / For the Publisher

Проф. др Горан Обрадовић, декан

Организатор Конференције / Conference organizer

Центар за правна и друштвена истраживања

Уредници Конференције / Editors-in Chief

Доц. др Анђелија Тасић, доцент, Правни факултет Универзитета у Нишу

Проф. др Марко Димитријевић, ванредни професор, Правни факултет Универзитета у Нишу

Организациони одбор / Organizing Committee

Проф. др Горан Обрадовић, редовни професор и декан, Правни факултет Универзитета у Нишу,
уредник Конференције

Проф. др Ирена Пејић, редовни професор и главни и одговорни уредник Зборника радова Правног
факултета у Нишу;

Проф. др Срђан Голубовић, редовни професор и управник Центра за правна и друштвена
истраживања, Правни факултет Универзитета у Нишу;

Доц. др Анђелија Тасић, доцент и продекан за наставу, Правни факултет Универзитета у Нишу;

Проф. др Марко Димитријевић, ванредни професор и продекан за науку и финансије, Правни
факултет Универзитета у Нишу, уредник Конференције;

Проф. др Милош Прица, ванредни професор и научни секретар Центра за правна и друштвена
истраживања, Правни факултет Универзитета у Нишу;

Доц. др Иван Илић, доцент и технички секретар Центра за правна и друштвена истраживања,
Правни факултет Универзитета у Нишу;

Prof. dr Mustafa Yasan, Associate Professor, Faculty of Law, Sakarya University, Sakarya Turkey;

Prof. dr Olga Gurkova Kosevaliska, Associate Professor, Faculty of Law, University Goce Delchev Stip,
Dean, Republic of North Macedonia;

Проф. др Жељко Мирјанић, редовни професор, декан, Правни факултет Универзитета у Бањој
Луци, Босна и Херцеговина

Технички уредник / Desktop Publishing: Владимир Благојевић

Превод резимеа / Proofreading: Гордана Игњатовић

Корице / Cover: Владимир Благојевић

Штампа / Print: Медивест Ниш

Тираж / Circulation: 100

ISBN: 978-86-7148-290-5

Штампање овог Зборника је финансијски помогло Министарство науке, просвете и технолошког
развоја Републике Србије.

САДРЖАЈ

ЈАВНОПРАВНА НАУЧНА ОБЛАСТ / PUBLIC LAW

Наташа Стојановић

ПРАВНИ ТРЕТМАН ЖИВОТИЊА У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА.....	17
LEGAL TREATMENT OF ANIMALS IN EMERGENCY SITUATIONS.....	18

Игор Милинковић

СЛОБОДА СУДИЈСКОГ УДРУЖИВАЊА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.....	19
FREEDOM OF ASSOCIATION OF JUDGES IN BOSNIA AND HERZEGOVINA.....	20

Горан Обрадовић, Анђелија Тасић

ОСТВАРИВАЊЕ И ЗАШТИТА ПРАВА НА ПОРОДИЧНУ ПЕНЗИЈУ ВАНБРАЧНОГ ПАРТНЕРА, ИЛИ ШТА НАМ СВЕ ЗАКОНОДАВАЦ НИЈЕ РЕКАО?.....	21
THE EXERCISE AND PROTECTION OF THE RIGHT TO A SURVIOR'S PENSION IN EXTRAMARITAL RELATIONS: WHAT HAS THE LEGISLATOR FAILED TO DISCLOSE?.....	22

Boris Bakota, Jelena Dujmović Boska, Danijela Romić

ИЗАЗОВИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА КАО ЈАВНЕ СЛУЖБЕ У ВРИЈЕМЕ ТРАЈАЊА ПАНДЕМИЈЕ КОВИД- 19 ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ СТУДЕНАТА.....	23
CHALLENGES FOR HIGHER EDUCATION AS A PUBLIC SERVICE DURING COVID-19 PANDEMIC: STUDENTS' PERSPECTIVE.....	24

Тодор Каламатиев, Александар Ристовски

ЗАШТИТА ПРАВА НА ПРИВАТНОСТ ПРИ ЗАПОШЉАВАЊУ: АНАЛИЗА ЕВРОПСКОГ ОКВИРА ЗА ЗАШТИТУ ПРИВАТНОСТИ И НАЦИОНАЛНОГ ЗАКОНОДАВСТВА РЕПУБЛИКЕ СЕВЕРНЕ МАКЕДОНИЈЕ.....	25
PROTECTION OF THE RIGHT TO PRIVACY IN EMPLOYMENT: ANALYSIS OF THE EU FRAMEWORK AND THE LEGISLATION OF NORTH MACEDONIA.....	27

Предраг Цветковић

АНТИЦИПАТИВНО УПРАВЉАЊЕ КАО РЕГУЛАТОРНИ ИНСТРУМЕНТ УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ.....	29
--	----

ANTICIPATORY GOVERNANCE AS THE RISK MANAGEMENT REGULATORY APPROACH.....	30
Драгољуб Тодић	
КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ, ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ И ОДГОВОР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, ЦРНЕ ГОРЕ И ХРВАТСКЕ.....	31
CLIMATE CHANGE, EMERGENCIES AND RESPONSES OF THE REPUBLIC OF SERBIA, MONTENEGRO, AND CROATIA.....	32
Срђан Радуловић	
НЕУВОЂЕЊЕ ОБАВЕЗНЕ ВАКЦИНАЦИЈЕ ПРОТИВ КОВИДА-19 У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ.....	33
NON-PROMULGATION OF MANDATORY COVID-19 VACCINATION IN THE REPUBLIC OF SERBIA.....	34
Дејан Вучетић, Предраг Димитријевић	
УЛОГА КОМУНАЛНЕ МИЛИЦИЈЕ У ИЗВРШАВАЊУ МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ПАНДЕМИЈЕ COVID-19, СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ПРИМЕР ГРАДА НИША	35
THE ROLE OF THE COMMUNAL MILITIA IN THE IMPLEMENTATION OF MEASURES TO PREVENT THE COVID-19 PANDEMIC, WITH SPECIFIC REFERENCE TO THE EXAMPLE OF THE CITY OF NIŠ.....	36
Ивана Шумановска-Спасовска, Елена Давитковска	
ОДНОС ИЗМЕЂУ ОПШТЕГ УПРАВНОГ ПОСТУПКА И ПОСЕБНИХ УПРАВНИХ ПОСТУПАКА.....	37
THE RELATIONSHIP BETWEEN THE GENERAL ADMINISTRATIVE PROCEDURE AND SPECIAL ADMINISTRATIVE PROCEDURES.....	38
Јасна Бачовска Недић, Михаела Моштрова	
ПАНДЕМИЈА КОВИД-19 КАО СТУДИЈА СЛУЧАЈА ПРАВНЕ КУЛТУРЕ У РЕПУБЛИЦИ СЕВЕРНОЈ МАКЕДОНИЈИ	39
THE COVID-19 PANDEMIC AS A CASE STUDY OF LEGAL CULTURE IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA.....	40
Lavinia Onica Chipea	
УТИЦАЈ ПАНДЕМИЈЕ КОВИД-19 НА РАДНЕ ОДНОСЕ У РУМУНСКОМ ПРАВНОМ СИСТЕМУ.....	41
THE INFLUENCE OF THE COVID-19 PANDEMIC ON LABOR RELATIONS IN THE ROMANIAN LEGAL SYSTEM.....	42
Helga Špadina	
ПРАВО КРИЗНИХ СИТУАЦИЈА.....	43
CRISIS MENAGEMENT LAW	44

Маја Настић

УСТАВНИ СУД И ВАНРЕДНО СТАЊЕ.....	45
CONSTITUTIONAL COURTS AND THE STATE OF EMERGENCY	46

Александар С. Мојашевић, Стефан Стефановић

ПОЛИТИКА ВАКЦИНАЦИЈЕ ПРОТИВ КОВИДА 19 У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ: ПРАВНО-ОРГАНИЗАЦИОНИ АСПЕКТ	47
VACCINATION POLICY AGAINST COVID-19 IN THE REPUBLIC OF SERBIA: LEGAL AND ORGANIZATIONAL ASPECT	48

Katarina Knol Radoja, Dejan Bodul

КАКО ЗАУСТАВИТИ ПЛАСИРАЊЕ НЕИСТИНИТИХ ИНФОРМАЦИЈА И ГОВОР МРЖЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ?	49
HOW TO STOP PLACING FALSE INFORMATION AND HATE SPEECH ON THE INTERNET?	50

Мања Марочини Зрински

МОГУЋНОСТ УВОЂЕЊА ОБВЕЗНОГ ЦИЈЕПЉЕЊА ПРОТИВ БОЛЕСТИ КОВИД -19: ПРИМЈЕНА НАЧЕЛА РАЗМЈЕРНОСТИ ТЕ АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕ ПРАКСЕ УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ И ЕУРОПскоГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА.....	51
THE POSSIBILITY OF INTRODUCING COMPULSORY VACCINATION AGAINST COVID-19: APPLYING THE PRICIPLE OF PROPORTIONALTY AND ANALYSIS OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF CROATIA AND OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS.....	52

Милош Прица

УПРАВНА ОЦЕНА ЦЕЛИСХОДНОСТИ И ЈАВНИ ПОРЕДАК.....	53
ADMINISTRATIVE ASSESSMENT OF EXPEDIENCY AND PUBLIC ORDER.....	54

Ana Đanić Čeko, Matko Guštin

ИЗАЗОВИ ДИГИТАЛИЗАЦИЈЕ ХРВАТСКЕ ЈАВНЕ УПРАВЕ С ОСВРТОМ НА ПОСЕБНЕ ОКОЛНОСТИ И СУВРЕМЕНЕ ИЗАЗОВЕ ПОД УТЈЕЦАЈЕМ КОВИД-19.55	
CHALLENGES OF DIGITALIZATION OF CROATIAN PUBLIC ADMINISTRATION, WITH REFERENCE TO SPECIAL TO SPECIAL CIRCUMSTANCES AND CONTEMPORARY CHALLENGES UNDER THE IMPACT OF COVID-19	56

Милан Пилиповић

НОРМАТИВНЕ НАДЛЕЖНОСТИ ИНСТИТУЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ И БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У ВАНРЕДНОЈ СИТУАЦИЈИ/СТАЊУ И ЊИХОВО ДЈЕЛОВАЊЕ У ПРАКСИ ПОВОДОМ ПАНДЕМИЈЕ КОВИД-19.....	57
---	----

THE NORMATIVE FRAMEWORK OF INSTITUTIONAL COMPETENCES IN REPUBLIKA SRPSKA AND BOSNIA AND HERZEGOVINA IN EMERGENCY SITUATIONS, AND THEIR PRACTICAL APPLICATION IN THE CIRCUMSTANCES OF THE COVID-19	58
--	----

Душко Челић

ПАНДЕМИЈА COVID-19 И ПАНДЕМИЈА КРШЕЊА ПРАВА ПАЦИЈЕНАТА НА ПРИВАТНОСТ.....	59
COVID-19 PANDEMIC AND A PANDEMIC OF VIOLATION OF PATIENT'S RIGHT TO PRIVACY	60

Александар Антић

ПИТАЊЕ УСТАВНОСТИ ОГРАНИЧЕЊА ЗАПОШЉАВАЊА У ЈАВНОМ СЕКТОРУ	61
THE CONSTITUTIONALITY OF RESTRICTIONS ON EMPLOYMENT IN THE PUBLIC SECTOR.....	62

Марио Рељановић,

Јована Мисаиловић

ПРАВА ПО ОСНОВУ РАДА МЕДИЦИНСКИХ РАДНИКА ЗА ВРЕМЕ ВАНРЕДНОГ СТАЊА	63
WORK-RELATED RIGHTS OF MEDICAL PROFESSIONALS DURING A STATE OF EMERGENCY	64

Гордана Игњатовић

ПРОАКТИВНО ДЕЛОВАЊЕ ИНСТИТУЦИЈА ОБРАЗОВАНОГ СИСТЕМА У ВАНРЕДНИМ ОКОЛНОСТИМА: ИСКУСТВА СТУДЕНАТА И НАСТАВНИКА ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ ТОКОМ ПАНДЕМИЈЕ COVID-19 И МОГУЋНОСТИ УНАПРЕЂЕЊА ПРОАКТИВНОГ СИСТЕМСКОГ ПРИСТУПА У ОБРАЗОВАЊУ ПРАВНИКА.....	65
SYSTEMIC AGENCY IN EDUCATION IN EXTRAORDINARY CIRCUMSTANCES: CHALLENGES ENCOUNTERED BY LF NIŠ STUDENTS AND TEACHERS DURING THE COVID-19 PANDEMIC AND OPPORTUNITIES FOR DEVELOPING SYSTEMIC AGENCY IN LEGAL EDUCATION	66

Дарко Божичић

РАД КОД КУЋЕ КАО МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ШИРЕЊА ЕПИДЕМИЈЕ ВИРУСА COVID-19	67
WORK FROM HOME AS A MEASURE FOR PREVENTING THE SPREAD OF THE COVID-19 PANDEMIC.....	68

Марија Митровић,

Лука Батуран

МЕРЕ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ШИРЕЊЕ ЕПИДЕМИЈЕ ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ КОД ПОСЛОДАВЦА И САНКЦИЈЕ ЗА ЊИХОВО КРШЕЊЕ	69
---	----

MEASURES FOR PREVENTING THE SPREAD OF AN INFECTIONS DISEASES EPIDEMIC AT WORKPLACE AND SANCTIONS FOR THE VIOLATION OF SUCH MEASURES	70
---	----

**Gordana Horvat,
Suzana Tomašević,
Ana Lozina**

ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОДРШКА У ОБЛИЦИМА АЛТЕРНАТИВНЕ СКРБИ – УДОМИТЕЉСТВО И COVID 19 ПАНДЕМИЈА.....	71
INSTITUTIONAL SUPPORT IN ALTERNATIVE CARE: FOSTER CARE AND THE COVID-19 PANDEMIC	72

Александра Митровић

МЕДИЈАЦИЈА КАО ЕФИКАСНИЈИ НАЧИН РЕШАВАЊА РАДНИХ СПОРОВА – СОЦИОЛОШКО – ПРАВНИ АСПЕКТ	73
MEDIATION AS A MORE EFFECTIVE METHOD FOR RESOLVING LABOR DISPUTES FROM THE ASPECT OF SOCIOLOGY OF LAW	74

Милица Миџовић

СУДСКО И АРБИТРАЖНО РЕШАВАЊЕ ИНДИВИДУАЛНИХ РАДНИХ СПОРОВА	75
COURT SETTLEMENT AND ARBITRATION IN RESOLVING INDIVIDUAL LABOUR DISPUTES	76

Милица Ристић

ИСКУСТВО СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У БОРБИ СА ЕПИДЕМИЈОМ ВАРИОЛА ВЕРА 1972. ГОДИНЕ: ЗНАЧАЈ ИСТОРИЈСКОГ НАСЛЕЂА ЗА БИВШЕ СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ РЕПУБЛИКЕ У УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ КОРОНА ВИРУСА	77
THE SFRY EXPERINCE IN COMBATING THE VARIOLA VERA EPIDEMIC IN 1972: THE SIGNIFANCE OF HISTORICAL HERITAGE FOR EX-YUGOSLAV REPUBLICS IN THE CIRCUMSTANCES OF THE COVID-19 PANDEMIC	78

Јована Анђелковић

ЈАВНА УПРАВА ТОКОМ ПАНДЕМИЈЕ И ПРАВЦИ РЕФОРМЕ	79
PUBLIC ADMINISTRATION DURING THE COVID-19 PANDEMIC AND REFORM DIRECTIONS.....	80

ГРАЂАНСКОПРАВНА НАУЧНА ОБЛАСТ / CIVIL LAW

Мирослав Лазић

ЗАБРАЊЕНЕ КЛАУЗУЛЕ – ОПРАВДАНО И НЕОПРАВДАНО – У СРПСКОМ „БЕЗДРЖАВИНСКОМ“ ЗАЛОЖНОМ ПРАВУ	83
JUSTIFIED AND UNJUSTIFIED PROHIBITED CLAUSES IN SERBIAN LAW ON “NON-POSSESSORY” PLEDGE	84

Иван Русчев

ПРАВНИ АСПЕКТИ НЕКИХ МЕРА ПРОТИВ КОРОНАВИРУСА У БУГАРСКОЈ:
VIS MAJOR, CLAUSULA REBUS SIC STANTIBUS, MORATORIUM ИЛИ
НЕШТО ДРУГО?85

LEGAL ASPECTS OF SOME ANTI-COVID MEASURES IN BULGARIA:
VIS MAJOR, CLAUSULA REBUS SIC STANTIBUS, MORATORIUM OR
SOMETHING ELSE?86

**Димитрије Ђеранић,
Ђорђе Мариловић**

УТВРЂИВАЊЕ НАЧИНА И ВИСИНЕ ИЗДРЖАВАЊА У ПРЕДНАЦРТУ
ПОРОДИЧНОГ ЗАКОНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ87

THE TYPES AND AMOUNT OF MAINTENANCE IN THE PRE-DRAFT
FAMILY ACT OF REPUBLIKA SRPSKA88

Ангел Ристов

ОСТВАРИВАЊЕ ГРАЂАНСКИХ ПРАВА У ВАНРЕДНОМ СТАЊУ:
ИЗАЗОВИ И ИСКУСТВА89

THE EXERCISE OF CIVIL LAW RIGHTS IN STATE OF EMERGENCY:
CHALLENGES AND EXPERIENCES90

Самир Манић

КАУЗА УГОВОРНЕ ОБАВЕЗЕ КАО ПРЕТПОСТАВКА ПУНОВАЖНОГ
НАСТАНКА ОБОСТРАНО-ОБАВЕЗУЈУЋИХ УГОВОРА.....91

CAUSA OF CONTRACTUAL OBLIGATIONS AS A PRECONDITION FOR
THE FORMATION OF A VALID CONTRACT92

Тамара Ђурђић-Милошевић

ТЕСТАМЕНТАРНЕ ФОРМАЛНОСТИ ИЗ АНГЛО-АМЕРИЧКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ.....93

TESTAMENTARY FORMALITIES FROM THE ANGLO-AMERICAN PERSPECTIVE94

Марко С. Кнежевић

ЗАХТЕВ ЗА ПРЕИСПИТИВАЊЕ ПРАВНОСНАЖНЕ ПРЕСУДЕ:
ДА ЛИ ЈЕ НАДЗОР ЈАВНОГ ТУЖИОЦА НАД СУДОВИМА ЗАИСТА
НУЖАН У ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ?95

APPLICATION FOR REVIEW OF THE FINAL JUDGMENT: IS THE PUBLIC
PROSECUTOR'S CONTROL OVER COURTS REALLY NECESSARY IN CIVIL
LITIGATION?96

Dženana Radončić

ПЕРСПЕКТИВЕ ДИГИТАЛНЕ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ ГРАЂАНСКОГ СУДСКОГ
ПОСТУПКА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ97

PERSPECTIVES OF DIGITAL TRANSFORMATION OF CIVIL LITIGATION IN
BOSNIA AND HERZEGOVINA98

**Милица Шутова,
Ана Здравева**

СУДСКИ ПОСТУПЦИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПОРОДИЧНИХ СПОРОВА У УСЛОВИМА ВАНРЕДНОГ СТАЊА.....	99
LITIGATION PROCEEDINGS FOR RESOLVING FAMILY DISPUTES DURING THE STATE OF EMERGENCY.....	100

Бојана Арсенијевић

ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ УСЛЕД ИЗОСТАНКА ПРОТИВГРАДНЕ ЗАШТИТЕ.....	101
LIABILITY FOR DAMAGE CAUSED BY OMISSION TO ENSURE HAILSTORM PROTECTION.....	102

КРИВИЧНОПРАВНА НАУЧНА ОБЛАСТ / CRIMINAL LAW

Драган Јовашевић

КРИВИЧНОПРАВНИ ЗНАЧАЈ ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ.....	105
THE SIGNIFICANCE OF EMERGENCY SITUATION IN CRIMINAL LAW.....	106

Александра Груевска Дракулевски

ИСКУСТВА И ИЗАЗОВИ У МАКЕДОНСКИМ ЗАТВОРИМА У УСЛОВИМА ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ ПРОУРОКОВАНЕ ПАНДЕМИЈОМ COVID-19.....	107
EXPERIENCES AND CHALLENGES IN THE MACEDONIAN PRISONS IN THE CIRCUMSTANCES OF THE EXTRAORDINARY SITUATION CAUSED BY THE COVID-19 PANDEMIC.....	108

**Здравко Грујић,
Дарко Димовски,
Миомира Костић**

МЕХАНИЗМИ СПРЕЧАВАЊА СЕКУНДАРНЕ ВИКТИМИЗАЦИЈЕ – УСПОСТАВЉАЊЕ НОВИХ НОРМАТИВНИХ ОКВИРА ЗАШТИТЕ ЖРТАВА КРИВИЧНИХ ДЕЛА.....	109
MECHANISMS FOR PREVENTING SECONDARY VICTIMIZATION: ESTABLISHING NEW NORMATIVE FRAMEWORKS FOR THE PROTECTION OF VICTIMS OF CRIMINAL OFFENSES.....	110

Cristian Dumitru Miheş

УПОТРЕБА ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ И САЈБЕР ТЕХНОЛОГИЈА У ФОРЕНЗИЧКОЈ ИСТРАЗИ И СУДСКОМ ПОСТУПКУ.....	111
USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND CYBER INSTRUMENTS IN FORENSIC INVESTIGATION AND CRIMINAL TRIAL PROCEEDINGS.....	112

Душица Миладиновић-Стефановић

ШИРЕЊЕ ЛАЖНИХ ВЕСТИ, ПАНДЕМИЈА И КАЗНЕНО ПРАВО.....	113
---	-----

DISSEMINATION OF FAKE NEWS, THE COVID-19 PANDEMIC AND CRIMINAL LAW.....	114
--	-----

Драган Благоић

РАЗГРАНИЧЕЊЕ ИЗМЕЂУ ПРИПРЕМНИХ РАДЊИ И ПОКУШАЈА.....	115
DISTINCTION BETWEEN PREPARATORY ACTIONS AND ATTEMPT	116

Ивана Марковић

ВАНРЕДНЕ ОКОЛНОСТИ У КРИВИЧНОМ ЗАКОНИКУ СРБИЈЕ.....	117
EXTRAORDINARY CIRCUMSTANCES IN THE CRIMINAL CODE OF SERBIA.....	118

Bogdan Bodea

НАЧЕЛО ПРЕДВИДИВОСТИ КРИВИЧНЕ НОРМЕ И ПРАВНА СХВАТАЊА ВРХОВНОГ СУДА	119
THE PRINCIPLE OF FORESEEABILITY OF THE CRIMINAL NORM AND THE SUPREME COURT DECISIONS ON INTERPRETATION OF CRIMINAL NORMS.....	120

Иван Илић

ОБАВЕЗА СПРОВОЂЕЊА ЕФЕКТИВНЕ ИСТРАГЕ У СЛУЧАЈУ ЛИШЕЊА ЖИВОТА – АНАЛИЗА ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА У СЛУЧАЈЕВИМА ПРОТИВ СРБИЈЕ	121
OBLIGATION TO CONDUCT AN EFFECTIVE INVESTIGATION IN CASE OF DEPRIVATION OF LIFE: ANALYSIS OF THE CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS IN CASES AGAINST SERBIA	122

Филип Мирић

СПРЕЧАВАЊЕ ШИРЕЊА ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ COVID 19 – КРИВИЧНОПРАВНИ АСПЕКТ.....	123
PREVENTING THE SPREAD OF COVID-19 INFECTIOUS DISEASES: CRIMINAL LAW ASPECT	124

**ПРАВНОЕКОНОМСКА И ТРГОВИНСКОПРАВНА НАУЧНА ОБЛАСТ
ECONOMICS AND TRADE LAW**

Срђан Голубовић

ПРИМЕНА ФИСКАЛНИХ ПРАВИЛА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У УСЛОВИМА КРИЗЕ ИЗАЗВАНЕ ПАНДЕМИЈОМ	127
THE APPLICATION OF THE EUROPEAN UNION FISCAL RULES IN THE COVID-19 PANDEMIC CRISIS.....	128

Марина А. Лапина

СИСТЕМСКИ ПРИСТУП ПОБОЉШАЊУ ЗАКОНОДАВСТВА ИЗ ОБЛАСТИ ИНДУСТРИЈСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ У КОНТЕКСТУ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА МЕХАНИЗМА „РЕГУЛАТОРНЕ ГИЉОТИНЕ”: РУСКО ИСКУСТВО	129
---	-----

A SYSTEMATIC APPROACH TO IMPROVING INDUSTRIAL SAFETY LEGISLATION IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTING THE "REGULATORY GUILLOTIN" MECHANISM: RUSSIAN EXPERIENCE.....	130
---	-----

Љубица Николић

ИНВЕСТИЦИЈЕ У ГРАЂЕВИНАРСТВУ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА – КОРИСТИ И РИЗИЦИ.....	131
INVESTMENT IN CONSTRUCTION IN EMERGENCIES - BENEFITS AND RISKS.....	132

Игор Камбовски

УТИЦАЈ ПАНДЕМИЈЕ КОВИД-19 НА МАКЕДОНСКУ Е-ТРГОВИНУ.....	133
THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON MACEDONIAN E-COMMERCE....	134

Mustafa Yasan

ПРАВО ПОВЕРИОЦА КОМЕРЦИЈАЛНИХ МЕНИЦА НА ВАНРЕДНО ПОТРАЖИВАЊЕ: СЛУЧАЈ НЕОСНОВАНОГ ОБОГАЂЕЊА	135
EXTRAORDINARY CLAIM RIGHT OF THE COMMERCIAL BILLS CREDITOR: UNJUST ENRICHMENT CASE	136

Марко Димитријевић

АКСИОЛОГИЈА МОНЕТАРНОГ ПРАВА У ВАНРЕДНИМ ОКОЛНОСТИМА: ПРИМЕР ПРАВА НУЖНОСТИ	137
AXIOLOGY OF MONETARY LAW IN EXTRAORDINARY CIRCUMSTANCES: AN EXAMPLE OF EMERGENCY LAW	138

Кристина Мишева

ПРЕГЛЕД ФИСКАЛНЕ ПОЛИТИКЕ И ПОРЕСКИХ МЕРА У СЕВЕРНОЈ МАКЕДОНИЈИ КАО ОДГОВОР НА COVID-19	139
OVERVIEW OF THE MACEDONIAN FISCAL POLICY AND TAX MEASURES IN RESPONSE TO COVID-19	140

Страхиња Д. Миљковић,

Дамјан Даниловић

ДА ЛИ ЛИБЕРАЛНИ МОДЕЛ ЛИЧНОГ СТЕЧАЈА МОЖЕ ПРЕДСТАВЉАТИ ПУТОКАЗ КА ПРАВНОЈ РЕГУЛАТИВИ ИСТОГ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ И РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ?	141
CAN THE LIBERAL MODEL OF PERSONAL BANKRUPTCY BE A GUIDE TO THE LEGAL REGULATION OF PERSONAL BANKRUPTCY IN THE REPUBLIC OF SERBIA AND THE REPUBLIC OF SRPSKA?.....	142

Урош Здравковић,

Магдалена Крњаић

БЛОКАДА АПЕЛАЦИОНОГ ТЕЛА СВЕТСКЕ ТРГОВИНСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И ПРИВРЕМЕНИ ЖАЛБЕНИ АРБИТРАЖНИ АРАНЖМАН (МРПА)	143
BLOCKAGE OF THE WTO APPELLATE BODY AND MULTI-PARTY INTERIM APPEAL ARBITRATION ARRANGEMENT (MPA).....	144

Кристина Савић

ПРАВНИ РЕЖИМ СТРАНИХ ДИРЕКТНИХ ИНВЕСТИЦИЈА У СВЕТЛУ
ПАНДЕМИЈЕ COVID-19..... 145
LEGAL REGIME OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN LIGHT OF
COVID-19 PANDEMIC..... 146

МЕЂУНАРОДНОПРАВНА НАУЧНА ОБЛАСТ / INTERNATIONAL LAW

Александар Гајић

ЈАВНА ОПАСНОСТ ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА,
ЕВРОПСКОГ ПРАВА И УСТАВНОГ ПРАВА СРБИЈЕ У КОНТЕКСТУ
ПАНДЕМИЈЕ КОРОНАВИРУСА..... 149
PUBLIC EMERGENCY FROM THE PERSPECTIVE OF INTERNATIONAL LAW,
EUROPEAN LAW AND SERBIAN CONSTITUTIONAL LAW IN THE
CONTEXT OF COVID-19 PANDEMIC 150

**Јована Петровић,
Дејан Мирковић**

СЕЦЕСИЈА И ПРИЗНАЊЕ НОВИХ ДРЖАВА..... 151
SECESSION AND RECOGNITION OF NEW STATES 152

Енис Омеровић

МЕЂУНАРОДНО ПРОТУПРАВНО ДЈЕЛО И МЕЂУНАРОДНИ ЗЛОЧИН:
НОРМАТИВНО УРЕЂЕЊЕ КАО ОДГОВОР МЕЂУНАРОДНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ НА
ОДРЕЂЕНЕ АКТЕ ДРЖАВА И МЕЂУНАРОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА..... 153
INTERNATIONALLY WRONGFUL ACT AND INTERNATIONAL CRIME:
NORMATIVE REGULATION AS A RESPONSE OF THE INTERNATIONAL
COMMUNITY TO CERTAIN ACTS OF STATES AND INTERNATIONAL
ORGANIZATIONS..... 154

Стефан Радојчић

МЕЂУНАРОДНОПРАВНИ АСПЕКТИ ОГРАНИЧЕЊА ЉУДСКИХ ПРАВА
У ВРЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ КОРОНАВИРУСА 155
INTERNATIONAL LAW ASPECTS OF DEROGATION OF HUMAN RIGHTS
DURING THE CORONAVIRUS PANDEMIC..... 156

Наташа Донева

РЕШАВАЊЕ КИПАРСКОГ ПИТАЊА: 13 УСТАВНИХ ТАЧАКА И ЧУВЕНОГ
АНАНОВ ПЛАН..... 157
RESOLVING THE CYPRUS ISSUE: THE 13 CONSTITUTIONAL POINTS AND
THE FAMOUS ANNAN PLAN..... 158

Александра Тороман

ПРАВО НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ У КОНТЕКСТУ ЕВРОПСКЕ
КОНВЕНЦИЈЕ ЗА ЗАШТИТУ ЉУДСКИХ ПРАВА И ОСНОВНИХ СЛОБОДА..... 159

RIGHT TO TRIAL WITHIN A REASONABLE TIME IN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS	160
---	-----

ПРАВНОИСТОРИЈСКА НАУЧНА ОБЛАСТ / LEGAL HISTORY

Есин Кранли Бајрам

ДА ЛИ СУ ПАНДЕМИЈЕ У СТАРОМ РИМУ УТИЦАЛЕ НА ПАД РИМСКОГ ЦАРСТВА?	163
--	-----

DID THE PANDEMICS IN ANCIENT ROME IMPACT THE FALL OF THE EMPIRE?	164
--	-----

Александар Ђорђевић, Андреј Викторович Серјогин

ВАНРЕДНИ МЕШОВИТИ И МЕЂУДРЖАВНИ СУДОВИ У СЛОВЕНСКОМ СРЕДЊОВЕКОВНОМ ПРАВУ	165
--	-----

EXTRAORDINARY MIXED AND INTERSTATE COURTS IN SLAVIC MEDIEVAL LAW	166
--	-----

Бранко Шапоњић

ОДНОСИ АУСТРОУГАРСКЕ МОНАРХИЈЕ И КНЕЖЕВИНЕ СРБИЈЕ ПРЕМА ТАЈНОЈ КОНВЕНЦИЈИ ИЗ 1881. ГОДИНЕ	167
---	-----

RELATIONS BETWEEN THE AUSTRO-HUNGARIAN EMPIRE AND THE PRINCIPALITY OF SERBIA UNDER THE AUSTRO-SERBIAN CONVENTION OF 1881.....	168
---	-----

Имран Рашљанин

ЈЕДНОСТРАНО ОТКАЗИВАЊЕ БРАКА У РИМУ	169
---	-----

UNILATERAL ANNULMENT OF MARRIAGE IN ANCIENT ROME	170
--	-----

ЈАВНОПРАВНА НАУЧНА ОБЛАСТ

PUBLIC LAW

*Проф. др Наташа Стојановић,
Редовни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија*

ПРАВНИ ТРЕТМАН ЖИВОТИЊА У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА

Током катастрофалних поплава које су Републику Србију задесиле маја 2014. године страдао је велики број животиња. Закон о ванредним ситуацијама из 2009. године, који је тада био примени, и поред нормирања солидног правног механизма који је требало да заштити животиње, показало се да готово не функционише у пракси. Ништа бољу примену, у време мајских поплава, нису имали ни прописи који се директно тичу заштите животиња, попут Закона о ветеринарству и Закона о добробити животиња Републике Србије. У међувремену, 2018. године, донет је Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама. Предмет наше пажње јесу, у првом реду, решења овог законског текста, са циљем да се утврди да ли је и у којој мери законодавац у Републици Србији учинио напор да уочи проблеме у вези спасавања животиња током ове елементарне непогоде и показао добру вољу да их правно уреди.

Кључне речи: животиње, ванредне ситуације, Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама Републике Србије.

Prof. Nataša Stojanović, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

LEGAL TREATMENT OF ANIMALS IN EMERGENCY SITUATIONS

During the catastrophic floods that struck the Republic of Serbia in May 2014, a large number of animals (primarily livestock) perished in the floods. The 2009 Emergency Situations Act, which was applicable at the time, envisaged a solid legal mechanism for the protection of animals in such situations, which evidently did not function in practice. The application of other legislative acts regulating the subject matter of animal protection and welfare, such as the Veterinary Medicine Act and the Animal Welfare Act of the Republic of Serbia, seems to have been equally ineffective during the May 2014 floods. The Act on Disaster Risk Reduction and Emergency Management was adopted in 2018. In this paper, the author primarily focuses on the legal solutions envisaged in this legislative act, in order establishing whether and to what extent the Serbian legislator made an effort to consider the problems pertaining to animal rescue during this natural disaster and demonstrated good will to legally regulate the observed problems.

Keywords: animals, emergency situations, Act on Disaster Risk Reduction and Emergency Management RS.

Проф. др Игор Милинковић,
Редовни професор,
Правни факултет, Универзитет у Бањој Луци,
Република Српска, Босна и Херцеговина

СЛОБОДА СУДИЈСКОГ УДРУЖИВАЊА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Слобода удруживања спада у ред фундаменталних слобода и сматра се једним од нужних елемената слободног друштва (Мил). Иако наведено право посједују и судије, природа функције коју обављају може захтијевати успостављање ограничења у погледу његовог остваривања, како би се заштитили дигнитет судијске функције и повјерење јавности у независност и непристрасност судијског дјеловања. У првом дијелу рада биће указано на значај остваривања слободе удруживања носилаца судијске функције. Упозориће се на улогу коју професионалне асоцијације судија врше у очувању независности судства и унапређивању његовог положаја, као и заштити владавине права и демократског уређења. Након што буде указано на одговарајуће одредбе међународних докумената и праксу Европског суда за људска права и других регионалних судова, анализи ће бити подвргнута ограничења слободе судијског удруживања усвојена у различитим националним законодавствима. У другом дијелу рада, анализи ће бити подвргнути правни оквир судијског удруживања у Босни и Херцеговини и оправданост ограничења која су у погледу реализације овог права прописана.

Кључне речи: слобода удруживања, судије, професионална удружења, политичке партије, тајна друштва.

Prof. Igor Milinković, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University of Banja Luka,
Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina

FREEDOM OF ASSOCIATION OF JUDGES IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Freedom of association is one of the fundamental freedoms and is considered one of the necessary elements of a free society (J. S. Mill). Although judges are also entitled to this right, the very nature of the judicial office may require the establishment of certain restrictions on exercising this right in order to protect the dignity of the judicial office and public confidence in the independence and impartiality of the judiciary. The first part of the paper focuses on the importance of exercising the freedom of association of judicial office holders. Special attention will be drawn to the role that professional associations of judges play in preserving the independence of the judiciary and improving its position, as well as protecting the rule of law and democratic order. After referring to relevant provisions of international documents and the case law of the European Court of Human Rights and other regional courts, the author analyzes the restrictions on the freedom of association of judges adopted in various national legislations. The second part of the paper focuses on the legal framework of the freedom of association of judges in Bosnia and Herzegovina and the justifiability of the restrictions imposed on the exercise of this right.

Keywords: freedom of association, judges, professional associations, political parties, secret societies.

Проф. др Горан Обрадовић,
Редовни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија

Доц. др Анђелија Тасић,
Доцент,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија

ОСТВАРИВАЊЕ И ЗАШТИТА ПРАВА НА ПОРОДИЧНУ ПЕНЗИЈУ ВАНБРАЧНОГ ПАРТНЕРА, ИЛИ ШТА НАМ СВЕ ЗАКОНОДАВАЦ НИЈЕ РЕКАО?

Изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању с краја 2019. године право на породичну пензију могу да остваре и ванбрачни партнери. На тај начин они су први пут изједначени са супружницима. Да би остварили право на породичну пензију ванбрачни партнери и супружници, осим осталих услова, морају да у браку или ванбрачној заједници проведу најмање три године или да имају заједничко дете. Постојање ванбрачне заједнице утврђује се у ванпарничном поступку. Аутори, пак, указују да ова, хвале вредна конкретизација уставне норме о једнакости брака и ванбрачне заједнице, отвара низ питања. Уколико су један мушкарац и једна жена били у искључивој ванбрачној заједници која је трајала дуже време, па још имали бар једно заједничко дете, ситуација није спорна. Међутим, у случају да је неко од њих био у паралелној заједници са другим лицем, да не постоји или је престао да постоји услов различитости полова или постоји нека друга (ван)брачна сметња, поставља се питање на који ће се начин постојање ванбрачне заједнице доказати у ванпарничном поступку. Намера аутора јесте да испитају да ли постојећи оквир даје довољно простора за остваривање циља норме Закона о пензијском и инвалидском осигурању и на који начин је могуће спречити злоупотребе, те заштити савесне кориснике овог права.

Кључне речи: ванбрачна заједница, породична пензија, Закон о пензијском и инвалидском осигурању, ванпарнични поступак.

Prof. Goran Obradović, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

Doc. Anđelija Tasić, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

THE EXERCISE AND PROTECTION OF THE RIGHT TO A SURVIOR’S PENSION IN EXTRAMARITAL RELATIONS: WHAT HAS THE LEGISLATOR FAILED TO DISCLOSE?

The amendments to the Pension and Disability Insurance Act, enacted at the end of 2019, envisage that the right to a family pension can also be exercised by the surviving extramarital partner. Thus, extramarital partners have been equated (for the first time) with spouses in matrimonial relations. In order to be entitled to a survivor’s pension, both spouses and extramarital partners must *inter alia* spend at least three years in marriage or extramarital union, or have a child together. The existence of an extramarital union is determined in a non-litigious proceeding. Although this statutory specification of the constitutional norm on the equality of marriage and extramarital union is praiseworthy, the authors point out that the new legal provision raises a number of issues. The situation is indisputable if one man and one woman were in an exclusive extramarital relationship that lasted for a long time, and particularly if they have at least one child together. However, in the event that one of them was in a parallel extramarital union with another person, or if the condition of gender differentiation does not exist or has ceased to exist, or if there is some other (extra) marital impediment, it raises the question how the existence of an extramarital union will be proven in non-litigious proceedings. The authors aim to examine whether the existing legal framework provides for achieving the goal of the provision envisaged in the Pension and Disability Insurance Act, and how possible abuses of this right can be prevented in order to protect the conscientious users acting in good faith (*bona fides*).

Keywords: extramarital union, survivor’s pension, Pension and Disability Insurance Act, non-litigious procedure.

Prof. dr Boris Bakota,
Redovni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Osijeku,
Republika Hrvatska

Doc. dr Jelena Dujmović Bočka,
Docent,
Pravni fakultet, Univerzitet u Osijeku,
Republika Hrvatska

Danijela Romić,
Viši predavač,
Pravni fakultet, Univerzitet u Osijeku,
Republika Hrvatska

ИЗАЗОВИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА КАО ЈАВНЕ СЛУЖБЕ У ВРИЈЕМЕ ТРАЈАЊА ПАНДЕМИЈЕ КОВИД- 19 ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ СТУДЕНАТА

Аутори у раду настоје приказати кључне изазове у подручју високог образовања као јавне службе за вријеме трајања пандемије КОВИД-19. Циљ је рада испитивање стајалишта редовитих и изванредних студената везаних уз организацију наставног процеса у вријеме пандемије. Темељна хипотеза постављена у тексту рада гласи: Високообразовна установа осигурава учинковито дјеловање наставног процеса и задржава примјерен однос наставник-студент у вријеме пандемије КОВИД-19. Само истраживање проведено је у оквиру стручних управних студија на два одабраним институцијама, Правном факултету у Осijekу те у оквиру Управног студија Велеучилишта „Лавослав Ружичка“ у Вуковару, а њиме су обухваћени редовити и изванредни студенти прве, друге и треће године. На лазима истраживања настоји се доћи до потврђивања односно оповргавања темељне хипотезе рада. За потребе рада кориштена је дескриптивна статистика. Допринос изучавању науке о управи огледа се у цјелинама којима аутори пружају теоријску подлогу за provedбу емпиријског истраживања у оквиру Свеучилишта Јосипа Јурја Штросмајера у Осijekу те Велеучилишту „Лавослав Ружичка“ у Вуковару, анализирању кључних изазова стављених пред наставнике и студенте, доношењу закључака те приједлога за побољшање организације наставног процеса у будућим изванредним ситуацијама.

Кључне речи: високо образовање, јавна служба, пандемија КОВИД-19, студенти, организација.

Prof. Boris Bakota, LL.D.,

Full Professor,

Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek,

Republic of Croatia

Doc. Jelena Dujmović Bočka, LL.D.,

Assistant Professor,

Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek,

Republic of Croatia

Danijela Romić, univ. spec. admin. Publ.,

Senior Lecturer,

College of Applied Sciences Lavoslav Ružička in Vukovar,

Republic of Croatia

CHALLENGES FOR HIGHER EDUCATION AS A PUBLIC SERVICE DURING COVID-19 PANDEMIC: STUDENTS' PERSPECTIVE

The article presents the key challenges that the Croatian higher education system, as a public service, has encountered during the COVID-19 pandemic. The article is based on the survey aimed at examining the full-time and part-time students' opinions on the educational process organization during the pandemic. The basic hypothesis posed in this paper is: the higher education institution ensures an efficient educational process and maintains an appropriate teacher-student relationship during the pandemic. The respondents in the survey were full-time and part-time students (1st, 2nd and 3rd year) of the professional undergraduate administrative study programme at the Faculty of Law in Osijek and the Administrative Department of College of Applied Sciences *Lavoslav Ružička* in Vukovar. The survey results will either approve or disapprove the basic hypothesis. The collected data are interpreted by using the descriptive statistics method. The authors' contribution to administrative science is reflected in the theoretical background supporting the empirical study at the Faculty of Law in Osijek and College of Applied Sciences in Vukovar, the analysis of major challenges encountered by both teachers and students, and the final proposals for improving the organization of the educational process in future extraordinary situations.

Keywords: higher education, public service, COVID-19 pandemic, students, organization.

Проф. др Тодор Каламатиев,
Редовни професор,
Правни факултет „Јустинијан Први”,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј”, Скопље,
Република Северна Македонија

Проф. др Александар Ристовски,
Ванредни професор,
Правни факултет „Јустинијан Први”,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј”, Скопље,
Република Северна Македонија

ЗАШТИТА ПРАВА НА ПРИВАТНОСТ ПРИ ЗАПОШЉАВАЊУ: АНАЛИЗА ЕВРОПСКОГ ОКВИРА ЗА ЗАШТИТУ ПРИВАТНОСТИ И НАЦИОНАЛНОГ ЗАКОНОДАВСТВА РЕПУБЛИКЕ СЕВЕРНЕ МАКЕДОНИЈЕ

Право на приватност при запошљавању и заштита приватности радника уопште добија све већи значај у савременом друштву заснованом на информацијама и знању. У условима тектонских промена у свету рада које обухватају савремене технологије и облике комуникације мењају се облици надзора и контроле које послодавци врше у процесу рада. Нови облици надзора и контроле, преко којих послодавци остварују управљачку моћ у радном односу, обухватају различите облике електронског надзора над коришћењем рачунара, телефона и мобилних телефона, вршење видео надзора, лоцирање локације запослених и сл. Савремени правни системи се суочавају са све већим изазовима у проналажењу правог нивоа равнотеже између заштите основног права радника на приватност и имовинских права послодаваца и владајућих прерогатива. У том правцу се све чешће намећу дилеме о дозвољености мешања, односно упада послодаваца у приватне сфере радника, као и о границама таквог мешања. У раду ће аутори сагледати два важна питања: обим права на приватност у контексту запошљавања (тј. у којим ситуацијама запослени имају право на заштиту своје приватности) и обимом заштите од ометања права на приватност запослених (тј. у којим ситуацијама послодавци имају право на оправдано мешање, односно ограничавање приватности запослених у запошљавању). Одговор на ова питања аутори траже првенствено у анализи Европске

конвенције о људским правима (члан 8) и јуриспруденције Европског суда за људска права, а потом и у другим прописима Савета Европе, Европске уније и упоредном радном праву. На крају рада аутори анализирају ситуацију у Републици Северној Македонији у погледу заштите приватности у контексту запошљавања и нуде решења за боље и ефикасније регулисање овог релативно новог, али изузетно важног сегмента радних односа.

Кључне речи: радни односи, заштита права на приватност, европско законодавство, законодавство Републике Северне Македоније.

Prof. Todor Kalamatiev, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law Iustinianus Primus,
University Ss. Cyril and Methodius in Skopje,
Republic of North Macedonia

Doc. Aleksandar Ristovski, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law Iustinianus Primus,
University Ss. Cyril and Methodius in Skopje,
Republic of North Macedonia

**PROTECTION OF THE RIGHT TO PRIVACY IN
EMPLOYMENT: ANALYSIS OF THE EU FRAMEWORK
AND THE LEGISLATION OF NORTH MACEDONIA**

The right to privacy in employment and the protection of workers' privacy in general have become increasingly important in the contemporary information and knowledge society. Considering the tectonic changes in the world of labour, including technologies and modern forms of communication, the forms of supervision and control that employers use in the process of work are changing. New forms of supervision and control, through which employers exercise their managerial powers in the employment relationship, include various forms of electronic supervision over the use of computers, telephones and mobile phones, video surveillance, devices for locating employees, etc. Modern legal systems face increasing challenges in striking the right balance between protecting the employees' fundamental right to privacy and the employers' property rights and management prerogatives. It raises ample dilemmas about the permissibility of interference, i.e. the employer's intrusion into the employee's privacy, as well as the limits of such interference. In this paper, the authors examine two important issues: the scope of right to privacy in employment relations (i.e. in which cases employers have the right to protection of their privacy), and the scope of protection against interference with an employee's right to privacy (in which cases employers are entitled to interfere, i.e. justifiably limit the employee's privacy in employment relations). The authors seek answers to these questions primarily by analyzing the European Convention on Human Rights (Article 8) and the jurisprudence of the European Court of Human Rights, as well as other regulations of the Council of Europe, the European Union and comparative labor law. At the end of the paper, the authors analyze the legislation of the Republic

of North Macedonia pertaining to privacy protection in the context of employment, and offer solutions for better and more efficient regulation of this relatively new but extremely important segment of labor relations.

Keywords: Employment law, protection of the right to privacy, European framework, legislation of North Macedonia.

*Проф. др Предраг Цветковић,
Редовни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија*

АНТИЦИПАТИВНО УПРАВЉАЊЕ КАО РЕГУЛАТОРНИ ИНСТРУМЕНТ УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ

Антиципативно управљање је способност да се искористи колективна интелигенција и знање заједнице како би се носила са стратешким ризицима са крајњим циљем да се могућност наступања тих ризика елиминише или смањи. Антиципативно управљање има четири важна елемента: процес антиципације; постојање умреженог система; постојање система повратних информација; култура отворености за нове идеје. У раду се анализира концепт антиципативног управљања као регулаторног приступа у контексту смањења ризика од катастрофа. Антиципативно управљање дефинише се као способност система да користи одређени скуп података за одређивање могућих будућих сценарија, или да обликује и имплементира визију будућности засновану на предвиђањима и знању. Успешно антиципативно управљање је подржано потребом за новим сагледавањем функционисања принципа хијерархије, на начин да се оставља простор за иницијативе оријентисане на грађане и институције засноване на стручним критеријумима осмишљавања и праћења регулаторних мера.

Кључне речи: антиципативно управљање; ризици; управљање ризицима; хијерархијски принцип.

Prof. Predrag Cvetković. LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

ANTICIPATORY GOVERNANCE AS THE RISK MANAGEMENT REGULATORY APPROACH

Anticipatory governance is the ability to harness the collective intelligence and wisdom of society in order to deal with strategic risks with the ultimate aim to eliminate or reduce relevant risks. Anticipatory governance has four important elements: foresight-system, networked system, feedback system, and open-minded institutional culture. The paper analyzes the concept of anticipatory governance as a regulatory approach in the context of disaster risk reduction. Anticipatory governance is defined as the ability of a system to use a certain set of data to determine possible future scenarios, or to shape and implement a future vision based on forecasts and knowledge. Successful anticipatory governance is underpinned by the need for a non-ordinal reconsideration of bureaucratic hierarchies, which presupposes an open window for citizen-oriented initiatives and expert-driven institutions which would ensure active participation of all stakeholders in the design and monitoring of regulatory measures.

Keywords: Anticipatory Governance, risks, risk management, hierarchical principle.

*Проф. др. Драгољуб Тодић,
Редовни професор,
Институт за међународну политику и привреду, Београд
Република Србија*

КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ, ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ И ОДГОВОР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, ЦРНЕ ГОРЕ И ХРВАТСКЕ

У првом делу рада се анализирају међународни уговори од значаја за климатске промене у делу који се односи на ванредне ситуације. Због ширине и сложености проблема указује се на већи број међународних уговора у области животне средине и другим (потенцијално) релевантним областима. Други део рада је посвећен односу РС, Црне Горе и Хрватске према обавезама из међународних уговора. Осим чланства у међународним уговорима, анализирају се и норме закона којима се регулише област климатских промена као и других релевантних прописа. Циљ рада је двоструког карактера. Најпре се испитује постојећи систем међународно-правне заштите климе (и животне средине) са становишта његове релевантности за ванредне ситуације. Потом се анализира однос три државе према обавезама из међународних уговора. У раду се разматра став да постојећи систем међународно-правне регулативе у области климатских промена и животне средине регулише питање ванредних ситуација недоследно и парцијално. У том смислу би и однос појединачне државе према овим питањима требало посматрати у светлу њених укупних обавеза, карактеристика међународног права животне средине, развоја унутрашњег правног система и достигнутог нивоа ЕУ интеграција.

Кључне речи: климатске промене, животна средина, ванредне ситуације, међународни уговори, закони о климатским променама, Република Србија, Црна Гора, Хрватска, ЕУ.

Prof. Dragoljub Todić,

Full Professor,

Institute of International Politics and Economics, Belgrade,

Republic of Serbia

CLIMATE CHANGE, EMERGENCIES AND RESPONSES OF THE REPUBLIC OF SERBIA, MONTENEGRO, AND CROATIA

The first part of the paper discusses international agreements important for climate change in the part related to emergencies. Due to the breadth and complexity of the problem, a number of international agreements in the field of environment and other relevant areas are pointed out. The second part of the paper focuses on the position of Republic of Serbia, Montenegro and Croatia towards the obligations from international agreements. In addition to membership in international agreements, the author also analyzes the legal norms regulating the field of climate change and other relevant regulations in these countries. The aim of the paper is twofold. First, the existing system of international legal protection of climate (and environment) is examined from the point of view of their relevance in emergencies. Then, the attitude of three countries towards the obligations from international agreements is analyzed. The paper discusses the view that the issue of emergencies is inconsistently and partially regulated in the existing system of international legal regulations in the field of climate change. In that context, the attitude of an individual state should be viewed in light of its overall obligations, the characteristics of international and internal law, and the achieved level of EU integration.

Keywords: climate change, environment, emergencies, international agreements, climate change laws, Republic of Serbia, Montenegro, Croatia, EU.

Проф. др Срђан Радуловић,
Редовни професор,
Правни факултет, Универзитета у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Република Србија

НЕУВОЂЕЊЕ ОБАВЕЗНЕ ВАКЦИНАЦИЈЕ ПРОТИВ КОВИДА-19 У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Први случај ковид-19 забележен је у Србији 06.03.2020. године. Светска здравствена организација прогласила пандемију пет дана касније. Како је пандемија и даље у пуном јеку, јасно је да се Република Србија суочила и суочава се са озбиљним изазовом. Као одговор на ширење инфекције, држава је представила низ економских, правних и медицинских мера које за циљ имају ублажавање негативних ефеката пандемије, уз стално кориговање истих како би се строгост одговора прилагодила интензитету појединачних таласа пандемије. Појединачни и укупни ефекти уведених мера, свакако, изузетно су интересантни за проучавање. Ипак, чини се како је неuvoђење мера које су биле на располагању најмање подједнако интересантно за проучавање. Јасно је, ово се нарочито односи на обавезну вакцинацију. Два питања следе. Прво је који су разлози превагнули за овакву одлуку надлежних институција. Друго питање, које је иначе у фокусу овог рада, је шта то тачно значи са становишта права. Конкретно, у раду желимо да представимо могућу интерпретацију препоручене, дакле не обавезне, вакцинације против ковида-19, улоге учесника у овој медицинској интервенцији, те потенцијалне одговорности за штету, све то уз ослонац на нормативни метод, аналитичке технике и уз уважавање теоријских достигнућа медицинског права.

Кључне речи: обавезна вакцинација, препоручена вакцинација, престанак пацијента, грађанска одговорност, медицински експеримент, ковид-19, SARS-CoV-2.

Prof. Srđan Radulović, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University of Priština,
Temporary Head Office in Kosovska Mitrovica,
Republic of Serbia

NON-PROMULGATION OF MANDATORY COVID-19 VACCINATION IN THE REPUBLIC OF SERBIA

The first case of Covid-19 in the Republic of Serbia was registered on 6th March 2020. The World Health Organization declared the Covid-19 pandemic five days later. In the circumstances of the ongoing pandemic, the Republic of Serbia has been facing serious challenges ever since. Once the infection started spreading, state introduced various economic, legal, and medical measures to lessen the negative effects of the pandemic, constantly modifying them to adjust the rigidity of state response to the intensity of different waves of infection. Both singular and overall effects produced by the adopted measures are interesting to study. Yet, it seems that the measures which were available, but were not introduced, are at least as interesting to research. It particularly refers to mandatory vaccination, which gives rise to two questions. First, what are the prevailing reasons for not introducing those measures? Second, what does it actually mean from the legal perspective? This paper focuses on the latter question. Specifically, the paper aims to provide a possible interpretation of the recommended but not mandatory Covid-19 vaccination, the roles of participants, and possible liability arising thereof. In this endeavour, the author relies on the normative method and different analytical techniques, with due respect for theoretical attainments of medical law.

Keywords: mandatory vaccination, recommended vaccination, informed consent, civil liability, medical experiment, Covid-19, SARS-CoV-2.

Проф. др Дејан Вучетић,
Редовни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија

Проф. др Предраг Димитријевић,
Редовни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија

УЛОГА КОМУНАЛНЕ МИЛИЦИЈЕ У ИЗВРШАВАЊУ МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ПАНДЕМИЈЕ COVID-19, СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ПРИМЕР ГРАДА НИША

У првом, теоријском делу рада аутори дају општи приказ правног уређења комуналне милиције у систему локалне самоуправе Републике Србије, пре свега према Закону о комуналној милицији тако и према општим актима Града Ниша. У другом делу рада аутори фокус стављају на правну природу и карактеристике овлашћења комуналне милиције у спровођењу прописа који представљају основ за борбу против пандемије коју је изазвао вирус COVID-19 (Закон о заштити становништва од заразних болести, Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама, Уредба Владе Републике Србије о мерама за спречавање и сузбијање заразне болести, Наредба о проглашењу епидемије заразне болести COVID-19, Наредба о радном времену и просторним ограничењима за време неповољне епидемиолошке ситуације током трајања заразне болести COVID-19, и др.). Посебна пажња у емпиријском делу рада посвећена је практичној организацији и реализацији ових овлашћења на примеру комуналне милиције Града Ниша. Том приликом извршена је анализа низа прописа донетих од стране скупштине Града Ниша и Градског штаба за ванредне ситуације Града Ниша (Одлука којом се одређују превентивне мере против епидемије COVID-19, и читав низ наредби) као и података о њиховој конкретной практичној примени.

Кључне речи: локална самоуправа, комунална милиција, епидемија заразне болести, COVID-19, Град Ниш.

Prof. Dejan Vučetić, LL.D.,

Full Professor,

Faculty of Law, University of Niš,

Republic of Serbia

Prof. Predrag Dimitrijević, LL.D.,

Full Professor,

Faculty of Law, University of Niš,

Republic of Serbia

***THE ROLE OF THE COMMUNAL MILITIA IN THE IMPLEMENTATION
OF MEASURES TO PREVENT THE COVID-19 PANDEMIC, WITH
SPECIFIC REFERENCE TO THE EXAMPLE OF THE CITY OF NIŠ***

In the first, theoretical part of the paper, the authors provide a general overview of the legal regulation of the communal militia in the local self-government system of the Republic of Serbia, primarily referring to the Communal Militia Act and the general acts of the City of Niš. In the second part of the paper, the authors focus on the legal nature and characteristics of the authority of the communal militia in implementing regulations that are the basis for combating the pandemic caused by the COVID-19 virus (the Protection of the Population from Infectious Diseases Act, the Disaster Situations Act, the Decree of the Government of the Republic of Serbia on measures to prevent and combat infectious diseases, the Order declaring an epidemic of infectious diseases COVID-19, etc.). In the empirical part of the paper, special attention is given to the practical organization and application of these powers, with specific reference to the example of the communal militia of the City of Niš. The authors analyze a number of regulations passed by the City of Niš Assembly and the City of Niš Headquarters for Emergency Situations (the Decision determining preventive measures against the COVID-19 epidemic and numerous orders), as well as the available data on their specific practical application.

Keywords: local self-government, communal militia, epidemic of infectious diseases, COVID-19, City of Niš.

Проф. др Ивана Шумановска-Спасовска,
Ванредни професор,
Правни факултет „Јустинијан Први”,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј”, Скопље,
Република Северна Македонија

Проф. др Елена Давитковска,
Редовни професор,
Економски институт у Скопљу,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј”, Скопље,
Република Северна Македонија

ОДНОС ИЗМЕЂУ ОПШТЕГ УПРАВНОГ ПОСТУПКА И ПОСЕБНИХ УПРАВНИХ ПОСТУПАКА

Према ранијем Закону о општем управном поступку (ЗУП), како савезном из 1956. године тако и македонском из 2005. године, однос општег управног поступка и посебних управних поступака био је уређен у складу са начелом да *lex specialis* дерогира *lex generalis*. Дакле, уколико су процесна правила била прописана посебним материјалним законом онда је приликом његове примене искључена примена ЗУП-а. ЗУП је имао супсидијарни карактер; одредбе ЗУП-а су се примењивале уколико одређена процесна правила нису била прописана посебним актом. Нови ЗУП из 2015. године, који се примењује од 2016. године, прописује обавезну примену општих начела управног поступка на посебне управне поступке. То значи да општи принципи ЗОУП-а имају предност у случају да је одређена материја уређена посебним управнопроцесним правилима, а односи се на општа начела. Ово питање ће бити предмет детаљније анализе у самом раду. Кроз позитивноправну анализу одредаба ЗУП-а из 2015. године и одредаба појединих закона којима се уређују посебни управни поступци, ауторке разматрају следећа питања: у којим случајевима је дозвољено одступање од одредаба ЗУП-а у корист примене посебних закона, а у којим случајевима се поједина питања не могу регулисати посебним законима на неки други начин ?

Кључне речи: општи управни поступак, посебни управни поступци, принципи управног поступка, жалба, рокови.

Prof. Ivana Šumanovska-Spasovska, LL.D.,

Associate Professor,

Faculty of Law Iustinianus Primus,

Ss. Cyril and Methodius University in Skopje,

Republic of North Macedonia

Prof. Elena Davitkovska, PhD.,

Full Professor,

Economic Institute in Skopje,

Ss. Cyril and Methodius University in Skopje,

Republic of North Macedonia

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE GENERAL ADMINISTRATIVE PROCEDURE AND SPECIAL ADMINISTRATIVE PROCEDURES

According to the former General Administrative Procedure Act (GAPA), both the federal one from 1956 and the Macedonian one from 2005, the relationship between the general administrative procedure and special administrative procedures was governed by the principle that *lex specialis derogates lex generalis*. Thus, the application of the GAPA was excluded if the relevant subject-specific legislative act provided procedural rules. The GAPA had a subsidiary character; hence, the GAPA provisions were to be applied only if the subject-specific legislative act did not prescribe certain procedural rules.

Pursuant to the new 2015 GAPA, the general principles of administrative procedure are mandatory for special administrative procedures. This means that the general GAPA principles will have priority in case a certain matter is regulated by special administrative procedure rules and refers to the general principles. In this paper, the issue will be addressed in more detail. The authors analyze the positive law envisaged in the 2015 GAPA provisions as well as the provisions of certain subject-specific legislative acts regulating special administrative procedures. The authors aim to address the following issues: in which cases is the divergence from the GAPA provisions allowed in favour of applying special legislative acts, and what are the cases when certain issues cannot be regulated by special legislative acts in a different manner?

Keywords: general administrative procedure, special administrative procedures, principles in administrative procedure, appeal, time limits.

Проф. др Јасна Бачовска Недић,
Редовни професор,
Правни факултет „Јустинијан Први”,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј”, Скопље,
Република Северна Македонија

Мр. Михаела Мошрова,
Демонстратор,
Правни факултет „Јустинијан Први”,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј”, Скопље,
Република Северна Македонија

ПАНДЕМИЈА КОВИД-19 КАО СТУДИЈА СЛУЧАЈА ПРАВНЕ КУЛТУРЕ У РЕПУБЛИЦИ СЕВЕРНОЈ МАКЕДОНИЈИ

Високе стопе морталитета од вируса COVID-19, заједно са другим забрињавајућим цифрама као што су проценат жртава у саобраћају, проценат корупције и други показатељи, актуелизују концепт нивоа правне културе грађана у Републици Северној Македонији. Пандемија COVID-19 у Републици Северној Македонији биће искоришћена у овом раду као студија случаја која доказује низак ниво правне културе међу грађанима. Најпре ће укратко бити образложен концепт правне културе, и објашњена разлика између „интерне” правне културе (ставови правних посленика унутар правног система) и „екстерне” правне културе (ставови грађана о правном систему). Правна култура биће анализирана као један од фактора функционалног и демократског друштва, а анализираће се кроз мере које је држава предузимала за спречавање и контролу пандемије (маске, социјална дистанца, вакцинација), односно њихово поштовање и спровођење. Република Северна Македонија је постсоцијалистичка држава која је у 30 година независности имала проблеме у трансформацији политичког система, али и у модернизацији правног система. Правна култура је релативно нов концепт у социологији права, али веома важан за владавину права. Правосудне институције, невладин сектор и образовне институције треба да буду главни генератори правне културе.

Кључне речи: правна култура, пандемија COVID-19, правна држава, владавина права.

Prof. Jasna Bachovska Nedić, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law Iustinianus Primus,
University Ss. Cyril and Methodius in Skopje,
Republic of North Macedonia

Mihaela Mostrova, LL.M.,
Demonstrator,
Faculty of Law Iustinianus Primus,
University Ss. Cyril and Methodius in Skopje,
Republic of North Macedonia

THE COVID-19 PANDEMIC AS A CASE STUDY OF LEGAL CULTURE IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA

The high mortality rates during the Covid-19 pandemic, along with other alarming numbers such as the mortality rate in traffic accidents, the corruption rate and other indicators, make the concept of citizens' legal culture in the Republic of North Macedonia highly topical. In this paper, the COVID-19 pandemic in North Macedonia will be used as a case study that proves the low level of citizens' legal culture. This paper will briefly explain the concept of legal culture, with specific reference to "external" legal culture (citizens' attitudes on the legal system). Legal culture will be considered as one of the necessary factors for developing a functional and democratic society, and it will be analyzed through the measures taken by the state in order to prevent and control the COVID-19 pandemic (mandatory mask-wearing, social distancing, vaccination), as well as to ensure the observance and implementation of these measures. The Republic of North Macedonia is a post-socialist country. In the past 30 years of being an independent state, it has encountered many problems in the transformation of the political system and the modernization of the legal system. Legal culture is a relatively new concept in the sociology of law, but it is very important for the rule of law. Judicial institutions, the non-governmental sector and educational institutions should be the main generators of legal culture.

Keywords: legal culture, COVID-19 pandemic, legal state, rule of law.

Prof. dr Lavinia Onica Chipea,
Vanredni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet Oradea,
Republika Rumunija

УТИЦАЈ ПАНДЕМИЈЕ КОВИД-19 НА РАДНЕ ОДНОСЕ У РУМУНСКОМ ПРАВНОМ СИСТЕМУ

Предмет овог рада је анализа утицаја пандемије Ковид-19 на област радних односа у правном систему Републике Румуније. У начелу, аутор анализира промене у правном садржају стандардног индивидуалног уговора о раду, са посебним освртом на базичну клаузулу о радном месту али и друге релевантне клаузуле. Разни облици рада на даљину (telework) као и рад од куће су у великој мери заменили рад у просторијама послодавца. Ове околности су условиле адекватну примену постојећих законских решења али и усвајање нових решења, како би се обезбедила релевантна подршка странкама у радном односу и онемогућио престанак радног односа. Промене које је стандардни радни однос претрпео током овог периода доводе до промене схватања места и улоге радног односа у румунском правном систему. Очигледна је све већа отвореност према идеји да се стандардне форме радног односа замене атипичним (нестандардним) па чак и врло атипичним облицима рада, у складу са сталним променама и трансформацијама друштвене реалности.

Кључне речи: радни односи, стандардни индивидуални уговор о раду, рад на даљину (telework), рад од куће, атипични и врло атипични облици радних односа.

Prof. Lavinia Onica Chipea, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University of Oradea,
Republic of Romania

THE INFLUENCE OF THE COVID-19 PANDEMIC ON LABOR RELATIONS IN THE ROMANIAN LEGAL SYSTEM

The paper aims to analyze the impact of the COVID-19 pandemic on labor relations in the Romania legal system. The analysis mainly concerns the changes that have occurred in the legal content of the standard individual employment contract, with reference to the fundamental clause regarding the workplace and other relevant clauses. The provision of different forms of telework and employees' work at home have largely replaced work at the employer's premises. Such circumstances have generated the application of existing legal provisions as well as the adoption of new legal provisions, aimed at supporting the parties in employment relations and preventing the termination of employment. The changes that the standard employment relationship has undergone during this period may give rise to premises on the change of vision in understanding the place and the role of employment relations in the Romanian legal system. There is a growing openness toward replacing the standard form of employment with atypical (non-standard) and even very atypical forms of labour, in line with the ongoing changes and transformation of the social reality.

Keywords: labor relations; standard individual employment contract, telework, work from home, atypical and very atypical forms of labor relations.

Prof. dr. sc. Helga Špadina,
Izvanredna profesorica,
Pravni fakultet, Sveučilište Josip Juraj Strossmayer u Osijeku,
Republika Hrvatska

ПРАВО КРИЗНИХ СИТУАЦИЈА

Посљедњих неколико година смо се суочили са више изванредних, кризних ситуација због природних непогода и свјетске епидемије КОВИД-а 19 чије су посљедице биле значајније и дуготрајније јер смо кризну ситуацију дочекали неспремни, те нисмо на вријеме развили план управљања кризном ситуацијом и нужни правни оквир. Када се суочимо са природном непогодом, јавноздравственом кризом, масовним расељавањем становништва због рата или друге врсте насиља, терористичким нападом или сличном кризном ситуацијом, правни оквир мора бити јасан и транспарентан јер морамо одмах примијенити принципе припреме за кризу и кризног планирања, те начела доброг управљања изванредним ситуацијама. У раду се испитује која се људска права могу ставити изван снаге тијekom кризне ситуације те који се механизми морају укључити прије него ли се та права суспендирају. Рад такођер испитује однос између хуманитарног права и права кризних ситуација. У раду се износе проблеми везани уз процјену ступња угрожености појединаца и заједница прије, тијekom и након кризних ситуација.

Кључне ријечи: кризне ситуације, планирање управљања кризом, људска права, епидемија.

Prof. Helga Špadina, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University in Osijek,
Republic of Croatia

CRISIS MENAGEMENT LAW

In the last few years, we have encountered a number of emergency situations arising from natural disasters and the global COVID-19 epidemic, which had substantial and long-lasting consequences. In general, we were unprepared for the crisis as we did not develop a crisis management plan and relevant legal framework for crisis management in case of a natural disaster, public health crisis, mass displacement due to war or other forms of violence, a terrorist attack or a similar crisis. In such cases, the legal framework must be clear and transparent because we must immediately apply the principles of crisis contingency planning and the principles of good emergency management. The paper examines which human rights may be suspended during an emergency situation and which mechanisms must be involved before those rights are suspended. The paper also examines the relationship between humanitarian law and crisis situation law. The paper presents current issues related to the assessment of the degree of vulnerability of individuals and communities before, during and after crisis situations.

Keywords: crisis management, contingency planning, human rights, epidemic.

Проф. др Маја Настић,
Ванредни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија

УСТАВНИ СУД И ВАНРЕДНО СТАЊЕ

У раду се анализира поступање уставних судова у условима ванредног стања, као посебног стања државне нужде у коме се држава налази, а које уобичајено прати премештање надлежности са законодавне на извршну власт. Околности ванредног стања могу захтевати честе измене прописа, услед потребе прилагођавања специфичним околностима, што се не може очекивати од гломазних парламената. Стога, разумљиво је да је тежиште власти у рукама флексибилније егzekутиве. Но, основно питање које се поставља јесте да ли се актима извршне власти може дерогирати устав. Да ли уставни суд може представљати препреку евентуалној тежњи носиоца извршне власти да узурпирају власт? Да ли уставни суд треба да настави да функционише уобичајено и током ванредног стања? Одговор на наведена питања у великој мери је одређен чињеницом да ли у датој држави постоји посебан уставни режим ванредног стања. Постојање уставног оквира о ванредном стању је важно јер омогућује функционисање институција власти у условима посебних околности, али тако да власт држи у оквирима владавине права. Ванредно стање допушта примену посебног режима важења људских права. Но, врло је важно да он буде правно регулисан тако да онемогући простор за дискрециона овлашћења државних органа. Током пандемије коронавируса многи уставни судови интервенисали су поводом посебног режима важења људских права оцењујући пропорционалност државне интервенције.

У том смислу предмет наше анализе биће одлуке уставних судова држава у региону, али и Савезног уставног суда Немачке. Имајући у виду да Устав Србије препознаје ванредно стање и посебан правни режим његовог важења, настојаћемо да одговоримо да ли су решења садржана у Уставу Србије такве природе да поремећају уставном систему у условима ванредног стања разреше на уставни начин и каква је улога уставног суда у томе.

Кључне речи: уставни суд, ванредно стање, устав, људска права.

Prof. Maja Nastić, LL.D.

Associate Professor,

Faculty of Law, University of Niš,

Republic of Serbia

CONSTITUTIONAL COURTS AND THE STATE OF EMERGENCY

The paper analyzes the conduct of constitutional courts in conditions of the state of emergency, which usually accompanies the transfer of competencies from the legislature to the executive. Given the need to adapt to specific conditions, the circumstances in the state of emergency may require frequent changes in regulations, which cannot be expected from large parliaments. Therefore, it is understandable that the focus of power is in the hands of a more flexible executive. Yet, the basic question that arises is whether acts of the executive can derogate the constitution. Can the Constitutional Court be an obstacle to the aspirations of the holders of the executive authority to usurp power? Should the constitutional court continue to function as usual during the state of emergency?

The answers to these questions are largely determined by the fact whether the constitution recognizes the state of emergency. The existence of a constitutional framework on the state of emergency is important because it enables the functioning of government institutions in special circumstances, but it also keeps the government within the framework of the rule of law. The state of emergency allows for the application of a special regime of human rights, which has to be legally regulated in such a way as to make no room for the discretionary (arbitrary) powers of state bodies. During the Coronavirus pandemics, many constitutional courts intervened over the special human rights regime by assessing the proportionality of state intervention. In that context, this paper analyzes the decisions of the constitutional courts of the countries in the region, as well as of the Federal Constitutional Court of Germany. Having in mind that the Constitution of Serbia recognizes the state of emergency and the special legal regime of its validity, the paper attempts to examine whether these solutions may resolve the disturbance in the constitutional system in a state of emergency.

Keywords: constitutional court, state of emergency, Constitution, human rights.

Проф. др Александар С. Мојашевић,
Ванредни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија

Стефан Стефановић,
Докторанд,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија

ПОЛИТИКА ВАКЦИНАЦИЈЕ ПРОТИВ КОВИДА 19 У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ: ПРАВНО–ОРГАНИЗАЦИОНИ АСПЕКТ

Предмет анализе у овом раду јесу актуелна политика вакцинације против ковида 19 у Републици Србији, релевантни правни акти у вези са пандемијом и вакцинацијом, као и организациона структура и надлежност органа за конципирање и спровођење ове политике. Основни циљ рада је испитати делотворност актуелне политике вакцинације и с тим у вези критички преиспитати правни оквир и организацију надлежних органа. Теза од које полазимо и коју желимо да испитамо јесте да недостаци политике вакцинације у Републици Србији, између осталог, леже у лошој организационој структури органа надлежних за конципирање и спровођење дате политике, као и у њеном лошем дизајну. Из тог разлога, теоријски приступ који следимо у критичкој анализи политике вакцинације припада корпусу бихевиористичке науке, пре свега, бихевиористичког права и економије. Осим тога, биће сагледане и политике вакцинације у другим одабраним земљама ради стицања додатног увида у предности и недостатке политике вакцинације у Србији. На основу анализе релевантног правног оквира, теоријских увида и компаративних налаза, биће формулисане конкретне препоруке и смернице намењене креаторима политике вакцинације ради повећања њене делотворности.

Кључне речи: политика вакцинације, ковид 19, организација, правни акти, бихевиористички налази.

Prof. Aleksandar S. Mojašević, LL.D.,

*Associate Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia*

Stefan Stefanović,

*PhD Student,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia*

VACCINATION POLICY AGAINST COVID-19 IN THE REPUBLIC OF SERBIA: LEGAL AND ORGANIZATIONAL ASPECT

The subject matters of this paper are the current vaccination policy against COVID-19 in the Republic of Serbia, relevant legal acts related to pandemics and vaccination, as well as the organizational structure and competence of the bodies for the design and implementation of this policy. The main goal of this paper is to examine the effectiveness of the current vaccination policy and to critically review the legal framework and organization of the competent authorities. The starting thesis which we want to examine is that the shortcomings of the vaccination policy in the Republic of Serbia, among other things, lie in the poor organizational structure of the bodies responsible for designing and implementing the policy, as well as its poor design. For that reason, the theoretical approach we follow in the critical analysis of vaccination policy belongs to the corpus of behavioral science, above all, behavioral law and economics. In addition, vaccination policies in other selected countries will be considered in order to gain additional insight into the advantages and disadvantages of vaccination policy in Serbia. Based on the analysis of the relevant legal framework, theoretical insights, and comparative findings, specific recommendations and guidelines for vaccination policymakers will be formulated, primarily to increase its effectiveness.

Keywords: vaccination policy, COVID-19, organization, legal acts, behavioral findings.

Prof. dr Katarina Knol Radoja,
*Vanredni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Osijeku,
Republika Hrvatska*

Prof. dr Dejan Bodul,
*Vanredni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Rijeci,
Republika Hrvatska*

КАКО ЗАУСТАВИТИ ПЛАСИРАЊЕ НЕИСТИНИТИХ ИНФОРМАЦИЈА И ГОВОР МРЖЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ?

Предмет овог рада ће бити заштита темељних људских права од лажних и увредљивих информација и говора мржње на интернету. Анализирају се прописи и судска пракса националних судова Републике Хрватске и Еу-ропског суда за људска права те Суда ЕУ. Закључно се износи да заштита људских права у дигиталном окружењу још увијек није добила своје прецизне законске оквире како на националној тако и на међународној разини. Нити судска пракса еуропских судова, али ни националних судова није до сада показала јасну и недвосмислену прецизност по питању тумачења постојећих прописа. Праву равнотежу слободе медија на изражавање и права појединаца на заштиту права особности и заштиту од говора мржње изнимно је тешко и изазовно постићи. С једне стране, медијски посредници би требали на вријеме реагирати на неприкладан садржај, а с друге стране, генерална обвеза претходног „филтрирања“ коментара корисника онлине медија неспојиво је са слободом изражавања на интернету. Претјерана контрола информација лако се може претворити у цензуру. Ипак, сматрамо да је нужно јасно регулирање права и обвеза судионика на интернетској мрежи јер је транспарентност и предвидљивост одговорности једини начин да се успостави заштита темељних права појединаца, али и одређених рањивих скупина.

Кључне речи: неистините информације, говор мржње, слобода изражавања на интернету.

Prof. Katarina Knol Radoja, LL.D.,

Associate Professor

Faculty of Law, University of Osijek,

Republic of Croatia

Prof. Dejan Bodul, LL.D.,

Associate Professor,

Faculty of Law, University of Rijeka,

Republic of Croatia

HOW TO STOP PLACING FALSE INFORMATION AND HATE SPEECH ON THE INTERNET?

The subject matter of this paper will be the protection of fundamental human rights from false and offensive information and hate speech on the Internet. The regulations and case law of the national courts of the Republic of Croatia, the ECtHR and EU Court are analyzed. In conclusion, it is stated that the protection of human rights in the digital environment has not yet attained its precise legal framework, neither at the national nor at the international level. Nor has the case law thus far shown clear and unambiguous precision in the interpretation of existing regulations. It is extremely difficult and challenging to achieve the right balance between the freedom of expression of the media and the right of individuals to protection of personality rights. The media should react to inappropriate content in a timely manner, but the general obligation to ‘filter’ comments of online media users is incompatible with the freedom of expression. Excessive control of information can easily turn into censorship. However, we believe that it is necessary to clearly regulate the rights and obligations of participants on the Internet because transparency and predictability of accountability is the only way to establish protection of fundamental rights of individuals and certain vulnerable groups.

Keywords: false information, hate speech, freedom of expression on the Internet.

Prof. dr Maša Marochini Zrinski,
Vanredni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Rijeci,
Republika Hrvatska

**МОГУЋНОСТ УВОЂЕЊА ОБВЕЗНОГ ЦИЈЕПЉЕЊА
ПРОТИВ БОЛЕСТИ КОВИД -19: ПРИМЈЕНА
НАЧЕЛА РАЗМЈЕРНОСТИ ТЕ АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕ
ПРАКСЕ УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ
И ЕУРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА**

Овај рад ће се бавити питањем размјерности досадашњих као и могућих будућих националних одлука о обвези цијепљења одређених скупина становника (а могуће и свих одраслих становника) против болести КОВИД-19. Ово питање ће првенствено бити сагледано кроз стајалишта Уставног суда Републике Хрватске изражена у Рјешењу из 2014. о оцјени сугласности с Уставом појединих чланака Закона о заштити пучанства о заштити од заразних болести као и у Одлуци из 2017. гдје је Уставни суд одлучивао о тужби мајке која је кажњена у прекршајном поступку јер је одбила цијепити своје дијете због сумње да цјепиво изазива аутизам. Надаље, размјерност мјере обвезног цијепљења дјецe ће бити сагледана кроз пресуду Еуропског суда за људска права из травња 2021 (Варвичка и други против Чешке републике). Коначно, иако је у раздобљу од коловоза до рујна 2021. Еуропски суд за људска права одбио три захтјева за привременим мјере против француских и грчких закона о обвезном цијепљењу против КОВИД-19 болести, исте је послао туженим владама на одговор, те ће такођер бити приказане. Коначно, бити ће наглашено како се о статусу обвезног цијепљења против КОВИД-19 чекају одлуке Еуропског суда, но можемо покушати антиципирати смјер закључивања судаца ЕСЉП кроз призму примјене начела размјерности.

Кључне речи: обвезно цијепљење дјецe, Уставни суд Републике Хрватске, Еуропски суд за људска права, обвезно цијепљење против КОВИД-19 болести.

Prof. Maša Marochini Zrinski, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University of Rijeka,
Republic of Croatia

***THE POSSIBILITY OF INTRODUCING COMPULSORY
VACCINATION AGAINST COVID-19: APPLYING THE
PRINCIPLE OF PROPORTIONALTY AND ANALYSIS OF
THE CONSTITUTIONAL COURT OF CROATIA AND OF
THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS***

This paper will address the question of proportionality of national decisions (the existing and future ones) regarding compulsory vaccination of certain groups of persons (and possibly all adults) against COVID-19. This question will primarily be addressed through the opinions of the Constitutional Court of the Republic of Croatia expressed in the 2014 Decision on the compliance with the Constitution of certain articles of the Act on Protection of Population from Infectious Diseases, as well as in the 2017 Decision where the Constitutional Court decided on the complaint of the mother who was punished in misdemeanor proceedings for refusing to vaccinate her child on suspicion that the vaccine causes autism. Furthermore, the proportionality of the compulsory vaccination measure for children will be discussed through the judgment of the European Court of Human Rights (ECtHR) in *Varvička and others v the Czech Republic* of April 2021. Finally, between August and September 2021, the ECtHR rejected three requests for interim measures against French and Greek laws on compulsory vaccination against COVID-19 disease. However, the Court sent those applications to the responding governments for response, so we will discuss possible Court's decisions when applying the principle of proportionality.

Keywords: compulsory vaccination of children, Constitutional Court of the Republic of Croatia, European Court of Human Rights, compulsory vaccination against COVID-19 disease.

*Проф. др Милош Прица,
Ванредни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија*

УПРАВНА ОЦЕНА ЦЕЛИСХОДНОСТИ И ЈАВНИ ПОРЕДАК

У природи ствари је да у поретку правне државе буду заступљени различити правотворачки извори: (1) политичка оцена целисходности, (2) управна оцена целисходности, (3) слободна воља и (4) разумска интерпретација правних правила и правних принципа. Правотворачки извори сачињавају унутарњу концепцију правних аката и правних радњи и представљају материјалне изворе права на страни субјеката правног поретка. Функција државне управе усредоточена је на остваривање општег добра, заштиту јавног поретка и правног поретка. Оцена целисходности лежи у бићу државне управе, као израз потребе реаговања на ирационално и непредвидљиво у животу субјеката територијалне заједнице. Премда се делатност органа државне управе испољава у погледу различитих циљева под окриљем општег добра, нарочити нагласак ставља се на заштиту правног поретка и јавног поретка, што је прворедни циљ постојања државне управе као бића државне власти. Наспрам заштите јавног поретка нужно је испољавање управне оцене целисходности, особито у погледу физичке делатности органа државне управе – са претпоставком легалности и непосредном извршивошћу предузетих управних радњи. У раду је изложено наше гледиште о разлици између јавног поретка и правног поретка.

Кључне речи: управна оцена целисходности, правни поредак, правна вераност, јавни поредак.

Prof. Miloš Prica, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

ADMINISTRATIVE ASSESSMENT OF EXPEDIENCY AND PUBLIC ORDER

In rerum natura, the order of a legal state (*Rechtsstaat*) is based on different law-making sources: (1) political assessment of expediency, (2) administrative assessment of expediency, (3) free will (party autonomy), and (4) rational interpretation of legal rules and legal principles. Law-making sources constitute the internal conception of legal acts and legal actions, and they are material sources of law pertaining to the subjects of the legal order. The focal role of the state administration is to pursue the common good, the protection of public order (*ordre public*) and legal order. The assessment of expediency is the very essence of the state administration; it embodies the need to react to the irrational and unpredictable situations in the life of the subjects of the territorial community. In performing their activities, state administration bodies aim to achieve various goals envisaged within the broad conceptual framework of the common good. Yet, the primary goal of state administration (as an essential constituent of state power) is the protection of the legal order and the public order. The administrative assessment of expediency is essential when it comes to the protection of the public order, particularly in terms of the physical activity of state administration entailing the presumption of legality and direct enforceability of the undertaken administrative actions. The paper presents the author's view on the difference between the public order and the legal order.

Keywords: administrative assessment of expediency, legal order, public order, legally binding effect.

Doc. dr Ana Đanić Čeko,
Docent,
Pravni fakultet, Univerzitet u Osijeku,
Republika Hrvatska

Matko Guštin,
Asistent,
Pravni fakultet, Univerzitet u Osijeku,
Republika Hrvatska

ИЗАЗОВИ ДИГИТАЛИЗАЦИЈЕ ХРВАТСКЕ ЈАВНЕ УПРАВЕ С ОСВРТОМ НА ПОСЕБНЕ ОКОЛНОСТИ И СУВРЕМЕНЕ ИЗАЗОВЕ ПОД УТЈЕЦАЈЕМ КОВИД-19

Осувремењивање хрватске јавне управе започело је ступањем на снагу Закона о опћем управном поступку (ЗУП) 2010., када је по први пута предвиђена могућност електроничке комуникације, а тај процес наставио се 2014. успоставом сустава е-Грађани. Уз хрватско законодавство, подлога за почетак дигитализације јавне управе у Републици Хрватској, била је и Директива о услугама на унутарњем тржишту из 2006., с примарном интенцијом поједностављења и убрзања поступања јавне управе. Аутори у раду анализирају статистичке податке о кориштењу сустава е-Грађани, као и податке добивене анкетним истраживањем ставова грађана о задовољству употребе овог сустава. Аутори на основи нормативне анализе одабраних релевантних правних извора с посебним нагласком на измјене ЗУП-а 2021. те обраде резултата анкетног истраживања завршно износе закључна промишљања у односу на предности и изазове употребе информацијско-комуникацијске технологије, развоја дигиталних услуга те е-комуникације у саставу хрватске јавне управе. Циљ је рада указати на важност дигиталне трансформације као алата јавне управе како би се остварили неки од главних стратешких циљева функционирања јавне управе, примјеном одговарајућих е-сервиса и позиционирали нас на јединственом дигиталном тржишту.

Кључне речи: јавна управа, дигитализација, е-Грађани, управна поступања, е-услуге, КОВИД-19.

Doc. Ana Đanić Čeko, LL.D.,
Assistant Professor
Faculty of Law, University of Osijek

Matko Guštin,
Teaching Assistant,
Faculty of Law, University of Osijek,
Republic of Croatia

***CHALLENGES OF DIGITALIZATION OF CROATIAN PUBLIC
ADMINISTRATION, WITH REFERENCE TO SPECIAL
TO SPECIAL CIRCUMSTANCES AND CONTEMPORARY
CHALLENGES UNDER THE IMPACT OF COVID-19***

The modernization of the Croatian public administration began with entry into force of the 2010 General Administrative Procedure Act (GAPA), which envisaged the possibility of electronic communication for the first time. The process continued in 2014 with the establishment of the e-Citizens system. In addition to Croatian legislation, the basic document for initiating the digitalization of public administration in Croatia was the Directive on Services in the internal market, which was primarily aimed at simplifying and speeding up public administration. The authors analyze the statistical data on the use of the e-Citizens system, as well as data obtained by a survey on citizens' attitudes about the satisfaction with the use of this system. Relying on the normative analysis of relevant legal sources, with specific reference to the amendments to the GAPA 2021 and the survey results, the authors present the concluding remarks on the advantages and challenges of using information and communication technology, digital services development and e-communication in Croatian public administration. The aim of this paper is to underscore the importance of digital transformation as a tool of public administration in order to achieve some of the main strategic goals of public administration by using appropriate e-services and position Croatia in the digital single market.

Keywords: public administration, digitalization, e-Citizens, administrative procedures, e-services, COVID-19.

*Доц. др Милан Пилиповић,
Доцент,
Правни факултет, Универзитет у Бањој Луци,
Република Српска, Босна и Херцеговина*

***НОРМАТИВНЕ НАДЛЕЖНОСТИ ИНСТИТУЦИЈА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ И БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У
ВАНРЕДНОЈ СИТУАЦИЈИ/СТАЊУ И ЊИХОВО ДЈЕЛОВАЊЕ
У ПРАКСИ ПОВОДОМ ПАНДЕМИЈЕ КОВИД-19***

Босна и Херцеговина је сложена децентрализована држава, па тако институције БиХ и ентитета, као и Брчко дистрикта, имају надлежности да аутономно стварају нормативни оквир који третира питање ванредне ситуације и ванредног стања, уз обавезу узајамне координације активности. Овом приликом ћемо анализирати нормативни оквир и надлежности институција Републике Српске и БиХ у погледу могућности проглашења ванредне ситуације (стања), а затим и њихово дјеловање у ванредном правном режиму поводом пандемије COVID-19. Акцент ће бити на Републици Српској, у којој Устав и закони предвиђају могућност проглашења ванредног стања и ванредне ситуације. Између „ванредног стања“ и „ванредне ситуације“ постоје значајне разлике у погледу правног основа за проглашавање, и правне природе аката које могу да доносе институције. У раду ће се указати на недостатке постојећег нормативног оквира у Републици Српској којим се третира ванредно стање, и анализирати (не)дјеловање институција Републике Српске и БиХ у ванредном стању и ванредној ситуацији поводом пандемије, као и уставност аката.

Кључне речи: ванредно стање, ванредна ситуација, пандемија, Република Српска, Босна и Херцеговина, уставност.

Doc. Milan Pilipović, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Banja Luka,
Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina

**THE NORMATIVE FRAMEWORK OF INSTITUTIONAL COMPETENCES
IN REPUBLIKA SRPSKA AND BOSNIA AND HERZEGOVINA
IN EMERGENCY SITUATIONS, AND THEIR PRACTICAL
APPLICATION IN THE CIRCUMSTANCES OF THE COVID-19**

Bosnia and Herzegovina (B&H) is a complex decentralized state. The institutions of B&H and entities, as well as the Brčko District, have the authority to autonomously create a normative framework on the issue of emergency situation and state of emergency, but they are obliged to ensure mutual coordination of envisaged activities. In this paper, the author first analyzes the normative framework and competences of the institutions of Republika Srpska and B&H in terms of the possibility to declare a state of emergency and an emergency situation, and then elaborates on their activities in the extraordinary legal regime instituted to counteract the COVID-19 pandemic. In particular, the author focuses on Republika Srpska, where the Constitution and laws provide for the possibility of declaring a state of emergency and an emergency situation. There are significant differences between *the state of emergency* and *the emergency situation*, both in terms of the legal basis for their proclamation and the legal nature of the acts that can be adopted by institutions. The paper will indicate the shortcomings of the existing normative framework on the state of emergency in Republika Srpska, analyze the (in)efficiency of institutional activities in Republika Srpska and B&H in the state of emergency and the emergency situation instituted due to the COVID-19 pandemic, and discuss the constitutionality of adopted legal acts.

Keywords: state of emergency, emergency situation, COVID-19 pandemic, Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina, constitutionality.

*Доц. др Душко Челић,
Доцент,
Правни факултет, Универзитет у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Република Србија*

ПАНДЕМИЈА COVID-19 И ПАНДЕМИЈА КРШЕЊА ПРАВА ПАЦИЈЕНАТА НА ПРИВАТНОСТ

У праву Србије, право на приватност пацијената регулисано је у више законских текстова. Законом о правима пацијената, који предвиђа да пацијент има право на поверљивост свих личних информација. Закон о заштити података о личности податке из здравствене евиденције сврстава у веома осетљиве податке, прописујући генералну забрану обраде података којом се трећим лицима откривају подаци о здравственом стању пацијента али и изузетак од овог начела у циљу остваривања јавног интереса у области јавног здравља. Према Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја, предвиђен је изузетак у односу на принцип заштите приватности у случају да се "ради о личности, појави или догађају од интереса за јавност". Аутор анализира неконзистентност правног система Србије у погледу изузетака од јемстава права на приватност пацијената у светлу случајева масовног кршења права на приватност пацијената оболелих од инфекције COVID-19, наводећи пример објављивања списка оболелих пацијената са 210 лица српске националности, који су 3. априла 2020. године објавили медији на албанском језику на Косову и Метохији, као и случај када су у априлу 2020. године подаци из званичног COVID-19 информационог система Републике Србије могли бити били јавно доступни 8 дана.

Кључне речи: пандемија COVID-19, право пацијената на приватност, заштита података о личности, изузеци, случајеви масовног кршења права.

Doc. Duško Čelić, LL.D.,
*Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Priština,
Temporary Head Office in Kosovska Mitrovica,
Republic of Serbia*

COVID-19 PANDEMIC AND A PANDEMIC OF VIOLATION OF PATIENT’S RIGHT TO PRIVACY

In Serbian law, the patients’ right to privacy is regulated in several legislative acts. The Patients’ Rights Act stipulates that the patient has the right to confidentiality of all personal information. The Personal Data Protection Act, as an umbrella regulation in this area, classifies data from health records as very sensitive data and prescribes a general ban on data processing which reveals data on patients’ health status as well as an exception to this principle “in order to achieve the public interest in the field of public health”. The Act on Free Access to Information of Public Importance envisages an exception to the principle of protection of privacy in cases pertaining to “a person, phenomenon or event of public interest”.

The author analyzes the inconsistency of the Serbian legal system in terms of exceptions to the guarantee of patients’ rights to privacy in light of massive violations of the right to privacy of patients with COVID-19 infection. It is illustrated by the case of publishing a list of 210 Serbian patients, published on 3rd April 2020 by the Albanian media in Kosovo and Metohija, and the case when the data from the official COVID-19 information system of the Republic of Serbia were publicly available for 8 days in April 2020.

Keywords: COVID-19 pandemic, patient’s right to privacy, personal data protection, exceptions, cases of massive violations of rights.

*Доц. др Александар Антић,
Доцент,
Правни факултет, Универзитет у Крагујевцу,
Република Србија*

ПИТАЊЕ УСТАВНОСТИ ОГРАНИЧЕЊА ЗАПОШЉАВАЊА У ЈАВНОМ СЕКТОРУ

Ограничење запошљавања у јавном сектору подразумева позитивно-правно уређено одсуство аутономије послодаваца у јавном сектору, приликом заснивања радног односа на одређено и неодређено време, односно приликом радног ангажовања лица у рад ван радног односа. Послодавци у јавном сектору, осим у изузетним ситуацијама, заснивање радног односа на одређено и неодређено време, односно ангажовање лица у рад ван радног односа, могу спровести тек након сагласности Комисије Владе Републике Србије за давање сагласности за ново запошљавање и додатно радно ангажовање код корисника јавних средстава. Аутор у раду анализира уставност одредби које уређују ограничење запошљавања у јавном сектору. Поставља се питање да ли су норме које се односе на уређивање ограничења запошљавања у јавном сектору, у супротности са правом на рад, односно забраном дискриминације које прописује Устав Републике Србије.

Кључне речи: ограничење запошљавања у јавном сектору, право на рад, заснивање радног односа на неодређено време, Устав Републике Србије, забрана дискриминације.

Doc. Aleksandar Antić, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Kragujevac,
Republic of Serbia

THE CONSTITUTIONALITY OF RESTRICTIONS ON EMPLOYMENT IN THE PUBLIC SECTOR

Restriction of employment in the public sector implies a positively regulated absence of autonomy of employers in the public sector when establishing a fixed-term and indefinite employment relationship, or when hiring a person to work outside the employment relationship. Save for exceptional situations, employers in the public sector can establish employment for a definite and indefinite period of time, i.e. hire persons outside the employment relationship, only after it is approved by of the Commission of the Government of the Republic of Serbia which gives consent for new employment and additional employment with users of public funds. The author analyzes the constitutionality of the provisions regulating the restriction of employment in the public sector. The question is whether the norms regulating employment restrictions in the public sector are in conflict with the right to work, i.e. the prohibition of discrimination prescribed in the Constitution of the Republic of Serbia.

Keywords: restriction of employment, public sector, right to work, employment for an indefinite period, Constitution of the Republic of Serbia, prohibition of discrimination.

Др Марио Рељановић,
Научни сарадник,
Институт за упоредно право, Београд,
Република Србија

Јована Мисаиловић,
Истраживач сарадник,
Институт за упоредно право, Београд,
Република Србија

ПРАВА ПО ОСНОВУ РАДА МЕДИЦИНСКИХ РАДНИКА ЗА ВРЕМЕ ВАНРЕДНОГ СТАЊА

Током проглашеног ванредног стања услед пандемије вируса COVID-19 у Републици Србији 2020. године, медицински радници извршавали су своје радне задатке у посебном режиму рада, са специфичним ограничењима у складу са Одлуком о ванредном стању, Законом о одбрани, Законом о војној, радној и материјалној обавези, као и одлукама Владе Републике Србије и Министарства здравља. Њихов радноправни положај био је комплексно уређен а радне дужности специфично организоване. Истраживање обухвата општу нормативну анализу њиховог радноправног положаја током трајања ванредног стања, са посебним освртом на неке радноправне категорије: трајање радног времена, распоред рада, промену места рада, увођење режима радне обавезе. Указује се на флексибилизацију рада у околностима ванредног стања, добре и лоше карактеристике тренутног законског оквира, као и на добру и лошу праксу која је у овом погледу уочена током трајања ванредног стања. Посебан осврт се даје на незаконито пролонгирање трајања ванредних мера рада и након укидања ванредног стања. Дају се препоруке које су од значаја за квалитетније нормативно уређење ових питања, као и за оснаживање механизма заштите права по основу рада медицинских радника, у специфичним (ванредним) околностима узрокованим медицинским разлозима.

Кључне речи: медицински радници, права по основу рада, радно време у посебном режиму рада, ванредно стање, радна обавеза, промена места рада.

Mario Reljanović, LL.D.,
*Research Associate,
Institute of Comparative Law, Belgrade,
Republic of Serbia*

Jovana Misailović,
*Research Assistant,
Institute of Comparative Law, Belgrade
Republic of Serbia*

WORK-RELATED RIGHTS OF MEDICAL PROFESSIONALS DURING A STATE OF EMERGENCY

During the state of emergency declared in early 2020 due to the COVID-19 pandemic, medical professionals in the Republic of Serbia were subject to a special regime of work. In performing their professional duties, they were subject to specific restrictions in accordance with the Decision on the State of Emergency, the Defence Act, the Act on Military, Labour and Property related Obligations, as well as decisions of the Government RS and the Ministry of Health RS. Their employment position was subject to complex regulations and the organization of their professional duties was highly specific as well. The authors' research includes the normative analysis of their employment status during the state of emergency, with specific reference to some labour-related issues: working hours, work schedule, shifting workplaces, and mandatory duty regime. Due to changing circumstances, employment relations become more flexible. The authors analyze the good and bad characteristics of the current legal framework, as well as the good and bad practices observed in this regard. Special attention is given to the illegal prolongation of the duration of emergency measures even after the termination of the state of emergency. The authors give recommendations for better regulation of these issues and for strengthening the mechanisms of protection of labour rights of medical professionals in extraordinary circumstances caused by medical reasons.

Keywords: medical professionals, work-related rights, working hours in a special mode of work, state of emergency, mandatory duty, shifting workplaces.

Гордана Игњатовић,
Наставник енглеског језика правне струке,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија

**ПРОАКТИВНО ДЕЛОВАЊЕ ИНСТИТУЦИЈА ОБРАЗОВАНОГ
СИСТЕМА У ВАНРЕДНИМ ОКОЛНОСТИМА: ИСКУСТВА
СТУДЕНАТА И НАСТАВНИКА ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У
НИШУ ТОКОМ ПАНДЕМИЈЕ COVID-19 И МОГУЋНОСТИ
УНАПРЕЂЕЊА ПРОАКТИВНОГ СИСТЕМСКОГ
ПРИСТУПА У ОБРАЗОВАЊУ ПРАВНИКА**

Systemic Agency (проактивно деловање институција система и кључних актера) је интегрисан, системски и холистички приступ решавању сложених питања у многим областима савременог друштва који почива на колективној интелигенцији свих учесника у системским процесима. Овај приступ обухвата низ појединачних елемената: проактиван системски начин размишљања, стратешко планирање, управљање развојним процесима, сталну комуникацију и сарадњу између актера, активно учешћу у иновацији/трансформацији, само-регулацију (самосвест, самоконтрола, модификација), само-евалуацију (процена учинка, недостатака), и обезбеђивање системске подршке актерима (ради оснаживања будућих активности) за добробит заједнице. У том контексту, први део рада представља резултате теоријског истраживања о концептуалном оквиру и функционалним облицима овог системског приступа. Затим се даје преглед разних врста проактивног деловања кључних актера у образовању. У другом делу рада аутор разматра изазове са којима се образовни систем у Србији суочио током пандемије COVID-19, са посебним освртом на високошколске установе. Институционални одговор Правног факултета у Нишу, као и проблеми са којима су се суочили наставници и студенти у наставном процесу током пандемије, биће приказани кроз резултате анкета о искуствима студената ПФ у Нишу (Савез студената ПФ Ниш, мај 2020), студената енглеског језика струке (Студентска евалуација курса, 2020-2021), и наставника (Анкета, 2022). У завршном делу рада аутор разматра могућности унапређења проактивног системског приступа који би актерима пружио адекватну подршку и у редовним и у ванредним околностима. То би допринело промовисању проактивног деловања институција система и свих актера у циљу обезбеђивања одрживог развоја система образовања на макро и микро нивоу.

Кључне речи: образовање, системски приступ, проактивно деловање институција система, кључни актери, образовање правника, ванредне околности.

Gordana Ignjatović, BA,
ESP/ELP Lecturer,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

***SYSTEMIC AGENCY IN EDUCATION IN EXTRAORDINARY
CIRCUMSTANCES: CHALLENGES ENCOUNTERED BY LF
NIŠ STUDENTS AND TEACHERS DURING THE COVID-19
PANDEMIC AND OPPORTUNITIES FOR DEVELOPING
SYSTEMIC AGENCY IN LEGAL EDUCATION***

Systemic Agency is a holistic, integrated and system-based approach to addressing complex contemporary issues, which rests on the collective intelligence of all stakeholders in systemic processes. This broad conceptual framework encompasses a number of distinctive features: a proactive mindset and systemic thinking, strategic planning, management of change, active involvement in developmental/transformational processes, ongoing communication and collaboration of all stakeholders, self-regulation (awareness, conduct management, control), self-assessment (reflection, evaluation, corrective adjustment), and systemic support to all stakeholders (to empower future action) for general welfare. The first part of the paper will present the theoretical research findings on the conceptual framework, different forms and functions of agency. Then, the paper will explore the systemic agency in education, different types of agency and stakeholders' roles. In the second part, the author will discuss the challenges encountered by the Serbian educational system during the COVID-19 pandemic, with reference to the response of higher education institutions. The institutional response of the Law Faculty in Nis, as well as the problems encountered in online instruction by the LF students and teachers, will be illustrated by presenting the results of three surveys demonstrating the experiences and opinions of LF students (Students' Union, 2020), ELP/English language students (Course evaluations, 2020, 2021) and LF teachers (2022) on the educational process during the COVID-19 pandemic. Finally, the author will discuss the opportunities for developing a more responsive, supportive and efficient systemic approach in both regular and extraordinary circumstances. It may contribute to promoting systemic agency for sustainable development of a value-based education at the macro and micro level.

Keywords: systemic agency, education, legal education, ELP, extraordinary circumstances.

*Др Дарко Божичић,
Асистент са докторатом,
Правни факултет, Универзитет у Новом Саду,
Република Србија*

РАД КОД КУЋЕ КАО МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ШИРЕЊА ЕПИДЕМИЈЕ ВИРУСА COVID-19

Рад код куће препознат је као један од главних инструмената у борби против ширења епидемије вируса COVID-19, јер омогућава вршење рада без непосредног физичког контакта између запослених, послодавца и клијената послодавца. Управо је ова епидемиолошка ситуација изнела на површину бројне законодавне недоречености у погледу овог облика организације рада, а временски период од годину дана његове активне употребе показао је бројне недостатке рада код куће, како у односу на права из радног односа, тако и на остваривање других фундаменталних људских права. Овима истраживањем указујемо на поменуте недостатке и формулишемо предлоге за њихово превазилажење. На крају, закључујемо како је неопходна дубља интердисциплинарна анализа овог облика организације рада, имајући у виду да бројне друштвене околности указују да ће рад код куће остати у широј употреби и по окончању епидемије вируса COVID-19.

Кључне речи: COVID-19 епидемија, рад код куће, права из радног односа, људска права.

Darko Božičić, LL.D.,
Teaching Assistant,
Faculty of Law, University of Novi Sad,
Republic of Serbia

WORK FROM HOME AS A MEASURE FOR PREVENTING THE SPREAD OF THE COVID-19 PANDEMIC

Work from home is recognized as one of the main instruments in combating the spread of the COVID-19 virus pandemic because it enables an employee to perform the job-related activities without direct physical contact with other employees, the employer and the employer's clients. This epidemiological situation has brought to the fore numerous legislative ambiguities regarding this form of work organization. The active application of work from home in the past one-year period has shown numerous shortcomings, in terms of both employment rights and fundamental human rights. In this paper, the author points out to the mentioned shortcomings and formulates proposals for overcoming the observed drawbacks. In the author's opinion, there is a need for a deeper interdisciplinary analysis of this form of work organization, particularly keep being widely used even after the end of the COVID-19 pandemic.

Keywords: COVID-19 pandemic, work from home, labour-related rights, human rights.

Марија Митровић,

Студент докторских студија

Правни факултет, Универзитет у Новом Саду,

Република Србија

Др Лука Батуран,

Асистент са докторатом

Правни факултет, Универзитет у Новом Саду,

Република Србија

МЕРЕ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ШИРЕЊЕ ЕПИДЕМИЈЕ ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ КОД ПОСЛОДАВЦА И САНКЦИЈЕ ЗА ЊИХОВО КРШЕЊЕ

У време пандемије узроковане вирусом Covid-19, послодавци су обавезани да донесу опште акте којима су предвиђене мере за спречавање и ширење епидемије заразних болести. Поред доношења нових општинских аката у виду правилника или појединачних одлука, послодавци су у обавези да имплементирају План примене мера за сузбијање заразне болести у већ постојеће акте о процени ризика. Мере које стоје на располагању послодавцима су информисање запослених на начин да се постављају на видним местима знакови и обавештења о потребном растојању, обавезна употреба заштитне маске и промена заштитне маске у току радног времена о трошку послодавца, постављање додатних места за отпад средстава за личну хигијену, постављање вертикалних баријера свуда где је могуће, ангажовање стручних служби за вишеструку дезинфекцију, безконтактно мерење телесне температуре, тестирање запослених који немају зелени сертификат о трошку послодавца, изолација и карантин лицима која су била у контакту са зараженим особама. Кршење ових мера дефинисано је као повреда радне дисциплине запослених, за коју је предвиђено санкционисање од стране послодавца најпре усменим и писаним опоменама, док је као крајња мера предвиђен отказ Уговора о раду. С обзиром на то да су се запослени и поједини синдикати успротивили оваквој пракси, спроведено је истраживање са циљем да се провери њихова усаглашеност ових мера са законским оквиром, пре свега са Законом о раду, Законом о заштити становништва од заразних болести, Законом о безбедности и здрављу на раду, Правилником о превентивним мерама за безбедан и здрав рад за спречавање појаве и ширења епидемије заразне болести, и Уредбом о мерама за спречавање и сузбијање заразне болести Covid-19.

Кључне речи: Covid-19, епидемија заразних болести, повреда радне дисциплине.

Marija Mitrović,

PhD student,

Faculty of Law, University of Novi Sad,

Republic of Serbia

Luka Baturan, LL.D.,

Senior Teaching Assistant,

Faculty of Law, University of Novi Sad,

Republic of Serbia

MEASURES FOR PREVENTING THE SPREAD OF AN INFECTIONS DISEASES EPIDEMIC AT WORKPLACE AND SANCTIONS FOR THE VIOLATION OF SUCH MEASURES

During the pandemic caused by the COVID-19 virus, employers have been obliged to adopt general acts which envisage measures to prevent the spread of the infectious diseases epidemic. In addition to adopting new general acts such as regulations or individual decisions, employers are obliged to implement the Plan for the Implementation of Measures aimed at combating communicable diseases in the existing risk assessment acts. The measures available to employers include: providing relevant information to employees by placing signs and notices in visible places about keeping required distance; mandatory use of protective masks including change of protective masks during working hours at the expense of the employer; designating additional places for personal hygiene waste disposal bins; setting up vertical (plexiglass) barriers wherever possible; hiring professional disinfection services to ensure multiple disinfection; measuring employees' bodily temperature by using non-contact thermometers; testing the employees who do not have a green certificate at the expense of the employer; isolation and quarantine of persons who have been in contact with infected persons. Any violation of these measures by employees has been defined as a violation of work discipline (disciplinary rules). In such a case, the employer is obliged to sanction the employee, first by issuing an oral and a written warning; the final measure is the termination of the employment contract. Given that employees and unions have been opposed to such practices, the authors of this paper conducted a survey in order to check their compliance with the existing legal framework, especially with the Labor Act, the Act on Protection of the Population from Infectious Diseases, the Occupational Safety and Health Act, the Rulebook on Preventive Measures aimed at ensuring safety and health at work and preventing the outbreak and spread of the infectious disease epidemic, and the Decree on measures for prevention and suppression of the Covid-19 infectious disease.

Keywords: Covid-19, infectious disease epidemic, employees' violation of disciplinary rules.

Gordana Horvat, mag.act.soc,
*Asistent, Studij socijalnog rada,
Pravni fakultet, Univerzitet u Osijeku,
Republika Hrvatska*

Suzana Tomašević, mag.act.soc,
*Asistent, Studij socijalnog rada,
Pravni fakultet, Univerzitet u Osijeku,
Republika Hrvatska*

Ana Lozina, univ. bacc. act. soc.,
*Demonstrator, Student diplomskog studija Socijalnog rada,
Pravni fakultet, Univerzitet u Osijeku,
Republika Hrvatska*

ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОДРШКА У ОБЛИЦИМА АЛТЕРНАТИВНЕ СКРБИ – УДОМИТЕЉСТВО И COVID 19 ПАНДЕМИЈА

Утјецај пандемије КОВИД 19 допринијело је новим изазовима у раду институција социјалне скрби, а нарочито у подручју пружања подршке у алтернативним облицима скрби, посебно за дјецу у удомитељству. Потреба за подршком за вријеме пандемије била је итекако значајна и потребна јер су удомитељске обитељи у категорији осјетљивих скупина, посебице јер брину и скрбе о дјечи измјештеној из примарне обитељи. Осим подршке од стране институција, отежана је била и комуникација с примарним обитељима што оставља посљедице на дијете и његове потребе. У склопу пројекта „Заједно до дома”, у којем је Правни факултет Осиек партнер, проведено је истраживање о пружању подршке удомитељским обитељима у трајању од коловоза до листопада 2021. Анализа прикупљених података обрадит ће се и приказати у раду с циљем идентификације потреба удомитељских обитељи од стране институција као и потешкоће приликом изостанка истих. Пилот истраживање о ставовима стручњака и удомитеља о удомитељству квантитативна је подлога за даљње квалитативно истраживање у директном раду с удомитељима. На темељу истраживања израђене су смјернице за удомитељство с нагласком на изазове пружања подршке за вријеме КОВИД 19 пандемије.

Кључне речи: алтернативна скрб, удомитељство, социјални рад, институције, подршка, КОВИД 19.

Gordana Horvat, mag.act.soc.,

*Teaching Assistant, Social Welfare Department,
Faculty of Law, J.J. Strossmayer University in Osijek,
Republic of Croatia*

Suzana Tomašević, mag.act.soc.,

*Teaching Assistant, Social Welfare Department,
Faculty of Law, J.J. Strossmayer University in Osijek,
Republic of Croatia*

Ana Lozina, univ. bacc. act. soc.,

*Demonstrator, Master Student at Social Welfare Department,
Faculty of Law, J.J. Strossmayer University in Osijek,
Republic of Croatia*

INSTITUTIONAL SUPPORT IN ALTERNATIVE CARE: FOSTER CARE AND THE COVID-19 PANDEMIC

The impact of the COVID-19 pandemic has generated new challenges in the work of social welfare institutions, particularly in the area of providing support in alternative forms of care, such as foster care. The need for support during the pandemic was very significant and necessary because foster families fall into the category of vulnerable groups, especially because they provide care for children displaced from their primary (biological) family. In addition to insufficient institutional support during the pandemic, communication with primary families was aggravated, which has had a negative impact on foster children and their needs. The Faculty of Law in Osijek is a partner institution in the project “*Zajedno do doma*” (Making Home Together), funded by the EU and organized by the World Youth Federation Croatia. For the project purposes, a survey on institutional support to foster families was conducted from August to October 2021. The collected data will be presented and analyzed in this paper, in order to identify the needs of foster families, the relevant forms of institutional support, and the difficulties that foster families experience in case of insufficient support. This pilot research on the attitudes of experts and foster careers is a quantitative basis for further qualitative research on foster care in direct contact with foster carers. Based on this research, the authors have developed foster care guidelines, with special emphasis on the challenges of providing support during the COVID-19 pandemic.

Keywords: alternative care, foster care, social welfare, institutions, support, COVID-19.

Александра Митровић,
Асистент,
Правни факултет, Универзитет у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Република Србија

МЕДИЈАЦИЈА КАО ЕФИКАСНИЈИ НАЧИН РЕШАВАЊА РАДНИХ СПОРОВА – СОЦИОЛОШКО – ПРАВНИ АСПЕКТ

Циљ овог научног рада је да истражи социолошко-правни оквир мирног решавања радних спорова, прикаже искуства и тиме потврди предности медијације у раду Републичке агенције за мирно решавање радних спорова. Ова државна институција суочава се са бројним изазовима савременог друштва у приближавању концепту ЕУ, где је социјални дијалог основа за хармонизацију домаћег и европског радног права. У истраживању су коришћени метод апстракције, анализе и синтезе, методи закључивања: индукција и дедукција, као и упоредно-правни и статистички метод. Иако је медијација ванредан инструмента за успостављање социјалног партнерства, резултати истраживања показују да је медијација делотворан механизам за успостављање социјалног мира и друштвене кохезије. Искуства у раду Агенције за мирно решавање радних спорова потврђују да је медијација ефикаснији метод заштите права радника од судског решавања спорова, будући да редовно судско решавање услед спорости, легализма и формализма не може испунити очекивања из области радних спорова.

Кључне речи: медијација, Агенција за мирно решавање радних спорова, социјални мир, социјални дијалог.

Aleksandra Mitrović,
*Teaching Assistant,
Faculty of Law, University of Priština,
Temporary Head Office in Kosovska Mitrovica,
Republic of Serbia*

MEDIATION AS A MORE EFFECTIVE METHOD FOR RESOLVING LABOR DISPUTES FROM THE ASPECT OF SOCIOLOGY OF LAW

The aim of this scientific paper is to investigate the socio-legal framework for peaceful resolution of labor disputes, present experiences and confirm the advantages of mediation in the work of the Agency for Peaceful Settlement of Labour Disputes in Serbia. This state institution is facing numerous social challenges in the process of approaching the EU concept of dispute resolution, where social dialogue is perceived as the cornerstone in the process of harmonizing national legislation with EU law. The research is based on the method of abstraction, analysis and synthesis, inference methods (induction and deduction), as well as comparative law and statistical methods. Although mediation is an extraordinary instrument for establishing social partnership, research results show that mediation as an effective mechanism for establishing social peace and cohesion. The past experience and activities of the Agency for Peaceful Settlement of Labor Disputes confirm that mediation is a more efficient method for protecting workers' rights than settlement in regular court proceedings. Considering the legalism, formalism and slow-paced nature of court proceedings, they cannot fully meet the expectations of parties in labor disputes.

Keywords: mediation, Agency for peaceful settlement of labor disputes, social peace, social dialogue.

Милица Мицовић,
Асистент,
Правни факултет, Универзитет у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Република Србија

СУДСКО И АРБИТРАЖНО РЕШАВАЊЕ ИНДИВИДУАЛНИХ РАДНИХ СПОРОВА

Спорови између субјеката радног односа често настају када дође до повреде или угрожавања права, обавеза и одговорности проистеклих из радног односа. С обзиром на чињеницу да је решавање спорова из области радних односа битан фактор очувања индустријског мира и стабилности, неопходно је да се они реше на одговарајући начин и да се пружи адекватна заштита странама у спору. У нашем праву постоје два основна начина решавања радних спорова: судско и вансудско решавање спорова. Ауторка у раду настоји да укаже на предности и недостатке судског решавања радних спорова али и арбитраже као једног од алтернативних метода решавања радних спорова, који је последњих година, у нашем праву, посебно добио на значају. Поређење ова два начина решавања спорова чини се нужним имајући у виду трајање поступака из области радних односа пред судовима и уочавајући проблем да законодавни оквир није успоставио општу надлежност арбитражног решавања индивидуалних радних спорова и није довољно прецизно и потпуно уредио поступак арбитраже. Поставља се питање на који начин се у овим поступцима обезбеђује делотворна правна заштита странама у радном спору, као и гаранције правне сигурности и правичности? Ауторка ће покушати да одговори на ова питања уз анализу релевантних позитивноправних извора и праксе Врховног касационог суда Србије и Републичке агенције за мирно решавање радних спорова.

Кључне речи: индивидуални радни однос, радни спорови, судско решавање радних спорова, мирно решавање радних спорова, арбитража.

Milica Midžović,
*Teaching Assistant,
Faculty of Law, University of Priština,
Temporary Head Office in Kosovska Mitrovica,
Republic of Serbia*

COURT SETTLEMENT AND ARBITRATION IN RESOLVING INDIVIDUAL LABOUR DISPUTES

Disputes between an employee and the employer often occur in case of an infringement or a violation of rights, obligations and responsibilities arising from employment relations. Given that the resolution of labour-related disputes is an important factor in preserving the industrial peace and social stability, it is necessary to resolve them efficiently and to provide adequate protection to the disputants. In Serbian law, there are two basic ways of settling labour disputes: in court and out-of-court dispute resolution. The author points out to the pros and cons of court settlement of labour disputes and arbitration as an alternative (out-of-court) labor dispute resolution method which has been on the rise in lately. It seems necessary to compare these two dispute resolution methods, taking into account the lengthy employment proceedings in courts as well as the fact that arbitration procedure has not been comprehensively and precisely regulated in Serbian legislation and that the existing normative framework has not established general jurisdiction for arbitration of individual labour disputes. It raises the following question: how do these proceedings provide for an effective legal protection of parties in labour disputes, and guarantee legal security and fairness? The author will analyze relevant legal sources in domestic law as well as the practice of the Supreme Court of Cassation RS and the Agency for Peaceful Resolution of Labour Disputes RS.

Keywords: employment relations, individual labour disputes, court settlement of labour disputes, peaceful settlement of labour disputes, arbitration.

Милица Ристић,
Асистент,
Правни факултет, Универзитет у Бањој Луци,
Република Српска, Босна и Херцеговина

**ИСКУСТВО СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ
РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У БОРБИ СА ЕПИДЕМИЈОМ
ВАРИОЛА ВЕРА 1972. ГОДИНЕ: ЗНАЧАЈ ИСТОРИЈСКОГ
НАСЛЕЂА ЗА БИВШЕ СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ РЕПУБЛИКЕ
У УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ КОРОНА ВИРУСА**

Избијање пандемије вируса корона 2020. године на територији Балканског полуострва, многе је подсјетило на помало заборављени случај појаве епидемије великих богиња (*Variola vera*) 1972. године у бившој Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији (СФРЈ). У јавности се све чешће истицао примјер бивше заједничке државе која је у року од два мјесеца успјела да вакцинише око 18 милиона грађана и прогласи крај епидемије. Насупрот томе, бивше социјалистичке републике и након двије године воде (углавном неуспјешно) битку са вирусом корона. У том погледу, искуство некадашње СФРЈ могло би бити драгоцјено и поучно за њене државе наслѣднице у борби са актуелном пандемијом. Ауторка ће у овом раду настојати да пружи увид у прописе који су, како на савезном, тако и на републичком нивоу, били на снази у СФРЈ уочи избијања и за вријеме трајања епидемије. Уз обавезно уважавање историјских и политичких околности, те развоја нових схватања и технологија од 1972. до данас, ауторка ће покушати да одговори на питање да ли је правни оквир једне државе пресудан у борби против тешких заразних болести или фактори који нису искључиво правне природе могу да буду доминантни у односу на правну регулативу и диктирају смјер епидемије.

Кључне речи: вирус корона, Социјалистичка Федеративна Република Југославија, *Variola vera*, епидемија.

Milica Ristić,

Teaching Assistant,

Faculty of Law, University of Banja Luka,

Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina

**THE SFRY EXPERIENCE IN COMBATING THE VARIOLA VERA
EPIDEMIC IN 1972: THE SIGNIFICANCE OF HISTORICAL
HERITAGE FOR EX-YUGOSLAV REPUBLICS IN THE
CIRCUMSTANCES OF THE COVID-19 PANDEMIC**

The outbreak of the Coronavirus (COVID-19) pandemic in 2020 reminded many people in the Balkans of a somewhat forgotten case of *Variola vera* epidemic in 1972 in the former Socialist Federal Republic of Yugoslavia (SFRY). The Yugoslav example of fast and effective vaccination of about 18 million citizens, which put an end to the epidemic within two months, was increasingly emphasized in public. In contrast, the ex-Yugoslav republics have been fighting the Coronavirus for the past two years, unsuccessfully for the most part. In this context, the Yugoslav experience could be valuable and instructive for the successor states in the fight against the current pandemic. In this paper, the author attempts to provide an insight into the regulations that were in force in the SFRY before the outbreak and during the epidemic, both at the federal and the republic levels. Taking into consideration the historical and political circumstances and the development of new technologies from 1972 to the present time, the author aims to address the following question: Is the legal framework of a country crucial in counteracting serious infectious diseases, or could the non-legal factors be allowed to prevail over legal regulation as much as to dictate the direction of the epidemic?

Keywords: coronavirus, Socialist Federal Republic of Yugoslavia, Variola vera, epidemic.

Јована Анђелковић,
Асистент,
Одсек Висока пословна школа Блаце,
Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Република Србија

ЈАВНА УПРАВА ТОКОМ ПАНДЕМИЈЕ И ПРАВЦИ РЕФОРМЕ

Свака форма организације рада током пандемије изазване вирусом SARS-CoV-2 претрпела је одређене промене у начину свог функционисања. Криза је истакла улогу државе и јавног сектора и тестирала њихову спремност да на изазове које је узроковала пандемија одговоре прилагодљивим и прагматичним решењима поштујући владавину права. Државни и локални службеници су се током пандемије суочавали са великим изазовима у којима су често били приморани да импровизују, суочени са ситуацијом која се брзо мења. У овако изузетно тешком контексту, било је од велике важности да се избегну административне баријере, које су могле резултирати губитком драгоценог времена током кризе. Пандемија је открила многе слабости у функционисању државних управа и локалних самоуправа широм Европе, од организације, промене радног места из канцеларијског у кућно окружење, новог начина интеракције са грађанима, а у земљама у развоју и до спорих процедура због неадекватних законских и техничких решења и недовољног степана дигитализације. Циљ рада је да укаже на проблеме са којима су се суочавале државне управе и локалне самоуправе током пандемије, да истакне примере добре праксе суочавања јавне управе са кризом и да укаже на правце реформе након пандемије.

Кључне речи: државни службеници, људски ресурси, организација, транспарентност, поверење.

Jovana Anđelković,
*Teaching Assistant,
Business School Department in Blace,
Academy of Vocational Studies in Southern Serbia, Leskovac,
Republic of Serbia*

PUBLIC ADMINISTRATION DURING THE COVID-19 PANDEMIC AND REFORM DIRECTIONS

During the COVID-19 pandemic, caused by the SARS-CoV-2 virus, every form of company organization and operation has undergone certain changes. The global crisis has highlighted the role of the state and the public sector in emergency situations and tested their readiness to respond to the challenges posed by the pandemic by instituting adaptable and pragmatic solutions while respecting rule of the law. During the pandemic, state and local officials have faced huge challenges; being obliged to deal with the rapidly and constantly changing circumstances, they often had to resort to improvisations. In such an extremely difficult context, it was of great importance to avoid administrative barriers, which could result in the loss of valuable time during the crisis. The pandemic has revealed many weaknesses in the functioning of state and local governments across Europe, including organization issues, change of the workplace (from an office to a home environment), a new mode of interaction with citizens, etc. In developing countries, inadequate legislative provisions, technical solutions and insufficient digitalization have contributed to slowing down the administrative procedures. The aim of this paper is to point out the problems faced by state administrations and local governments during the COVID-19 pandemic, to highlight the examples of good practices, and to indicate the directions of reform after the pandemic.

Keywords: civil servants, human resources, organization, transparency, trust.

ГРАЂАНСКОПРАВНА НАУЧНА ОБЛАСТ

CIVIL LAW

*Проф. др Мирослав Лaziћ,
Редовни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија*

ЗАБРАЊЕНЕ КЛАУЗУЛЕ – ОПРАВДАНО И НЕОПРАВДАНО – У СРПСКОМ „БЕЗДРЖАВИНСКОМ“ ЗАЛОЖНОМ ПРАВУ

„Бездржавинска“ залога је заједнички назив за више заложних права која настају уписом у одговарајући регистар, односно без преноса државине на заложног повериоца. У српском праву два најзаступљенија облика бездржавинског залагања су: хипотека на непокретним стварима и регистарска залога на покретним стварима и правима. Законом о хипотеци су забрањена одређена ограничења заложног дужника, а Законом о заложном праву на покретним стварима и правима су предвиђена могућа ограничења овлашћења заложног дужника путем уговорних клаузула. Сврха ових ограничења је да се додатно осигура правни положај заложног повериоца, а да се превише не оптерети заложни дужник. Међутим, правна пракса је показала да су нека од ових ограничења непотребна или да представљају сувишан терет за заложног дужника у фази од настанка до реализације заложног права ако до ње дође. Којим од ових клаузула се непотребно слаби кредитна позиција дужника, да ли несразмерно и непотребно ограничавају заложног дужника и да ли штете кредитном систему, итд. су питања којима се бавимо у овом раду.

Кључне речи: бездржавинске залогe, забрањене клаузуле, комисорна клаузула, забрана продаје, забрана залагања.

Prof. Miroslav Lazić, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

JUSTIFIED AND UNJUSTIFIED PROHIBITED CLAUSES IN SERBIAN LAW ON “NON-POSSESSORY” PLEDGE

A “non-possessory” pledge is a common name for several pledge rights arising from the entry of such rights in the Pledge Register, without transferring the possession to the pledge creditor. In Serbian law, the two most common forms of non-possessory pledge are: mortgage on immovable property and registered pledge on movable assets and rights. The Mortgage Act prohibits certain restrictions on the pledge debtor, and the Act on Pledge on Movable Assets and Rights provides for possible restrictions on the debtor’s authorities through contractual clauses. The purpose of these restrictions is to additionally secure the legal position of the pledge creditor, without imposing an excessive burden on the pledge debtor. However, legal practice has shown that some of these restrictions are unnecessary, or that they impose an excessive burden on the pledge debtor from the moment of creating a pledge right to the moment of exercising that right (if it ensues). In this paper, the author addresses a number of related issues: which of these clauses are justified or unjustified, which of them unnecessarily weaken the position of the pledge debtor, whether they unnecessarily and disproportionately limit the pledge creditor, whether they are harmful for the credit system, etc.

Keywords: non-possessory pledge, prohibited clauses, commissory clause, prohibition of sale, prohibition of pledge.

Проф. др Иван Русчев,
дописни члан Бугарске академије наука,
Редовни професор,
Правни факултет, Универзитет „Св. Климент Охридски“ у Софији,
Република Бугарска

ПРАВНИ АСПЕКТИ НЕКИХ МЕРА ПРОТИВ КОРОНАВИРУСА У БУГАРСКОЈ: *VIS MAJOR*, *CLAUSULA REBUS SIC STANTIBUS*, *MORATORIUM* ИЛИ НЕШТО ДРУГО?

У овом раду се разматрају одређени аспекти правних и административних мера уведених током пандемије коронавируса (COVID-19) у Бугарској. Аутор првенствено разматра последице ових мера на приватноправне односе. У том контексту, поставља се питање којим институтима приватног права се ове мере могу објаснити. Да ли је то виша сила (*vis major*), промењене економске околности (*clausula rebus sic stantibus*), привремена забрана (*moratorium*), или неки други приватноправни институт?

Кључне речи: Закон о ванредним мерама, *vis major*, *clausula rebus sic stantibus*, *moratorium*.

Prof. Ivan Rushev, LL.D., Dr. Habil,
*Member of the Bulgarian Academy of Sciences,
Full Professor,
Faculty of Law, University “St. Kliment Ohridski”, Sofia
Republic of Bulgaria*

**LEGAL ASPECTS OF SOME ANTI-COVID MEASURES
IN BULGARIA: VIS MAJOR, CLAUSULA REBUS SIC
STANTIBUS, MORATORIUM OR SOMETHING ELSE?**

The report examines certain aspects of legal and administrative measures introduced during the Coronavirus (COVID-19) pandemic in Bulgaria. In particular, the author considers the consequences of these measures on private law relations. It raises the issue of legal institutes they can be explained with: is it *force majeure*, *clausula rebus sic stantibus* (changed circumstances), *moratorium* (temporary prohibition), or some other private law institution?

Keywords: Emergency Measures Act, *vis major*, *clausula rebus sic stantibus*, *moratorium*.

Проф. др Димитрије Ђеранић,

Ванредни професор,

Правни факултет, Универзитет у Источном Сарајеву,

Република Српска, Босна и Херцеговина

Доц. др Ђорђе Мариловић,

Доцент,

Правни факултет, Универзитет у Источном Сарајеву,

Република Српска, Босна и Херцеговина

УТВРЂИВАЊЕ НАЧИНА И ВИСИНЕ ИЗДРЖАВАЊА У ПРЕДНАЦРТУ ПОРОДИЧНОГ ЗАКОНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

У Преднацрту породичног закона Републике Српске, који је Радна група почетком 2022. године доставила Министарству правде на даље поступање, међу мноштвом одредаба у којима су предложене промјене у односу на важећа рјешења, нашле су се и одредбе у погледу утврђивања начина и висине издржавања. У Преднацрту је предложено да се издржавање одређује у фиксном новчаном износу а не како је то, са мањим изузецима, било до сада – у постотку од личног дохотка, пензије, или сталне новчане ренте, односно у постотку од зајамченог личног дохотка у Републици. Преднацртом је предвиђено да износ издржавања не може бити мањи од 15% од просјечне плате у Републици за свако издржавано лице, нити већи од 50% од укупних мјесечних прихода даваоца издржавања за сва лица која траже издржавање. У Преднацрту је изричито предвиђено и да се издржавање досуђује од тренутка подношења захтјева. Аутори проучавају поменута рјешења из Преднацрта, упоређујући их са важећим законским рјешењима, уз осврт на ставове изнесене у правној теорији и судској пракси. У раду је коришћен историјскоправни, упоредноправни, социолошкоправни и нормативни метод.

Кључне речи: Породични закон Републике Српске, Преднацрт породичног закона, начин издржавања, висина издржавања.

Prof. Dimitrije Ćeranić, LL.D.,

*Associate Professor,
Faculty of Law, University of East Sarajevo,
Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina*

Doc. Đorđe Marilović, LL.D.,

*Assistant Professor,
Faculty of Law, University of East Sarajevo,
Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina*

THE TYPES AND AMOUNT OF MAINTENANCE IN THE PRE-DRAFT FAMILY ACT OF REPUBLIKA SRPSKA

The Pre-Draft Family Act of Republika Srpska, submitted in early 2020 by the Working Group to the Ministry of Justice for further procedure, has proposed many provisions aimed at amending the current positive family legislation. *Inter alia*, the proposed legal solutions include provisions on establishing the type and amount of maintenance, alimony or periodical allowances. The Pre-Draft suggests that maintenance should be determined in a fixed amount, as a lump sum, contrary to current regulation of this matter which entailed (with minor exceptions) a percentage of personal income (earnings, wages and salary), pension, or continuous annuities (rents), or a percentage of guaranteed personal income (earnings) in Republika Srpska. The Pre-draft Family Act further envisages that the support amount will not be less than 15% of the average salary in Republika Srpska for each supported person, nor more than 50% of the total monthly income of the maintenance provider for all maintenance beneficiaries (persons seeking maintenance). The Pre-Draft FA expressly regulates that the maintenance will be ordered as of the moment of submitting the claim. The authors analyze the Pre-Draft FA provisions in comparison with the positive law solutions, with specific reference to the views expressed in legal theory and judicial practice (case law). The authors' analysis is based on the historical, comparative, sociological and normative methods.

Keywords: Family Act of Republika Srpska, Pre-Draft Family Act, maintenance, types, amount.

Проф. др Ангел Ристов,
Ванредни професор,
Правни факултет „Јустинијан Први”,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј”, Скопље,
Република Северна Македонија

ОСТВАРИВАЊЕ ГРАЂАНСКИХ ПРАВА У ВАНРЕДНОМ СТАЊУ: ИЗАЗОВИ И ИСКУСТВА

Грађанско право има веома важну улогу у друштву јер регулише друштвене и имовинске односе у које људи свакодневно ступају (*ubi societas ibi ius*). Грађанско право регулише живот који је сложен, динамичан и непредвидив. То је потврђено избијањем пандемије COVID-19, која је довела до увођења ванредног стања у многим земљама широм света. Милиони људи су умрли и имали здравствене проблеме. У светској економији дошло је до инфлације и дефицита многих производа. Суочено са невидљивим непријатељем, као никада пре, човечанство се нашло пред новим изазовима: обавезно ношење маски у затвореном простору, потврде о вакцинацији, ограничење слободе кретања, потпуно затварање институција, фабрика и људи (код куће), забране јавних догађаја и окупљања, итд. Људи су се отуђили. Иако друштвена бића, људи су били принуђени да се затворе, и окрену себи и својим породицама. Опасан вирус захватио је готово све сфере друштвеног и правног живота. У приватном и грађанском праву овакво стање се највише одразило на брачне и породичне односе, као осетљиву емоционалну област људског живота. У последње три деценије, брачни и породични односи доживели су драматичне трансформације. Последње две године довеле су до кулминације. Случајеви насиља у породици и стопа развода порасли су током периода изолације. Остваривање права на контакт са дететом постало је пушта жеља многих разведених родитеља. Јавне институције нису адекватно реаговале. Ванредно стање се одразило и на сферу дужничко-поверилачких односа и наслеђивања. У овом раду аутор анализира утицај ванредног стања које је уведено у Северној Македонији као одговора на пандемију COVID-19 и његов утицај на грађанскоправне односе на основу македонског искуства.

Кључне речи: ванредно стање, грађанскоправни односи, развод брака, дужничко-поверилачки односи, наслеђе.

Prof. Angel Ristov, LL.D.,
*Associate Professor,
Faculty of Law Iustinianus Primus,
University Ss. Cyril and Methodius Skopje,
Republic of North Macedonia*

THE EXERCISE OF CIVIL LAW RIGHTS IN STATE OF EMERGENCY: CHALLENGES AND EXPERIENCES

Civil law has a very important role in society as it regulates social and property relations which people enter into on a daily basis (*ubi societas ibi ius*). Civil law regulates life which is complex, dynamic and unpredictable. It was confirmed by the outbreak of the COVID-19 pandemic, which resulted in a state of emergency in many countries worldwide. Millions of people died and had health problems. The world economy suffered, producing inflation and deficit of many products. Faced with the invisible enemy, as never before in history, humanity encountered new challenges: the mandatory wearing of a mask indoors and vaccination certificates, the restriction of freedom of movement, the complete lockdown of institutions, factories and people (at home), bans on public events and assembly, etc. The mankind got alienated. People (as social beings) were forced to close down and turn to themselves and their families. The dangerous virus has affected almost all spheres of social and legal life. In private and civil law, it was mostly reflected on marital and family relationships, as a sensitive and emotional sphere of human life. In the last three decades, marital and family relations have undergone dramatic transformations. They culminated in the last two years. Domestic violence cases and the divorce rate have increased during this period. The exercise of the right to contact with the child became wishful thinking for many divorced partners. Public institutions failed in their response. The state of emergency also reflected in the sphere of debtor-creditors relations and inheritance. In this paper, the author analyzes of the impact of state of emergency instituted in North Macedonia as a response to the COVID-19 pandemic and its influence on the civil law relations from the Macedonian experience.

Keywords: state of emergency, civil law relations, divorce, debtor-creditors relations, inheritance.

Доц. др Самир Манић,
Доцент, Департман за правне науке,
Државни универзитет у Новом Пазару,
Република Србија

КАУЗА УГОВОРНЕ ОБАВЕЗЕ КАО ПРЕТПОСТАВКА ПУНОВАЖНОГ НАСТАНКА ОБОСТРАНО-ОБАВЕЗУЈУЋИХ УГОВОРА

Кауза уговорне обавезе један је од најнејаснијих и најспорнијих института облигационог права. Настанак овог института, упркос супротном мишљењу одређеног броја аутора, везује се за римско право. Када је у питању савремено право, први аутор који је систематски представио појам каузе, па се стога сматра и оснивачем класичне теорије о каузи, био је француски правник Жан Домат. Његово учење имало је велики утицај на француски Грађански законик (*Code Civil*), а управо је ова кодификација увела појам каузе уговорне обавезе у свет савременог грађанског права. Под утицајем француског Грађанског законика, у ред каузалистичких правних поредака сврстао се и наш правни поредак. Основне и најважније одредбе о каузи налазе се у члановима Закона о облигационим односима (300) који се односе на основ уговорне обавезе и побуде за закључење уговора. Наиме, наш 300 је усвојио тзв. објективно-субјективно схватање о каузи. Можда се од каузе уговорне обавезе у објективном смислу очекивало много, али њено уношење у ред претпоставки пуноважног настанка уговора није имало скоро никакав ефекат на судску праксу, па се оправдано поставља питање зашто је то тако?

Кључне речи: *causa*, основ уговорне обавезе, побуде, циљ обавезе.

Doc. Samir Manić, LL.D.,
Assistant Professor,
Department of Legal Sciences,
State University in Novi Pazar
Republic of Serbia

CAUSA OF CONTRACTUAL OBLIGATIONS AS A PRECONDITION FOR THE FORMATION OF A VALID CONTRACT

The *causa* of a contractual obligation is one of the most obscure and controversial institutes of the law of obligations. The emergence of this institute may be traced back to Roman law, despite the dissenting opinion of a number of authors. When it comes to contemporary law, the first author to systematically present the concept of *causa* was the French jurist Jean Domat, who is thus considered the founder of the classical theory of *causa*. His teachings had a great influence on the French Civil Code, and it was this codification that introduced the notion of *causa* of contractual obligations into the world of modern civil law. Under the influence of the French Civil Code, the Serbian legal order also falls into causalistic legal orders. The basic and most important provisions on *causa* are envisaged in the Civil Obligations Act which refer to the legal ground of contractual obligation and the motive for concluding a contract. This Act has adopted the so-called objective-subjective understanding of *causa*. Although the expectations from the *causa* perceived in the objective sense may have been high, its inclusion among the prerequisites for the valid formation of a binding contract had almost no effect on the judicial practice. It raises a justifiable question why this is so.

Keywords: *causa*, legal ground of contractual obligation, motive, aim of obligation.

*Доц. др Тамара Ђурђић-Милошевић,
Доцент,
Правни факултет, Универзитет у Крагујевцу,
Република Србија*

ТЕСТАМЕНТАРНЕ ФОРМАЛНОСТИ ИЗ АНГЛО-АМЕРИЧКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ

Основна сврха завештајне форме у наследном праву је да омогући сваком тестаментарно способном лицу да оствари уставом гарантовану слободу тестирања, у којим год околностима да се затекне. Међитим, постало је упитно колико се овај циљ може постићи у ванредним околностима какве су пандемијске, с обзиром на строге мере социјалне дистанце које су отежавале поштовање тестаментарних формалности. Реализација ових формалности нарочито је постала отежана, па чак и онемогућена за посебно осетљиве категорије лица, због њиховог ограниченог приступа тестаментарним формама. Зато је остваривање завештајне слободе ових лица постало упитно у толикој мери да се могло говорити о њеном озбиљном угрожавању. У том смислу, COVID-пандемија је наметнула низ питања у тестаментарном праву, као што су: ефикасност традиционалних форми тестаamenta, њихова усклађеност са практичним потребама друштва; спровођење и сврсисходност тестаментарних формалности. Да би се добили одговори на ова питања, неопходно је, најпре, сагледати тестаментарне формалности из упоредноправне перспективе. Фокус у овом раду биће на англо-америчком правним системима и њиховим решењима, имајући у виду њихов флексибилнији приступ тестаментарним формалностима у односу на континенталне правне системе.

Кључне речи: упоредно право, тестаментарне формалности, англо-амерички правни системи, континентални правни системи.

*Doc. Tamara Đurđić-Milošević, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Kragujevac
Republic of Serbia*

TESTAMENTARY FORMALITIES FROM THE ANGLO-AMERICAN PERSPECTIVE

The main purpose of testamentary form in testate succession law is to enable each person who has the testamentary capacity to exercise his/her constitutionally guaranteed right to testamentary disposition, irrespective of the given circumstances. Yet, it is questionable whether and to what extent this aim may be achieved in an extraordinary situation (such as a pandemic), considering that strict social distancing measures have aggravated the compliance with testamentary formalities. In the specific circumstances, the fulfillment of testamentary formalities has become increasingly difficult for certain vulnerable categories of people. The exercise of testamentary freedom has become so disputable for some vulnerable categories of people that it may give rise to the issue of infringement. Thus, the Covid-19 pandemic has raised a number of questions in testate succession law, such as: the effectiveness of traditional testamentary forms and their compliance with the practical needs of the society; the implementation and purposefulness of testamentary formalities, etc. In order to obtain answers to these questions, there is a need to consider testamentary formalities from the aspect of comparative law. This paper provides a comparative overview of the legal solutions in the Anglo-American legal systems which have a more flexible approach to testamentary formalities than the European-Continental legal systems.

Keywords: comparative law, testamentary formalities, Anglo-American legal systems, European-Continental legal systems.

*Доц. др Марко С. Кнежевић,
Доцент,
Правни факултет, Универзитет у Новом Саду,
Република Србија*

ЗАХТЕВ ЗА ПРЕИСПИТИВАЊЕ ПРАВНОСНАЖНЕ ПРЕСУДЕ: ДА ЛИ ЈЕ НАДЗОР ЈАВНОГ ТУЖИОЦА НАД СУДОВИМА ЗАИСТА НУЖАН У ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ?

Српско парнично право је у последње две деценије обележено перманентном реформом. Наизменична и учестала промена концепата постала је свакодневица. Ту судбину је задесио и правни лек који стоји на располагању јавном тужиоцу. Од захтева за заштиту законитости као средства широке контроле правноснажних одлука, преко истоименог правног лека који служи само контроли страначких располагања предметом спора, до данашњег захтева за преиспитивање правноснажне пресуде. Реч је о ванредном правном леку који је уложив – према редакцији ЗПП – само против другостепених правноснажних пресуда, а једини разлог је повреда закона на штету јавног интереса. Задржавање оваквог правног лека показатељ је да законодавац није у стању да напусти модел који је био прикладан у другачијем окружењу (социјализам). Мисао о нужности контроле државног судства од стране другог државног органа, и то у парничном поступку, још увек је чврсто усађена. Чини се да законодавац има пред очима судије које су спремне да на гравидан начин крше јавни поредак, и да је зато потребно успоставити надзор над њима. С друге стране, управо неодређени појам „повреде закона на штету јавног интереса“ може водити упадима вредновања који су страни концепту јавног поретка. На срећу, пракса ВКС је до сада одолела таквим налетима.

Кључне речи: парнични поступак, јавни тужилац, јавни поредак, захтев за преиспитивање правноснажне пресуде.

Doc. Marko S. Knežević, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Novi Sad
Republic of Serbia

***APPLICATION FOR REVIEW OF THE FINAL JUDGMENT:
IS THE PUBLIC PROSECUTOR'S CONTROL OVER COURTS
REALLY NECESSARY IN CIVIL LITIGATION?***

In the last two decades, Serbian civil law has been marked by permanent reforms. Frequent and intermittent change of concepts has become commonplace in civil legislation. It also refers to the legal remedy available to the public prosecutor, which has been designated as the motion for protection of legality as an instrument for instituting a broad control of final decisions, the motion for the protection of legality as an instrument for controlling the party disposition of the dispute subject matter and, currently, the motion for review of the final judgment. It is an extraordinary legal remedy which, pursuant to the amended Civil Procedure Act, may be filed only against second-instance final judgments, exclusively on the ground of a violation of the law at the detriment of the public interest. The retention of this legal remedy is an indication that the legislator has been unable to abandon the model that may have been appropriate in a different social environment (socialism). The idea of the need to control the state judiciary by another state authority, even in civil proceedings, is still deeply rooted in our legal system. The legislator's motive for retaining this remedy seems to have been based on the image of (noncompliant) judges who are set out to gravely violate the public order, which justifies the need for their supervision. On the other hand, the indefinite term “a violation of the law at the detriment of the public interest” may give rise to intrusive valuations which the concept of public order does not recognize. Fortunately, the practice of the Supreme Court of Cassation RS has resisted such intrusions thus far.

Keywords: civil procedure, public prosecutor, public order, request for review of a final judgment.

*Doc. dr Dženana Radončić,
Docent,
Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici,
Bosna i Hercegovina*

ПЕРСПЕКТИВЕ ДИГИТАЛНЕ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ ГРАЂАНСКОГ СУДСКОГ ПОСТУПКА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Криза изазвана пандемијом је промијенила начин рада и приступ судовима, те створила значајне изазове за процесуирање грађанских предмета. Значајније промјене у грађанском правосуђу у БиХ су биле временски ограничене током трајања ванредног стања у виду посебних рокова у судским поступцима, смањеног обима рада, те приоритизирања хитних поступака. Са друге стране, компаративно право показује да пандемија може бити искориштена као катализатор системских и трајнијих промјена – увођењем нових технологија у рад судова. За наше разматрање су најзначајније могућности увођења електронског достављања и електронске табле суда, онлине рочишта, електронског извођења доказа и дигиталног извршног поступка. Законски оквир у БиХ дозвољава тек минималну дигитализацију грађанског правосуђа, иако су све гласнији захтјеви за дигиталну трансформацију која надилази, али претпоставља законодавну интервенцију и обухвата техничку подршку и унапређење технолошке писмености. Иако бојазан да би дигитализација могла угрозити принципе усмености, јавности и непосредности није без основа, постоји потреба прилагођавања правосуђа амбијенту у којем алтернативни механизми рјешавања спорова постају популарнији, а захтјеви странака за брзим, јефтиним и ђелотворним поступком све израженији.

Кључне речи: грађански судски поступци, онлине рочиште, електронска достава, електронска табла суда, електронско извођење доказа, дигитални извршни поступак, пандемија COVID-19.

Doc. Dženana Radončić, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Zenica,
Bosnia and Herzegovina

PERSPECTIVES OF DIGITAL TRANSFORMATION OF CIVIL LITIGATION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

The crisis caused by the COVID-19 pandemic has affected access to justice, changed the way civil judicial system functions, and generated significant challenges in processing civil cases. In Bosnia and Herzegovina, the changes were significantly limited during the state of emergency; they were reflected in special time limits in court proceedings, reduced workload, and giving priority to urgent proceedings. On the other hand, comparative analysis indicates the possibility of using the pandemic as a catalyst for systemic and lasting change, by introducing new technologies in court proceedings. In this paper, the author considers the most important opportunities: the introduction of electronic service of documents, the electronic court boards, online hearings, electronic taking of evidence, and digital enforcement proceedings. Currently, the B&H legal framework provides for a minimal digitalization of civil justice, despite the growing demands for digital transformation which presupposes but also goes beyond legislative intervention as it includes technical support and IT literacy. In spite of the justifiable concern that digitalization could limit the principles of orality (oral hearings), publicity and immediacy, there is a need to adapt the judiciary to an ever-changing environment featuring a rapid populatization of alternative dispute resolution mechanisms alongside with increasing demands for speedy, cost-effective and efficient civil procedure.

Keywords: civil litigation, online hearing, electronic service of documents, digital court board, electronic taking of evidence, digital enforcement proceedings, COVID-19 pandemic.

Проф. др Милица ШUTOва,
Ванредни професор,
Правни факултет, Универзитет Гоце Делчев, Штип,
Република Северна Македонија

Мр. Ана Здравева,
Асистент,
Правни факултет, Универзитет Гоце Делчев, Штип,
Република Северна Македонија

СУДСКИ ПОСТУПЦИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПОРОДИЧНИХ СПОРОВА У УСЛОВИМА ВАНРЕДНОГ СТАЊА

Предмет истраживања у овом раду је начин поступања судова у Републици Северној Македонији у породичноправним поступцима током ванредног стања. Главни мотив за истраживање ове проблематике јесте начело хитности. У поступцима за вршење родитељског права постоје одређена одступања од правила општег парничног поступка која се односе на ограничену примену начела диспозиције, доминантну примену истражног начела, искључивање јавности и хитност поступка. Посебна пажња посвећена је случајевима из судске праксе који се односе на права детета. Упоредна анализа неких случајева из праксе показује како је суд поступао у овим парницама и да ли се руководио начелом најбољег интереса детета. Отуда произлази следеће питање: да ли судови у овим поступцима заиста воде рачуна о правима и интересима детета у ситуацијама у којима примењују овлашћења која им је дао законодавац? За потребе истраживања, аутор користи више метода: аналитичко-дескриптивни метод, компаративни метод, и статистички метод

Кључне речи: породични спорови, ванредна ситуација, судски поступак, начело хитности, најбољи интерес детета, поверавање и чување детета.

Prof. Milica Šutova, LL.D.,
*Associate Professor,,
Faculty of Law, University Goce Delčev, Štip,
Republic of North Macedonia*

Ana Zdraveva, LL.M.,
*Teaching Assistant,
Faculty of Law, University Goce Delčev, Štip,
Republic of North Macedonia*

LITIGATION PROCEEDINGS FOR RESOLVING FAMILY DISPUTES DURING THE STATE OF EMERGENCY

This paper aims to present how the courts in the Republic of North Macedonia have handled family disputes during the state of emergency instituted due to the COVID-19 pandemic. The research on this issue is motivated by the principle of urgency. In proceedings for exercising parental rights, there are certain exceptions from the general litigation procedure which are embodied in the limited application of the disposition principle, the predominant application of the investigative principle, the exclusion of general public, and the urgency of proceedings. In particular, the author focuses on the judicial practice pertaining to the rights of the child. A comparative analysis of case law demonstrates how Macedonian courts decided in these lawsuits and whether they were guided by the principle of the best interest of the child. It inevitably gives rise to the following question: in exercising the judicial authorities vested by the legislator, do courts in family proceedings really take into consideration the rights and the best interest of the child? For the purposes of this research, the author has used several methods: the analytical-descriptive method, the comparative method and, in one segment, the statistical method.

Keywords: family disputes, litigation proceedings, emergency situation, principle of urgency, best interest of the child, custody, child care.

Бојана Арсенијевић,
Асистент,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија

ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ УСЛЕД ИЗОСТАНКА ПРОТИВГРАДНЕ ЗАШТИТЕ

Аутор у раду анализира одговорност за штету коју град, као климатска непогода, проузрокује на имовини грађана. Иако је реч о природној појави, штете од града у одређеним ситуацијама не представљају *casus sentit dominus*. Републички хидрометеоролошки завод Србије (РХЗС) има надлежност и искључиво овлашћење да спроводи засејавања градоносних процеса ради сузбијања града и смањења штета. Када изостану активности РХЗС, отвара се питање одговорности за насталу штету. Интересовање аутора усмерено је ка случајевима штета од града чију надокнаду је могуће остварити. Недостатак опширнијих научних разматрања ове теме створило је у судској пракси пар недоумица. Ко је одговорно лице и који је основ његове одговорности, нека су од питања која ће бити обухваћена у раду.

Кључне речи: одговорност у вези вршења опште корисне делатности, град, штета од природних катастрофа, основ одговорности.

Bojana Arsenijević, LL.M.,
Teaching Assistant,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

LIABILITY FOR DAMAGE CAUSED BY OMISSION TO ENSURE HAILSTORM PROTECTION

In this paper, the author analyzes the liability for damage to property caused by hailstorms. Although a hailstorm is a natural phenomenon, the damage caused by hail in certain situations does not represent a *casus sentit dominus*. The Hydrometeorological Institute of Serbia (HIS RS) has the exclusive authority to carry out hail suppression processes (by seeding hail-bearing clouds with silver iodide) in order to control hail growth and to reduce damage caused by hail. The issue of liability for damage caused by hail arises in case the HIS fails to perform its activities. The author focuses on cases of damage caused by hailstorms where the compensation for damage is attainable. The lack of comprehensive scientific considerations on this subject matter has generated quite a few dilemmas in judicial practice. In this paper, the author will address some of the disputable issues: who is the responsible person, and what is the legal ground of one's responsibility?

Keywords: liability for conducting activities of general interest, hailstorms, damage caused by natural disasters, legal grounds for liability.

КРИВИЧНОПРАВНА НАУЧНА ОБЛАСТ

CRIMINAL LAW

Проф. др Драган Јовашевић,
Редовни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија

КРИВИЧНОПРАВНИ ЗНАЧАЈ ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ

Кривично право предвиђа систем кривичних (кажњивих) дела физичких и правних лица за које су прописане казне и друге кривичне санкције, које изриче надлежни суд у законом прописаном кривичном поступку у циљу заштите најзначајнијих друштвених добара и вредности као што су човек и друге основне друштвене вредности. Поред основног облика кривичних дела, разликују се још два облика испољавања: а) лакши и б) тежи (квалификовани) облик. У оквиру квалификованих кривичних дела јављају се: а) дело квалификовано тежом последицом и б) дело квалификовано нарочитом околношћу. Кривично дело квалификовано нарочитом околношћу као што је ванредна или слична ситуација, где прети опасност од повреде људи или оштећења њихове имовине, постоји када је радња извршења основног облика кривичног дела предузета у таквим условима или под таквим околностима што му дају посебан вид тежине и опасности, за које закон прописује строжију казну. О значају извршења кривичних дела у ванредној ситуацији или под ванредним околностима у Републици Србији говори овај рад.

Кључне речи: кривично дело, ванредна ситуација, одговорност, казна, суд.

Prof. Dragan Jovašević, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University of Niš
Republic of Serbia

THE SIGNIFICANCE OF EMERGENCY SITUATION IN CRIMINAL LAW

Criminal law envisages a system of criminal offences which may be committed by natural and legal persons. The prescribed penalties and other criminal sanctions are imposed by the competent court in a legally prescribed criminal procedure for the purpose of protecting the most important social goods and values, such as human dignity and other social values. In addition to the basic form, a criminal offence may be manifested in two other forms: a less serious form, and a more severe (qualified) form. The framework of qualified criminal offenses includes: a) an act qualified by a more serious consequence, and b) an act qualified by a special circumstance. A criminal offense qualified by a special circumstance, such as an emergency situation, where there is a risk of injury or damage to property, exists when the act of committing the basic form of a criminal offense is undertaken in such conditions or under such circumstances that entail particular severity and social danger. Consequently, the law prescribes a more severe punishment for the commission of such crimes. This paper explores the legislative framework regulating the commission of criminal offences in emergency situations or in extraordinary circumstances in the Republic of Serbia.

Keywords: criminal offence, emergency situation, criminal liability, punishment, court.

*Проф. др Александра Груевска Дракулевски,
Редовни професор,
Правни факултет „Јустинијан Први”,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј”, Скопље,
Република Северна Македонија*

ИСКУСТВА И ИЗАЗОВИ У МАКЕДОНСКИМ ЗАТВОРИМА У УСЛОВИМА ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ ПРОУРОКОВАНЕ ПАНДЕМИЈОМ COVID-19

Аутор рада скреће пажњу на искуства и изазове са којима се суочавају македонски затвори у условима ванредне ситуације проузроковане пандемијом корона вируса (COVID-19). Ова пандемија представља глобални изазов за власти свих земаља света. У таквим околностима, затвори су, ван сваке сумње, окружења високог ризика за све оне који тамо живе и раде, а нарочито за затворенике. Са истим проблемом су се суочили и затвори у Северној Македонији. Европски комитет за превенцију тортуре и нехуманог или понижавајућег поступања или кажњавања (КПТ) је 20. марта 2020. године објавио Изјаву о принципима који се односе на третман лица лишених слободе у контексту пандемије болести корона вируса (COVID-19). Како би се смањио пријем нових осуђеника у казнено-поправне установе у Северној Македонији, а самим тим и неутралисао ризик од ширења COVIDa-19, објављена је Одлука за спровођење Закона о извршењу кривичних санкција. Затим је Управа за извршење санкција при Министарству правде издала Наредбу о имплементацији препоручених мера заштите. Да закључимо, криза је истакла изазове са којима су се суочили затвори, али такође даје подстицај за промене.

Кључне речи: COVID-19, пандемија, затвори, препоруке, КПТ, Национални превентивни механизам, СЗО.

Prof. Aleksandra Gruevska Drakulevski, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law Iustinianus Primus,
University Ss. Cyril and Methodius in Skopje,
Republic of North Macedonia

***EXPERIENCES AND CHALLENGES IN THE MACEDONIAN
PRISONS IN THE CIRCUMSTANCES OF THE EXTRAORDINARY
SITUATION CAUSED BY THE COVID-19 PANDEMIC***

The author of the paper draws attention to the experiences and challenges in the Macedonian prisons in the circumstances of the emergency situation during the Coronavirus pandemic. The COVID-19 is an ongoing global pandemic that has generated extraordinary challenges for state authorities worldwide. In this context, there is no doubt that prisons are high-risk environments for all those who live and work there, particularly for prisoners (inmates). The prisons in the Republic of North Macedonia were also affected. On 20 March 2020, the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) released the Statement of principles relating to the treatment of persons deprived of their liberty in the context of the Coronavirus disease pandemic. In order to reduce the admission of new prisoners in the penitentiary institutions in North Macedonia, and thus neutralize the risk of COVID-19 expansion, the Government published the Decision on the enforcement of the Act on the Execution of Criminal Sanctions. The Directorate for Execution of Criminal Sanctions at the Ministry of Justice issued an Order on the implementation of relevant protection measures. On the whole, the crisis has highlighted the challenges encountered by prison in North Macedonia but it has also provided an impetus for change.

Keywords: COVID-19, pandemic, prisons, recommendations, CPT, National Preventive Mechanism, WHO.

Проф. др Здравко Грујић,
Ванредни професор,
Правни факултет Универзитета у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Република Србија

Проф. др Дарко Димовски,
Ванредни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија

Проф. др Миомира Костић,
Редовни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија

**МЕХАНИЗМИ СПРЕЧАВАЊА СЕКУНДАРНЕ
ВИКТИМИЗАЦИЈЕ – УСПОСТАВЉАЊЕ
НОВИХ НОРМАТИВНИХ ОКВИРА ЗАШТИТЕ
ЖРТАВА КРИВИЧНИХ ДЕЛА**

У циљу умањења ефеката секундарне виктимизације жртава кривичних дела дошло је до значајне нормативне активности на међународном плану и развоја другачијег концепта поступања са жртвама. Уместо учесталог или јединог својства „оштећеног” у кривичном поступку, почиње да се развија нова парадигма заснована на дефинисању и заштити основних права жртава, прописивању основних стандарда у поступању у свим фазама поступка, накнади штете или репарацији жртава (кроз оснивање посебних фондова), помоћи и подршке жртвама, као и правима жртве у поступку или након извршења кривичне санкције осуђеном учиниоцу кривичног дела. Консеквентно активностима на међународном плану, развој новог концепта поступања према жртвама кривичних дела почиње да добија обрису у националном кривичном законодавству и захтева посебну анализу у циљу дефинисања адекватних нормативних решења, чему је посвећен овај рад.

Кључне речи: жртва, секундарна виктимизација, права жртава кривичних дела.

Prof. Zdravko Grujić, LL.D.,
*Associate Professor,
Faculty of Law, University of Priština,
Temporary Head Office in Kosovska Mitrovica,
Republic of Serbia*

Prof. Darko Dimovski, LL.D.,
*Associate Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia*

Prof. Miomira Kostić, LL.D.,
*Full Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia*

***MECHANISMS FOR PREVENTING SECONDARY VICTIMIZATION:
ESTABLISHING NEW NORMATIVE FRAMEWORKS FOR THE
PROTECTION OF VICTIMS OF CRIMINAL OFFENSES***

In order to reduce the effects of secondary victimization of victims of crime, there has been a significant normative activity at the international level which resulted in the development of a different concept of treatment of victims. Instead of the common or the only designation of a victims as “the injured party” in criminal proceedings, the new paradigm is based on defining and protecting the basic rights of victims, prescribing the basic standards of conduct at all stages of the proceedings, compensation or reparation of victims (by establishing special funds), providing relevant assistance and support for victims, and ensuring the victims’ rights in the proceedings or after the execution of a criminal sanction pertaining to a convicted offender. As a result of activities at the international level, the development of the new concept of treatment of victims of crimes has been taking shape in the national criminal legislation. This paper analyzes the emerging normative framework for the purpose of defining adequate normative solutions on this subject matter.

Keywords: victim, secondary victimization, rights of victims of criminal offenses.

Prof. Cristian Dumitru Miheș, LL.D.,
Vanredni profesor,
Pravni fakultet, Univerzitet u Oradei,
Republika Rumunija

УПОТРЕБА ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ И САЈБЕР ТЕХНОЛОГИЈА У ФОРЕНЗИЧКОЈ ИСТРАЗИ И СУДСКОМ ПОСТУПКУ

Рад се бави питањем употребе вештачке интелигенције и сајбер технологија у форензичкој истрази и судском поступку. У првом делу, аутор представља сајбер инструменте који се користе у истрази, софтвер алате за предикцију криминалитета, инструменте за идентификацију и сортирање великих сетова података (*big data*), као и претрагу осумњичених лица на друштвеним мрежама. У другом делу представљени су одређени инструменти за процену ризика од рецидивизма који се користе у одмеравању казне, као и други софтверски алати који помажу судији у доношењу одлуке. У оквиру сваког од ових делова, аутор указује на предности и недостатке коришћења вештачке интелигенције и сајбер инструмената у форензичкој истрази и кривичном поступку.

Кључне речи: вештачка интелигенција, сајбер инструменти, форензичка истрага, предикција криминалитета, *big data*, процена ризика, суђење, одмеравање казне.

Prof. Cristian Dumitru Miheș, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University of Oradea,
Republic of Romania

USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND CYBER INSTRUMENTS IN FORENSIC INVESTIGATION AND CRIMINAL TRIAL PROCEEDINGS

The paper address the issue of using Artificial Intelligence (AI) and cyber instruments in forensic investigation and in criminal trial proceedings. The first part of the paper focuses on the investigation tools, crime prediction tools, instruments used in the process of identifying and sorting the big data, as well as in the social media investigation of suspected offenders. The second part presents certain risk assessment instruments used in sentencing and other tools which may help the judge in rendering the final decision. Within each part, the author points out to the advantages and disadvantages of using AI and cyber instruments in criminal investigation and trial proceedings.

Keywords: Artificial Intelligence, cyber instruments, criminal investigation, crime prediction, big data, risk assessment, criminal trial, sentencing.

*Проф. др Душица Миладиновић-Стефановић,
Ванредни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу,
Република Србија*

ШИРЕЊЕ ЛАЖНИХ ВЕСТИ, ПАНДЕМИЈА И КАЗНЕНО ПРАВО

Здравствена криза изазвана ширењем заразне болести COVID-19 на планетарном нивоу проузроковала је значајне промене у многим сегментима људског живота, до те мере да се почело говорити о некој тзв. новој нормалности. Не улазећи у то шта све ова фраза може да значи и какве су импликације проглашавања за нормално свега што нам се у овом периоду дешава, у раду се анализира само један аспект промена, а то је права бујица различитих (дез)информација којима смо засути са више страна, а за чије означавање је у теорији већ скован посебан, прилично илустративан назив – инфодемија. Класична средства јавног информисања, а чини се у много већој мери интернет и друштвене мреже, обилују непрегледним садржајима о самој болести, начинима лечења, функционисању привреде, криминалитету у новонасталим приликама итд., који су често такви да могу да изазову узнемирење јавности, нарушавање јавног реда и мира, али и да отежају функционисање и спровођење одлука и мера државних органа или организација које врше јавна овлашћења. Рад представља покушај да се критички сагледа казненоправна реакција на појаву ширења лажних вести, полазећи прво од нормативног оквира у Србији и у изабраним страним правима, да би се потом анализирали и доступни подаци о томе како се у овој ванредној ситуацији он примењује у пракси.

Кључне речи: лажне вести, инфодемија, пандемија COVID-19, казнено право, изазивање панике и нереда.

Prof. Dušica Miladinović-Stefanović, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

DISSEMINATION OF FAKE NEWS, THE COVID-19 PANDEMIC AND CRIMINAL LAW

The health crisis caused by the global spread of the infectious disease COVID-19 has generated significant changes in many segments of human life, leading to a new narrative on the so-called "new normality". Without elaborating on the meaning of this phrase and the implications of declaring everything we have been through in the past period as normal, the paper analyzes only one aspect of these changes. It refers to a surge of different (dis)information we have been flooded with from various sources. In theoretical discourse, this phenomenon has already been designated as infodemia, a coined and rather illustrative concept. In the conventional media, and particularly the Internet and social networks, there is a proliferation of ample content on the COVID disease, ways of treatment, the functioning of the economy and crime rates in the new circumstances, etc. The contradictory nature of these contents often causes confusion and panic in the general public, turmoil and disturbance of public order and peace, but it also aggravates the implementation of decisions and measures of state bodies or the functioning of organizations in charge of performing public authorities. The paper is an attempt to critically consider the criminal law reaction to the dissemination of false news in the circumstances of the COVID-19 pandemic. The author first presents the Serbian normative framework on this matter in emergency situations and refers to selected foreign legislations, and then analyzes the available data on the practical application of legal provisions in extraordinary circumstances.

Keywords: fake news, infodemia, COVID-19 pandemic, criminal law, causing panic and disorder.

Проф. др Драган Благић,
Ванредни професор,
Правни факултет, Универзитет у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици
Република Србија

РАЗГРАНИЧЕЊЕ ИЗМЕЂУ ПРИПРЕМНИХ РАДЊИ И ПОКУШАЈА

Пре него што учинилац предузме радњу извршења кривичног дела могуће је да предузме делатности које доприносе извршењу кривичног дела, које олакшавају његово извршење, али се у садржајном смислу не могу подвести под радњу извршења. У том случају ради се о припремању кривичног дела као једној физички уочљивој активности. Такође, пре него што се започне са припремањем кривичног дела као могући стадијум може се јавити и доношење одлуке да се кривично дело изврши што би била једна психичка активност која је невидљива у спољном свету. Постоје ситуације и када кривично дело остаје некомплетно, када учинилац оствари само један његов део нпр. предузме радњу извршења али је не доврши или је доврши, а последица не наступи (покушај кривичног дела). Према томе, могуће је разликовати четири могуће фазе у остварењу кривичног дела. То су: доношење одлуке, припремне радње, покушај и довршено кривично дело. Све ове фазе нису обавезне нити увек присутне код извршења кривичног дела, већ нека од њих може и да изостане (нпр. извршилац некад приступи извршењу дела без икаквих припрема).

Кључне речи: Кривично дело, припремање, покушај.

Prof. Dragan Blagić, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University of Priština,
Temporary Head Office in Kosovska Mitrovica
Republic of Serbia

DISTINCTION BETWEEN PREPARATORY ACTIONS AND ATTEMPT

Before undertaking the act of committing a criminal offense, a perpetrator may undertake some activities that contribute to the commission of the criminal offense and/or facilitate its commission but, in terms of content, they cannot be classified as an act of commission. In such a case, these activities refer to preparing a crime as a physically observable activity. Before starting to prepare the commission of a crime, a perpetrator may also make a decision to commit the crime, which entails a psychological activity that is not observable in the real world. There are also situations when the crime remains incomplete, when the offender executes only one part of the criminal act (e.g. undertakes the act of execution but does not complete it), or completes the act but the consequence does not occur (an attempted criminal offense). Therefore, we may distinguish four possible phases in the commission of a criminal offense: decision making, preparatory actions, attempt, and completed criminal act. All these phases are not compulsory, nor are they always present in the commission of a crime (for example, the perpetrator may embark on the commission of a criminal act without any preparation).

Keywords: crime, preparation, attempt.

*Доц. др Ивана Марковић,
Доцент,
Правни факултет, Универзитет у Београду,
Република Србија*

ВАНРЕДНЕ ОКОЛНОСТИ У КРИВИЧНОМ ЗАКОНИКУ СРБИЈЕ

Главна одлика ванредних околности (стања/ситуације) јесте привремено одступање од одређених права и слобода грађана због непосредно претећих или наступелих последица. Међутим, оне се могу схватити и у једном ширем смислу, као констелације које, независно од формалног проглашења ванредног стања или ванредне ситуације, одступају од уобичајеног и очекиваног тока догађаја и сходно томе изискују другачије поступање. Такво поступање може се огледати, између осталог, у измењеном кривичноправном вредновању тих чинилаца. Поред Устава и Закона о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама, и Кривични законик (КЗ) садржи релевантне одредбе. Оне се налазе како у Општем, тако и у Посебном делу КЗ. У раду ће најпре бити пружен њихов општи преглед (временско важење кривичног законодавства, крајња нужда, колизија дужности, поједина кривична дела и тежи облици одређених кривичних дела, итд), да би се потом детаљније анализирале неке од најважнијих одредби. Њихов одабир вршиће се према значају у контексту пандемије COVID-19 (пре свега кривична дела непоступања по здравственим прописима за време епидемије из чл. 248, преношења заразне болести из чл. 249 и изазивања нереди и панике из чл. 343) и питања усаглашености са начелом законитости.

Кључне речи: ванредне околности, Кривични законик Србије, COVID-19, крајња нужда, кривично дело, начело законитости.

Doc. Ivana Marković, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Belgrade
Republic of Serbia

EXTRAORDINARY CIRCUMSTANCES IN THE CRIMINAL CODE OF SERBIA

The main feature of extraordinary circumstances (state of emergency/extraordinary situation) is the temporary deviation from certain rights and freedoms of citizens because of an imminent threat or resulting consequences. Yet, they can also be understood in a broader sense as constellations which, regardless of their formal declaration, deviate from the common and expected course of events and thus require a different treatment. *Inter alia*, this can be manifested in a modified criminal law evaluation of these diverging factors. Relevant provision on this subject matter are contained in the Serbian Constitution, the Act on Disaster Risk Reduction and Emergency Management, as well as in the Serbian Criminal Code (including both General and Special Part). In this paper, the author first provides a general overview of those provisions (their temporal application, necessity, collision of duties, criminal offences and aggravated forms of particular crimes, etc). After that, the focus will switch to a more detailed analysis of certain provisions that are significant in the context of the COVID-19 pandemic, especially the criminal offences of failure to act pursuant to health regulations during an epidemic (Art. 248 CC), transmission of a contagious disease (Art. 249 CC) and causing panic and disorder (Art. 343), as well as the question of their compliance with the principle of legality.

Keywords: extraordinary circumstances, Serbian Criminal Code, COVID-19, necessity, criminal offence, principle of legality.

*Doc. dr Bogdan Bodea,
Docent,
Pravni fakultet, Univerzitet u Oradei,
Republika Rumunija*

НАЧЕЛО ПРЕДВИДИВОСТИ КРИВИЧНЕ НОРМЕ И ПРАВНА СХВАТАЊА ВРХОВНОГ СУДА

У овом раду се разматра тумачење кривичне норме у одлукама Врховног суда и усклађеност тих одлука са принципом предвидивости који је установљен у јуриспруденцији Европског суда за људска права. Стандарди предвидивости су добро разрађени у судској пракси и користе се као руководећа начела не само приликом тумачења кривичне норме већ и у процесу санкционисања кривичних дела. Међутим, иако се доносе након извршења кривичног дела, ове одлуке се примењују ретроактивно, што само по себи легитимно покреће питање предвидивости.

Кључне речи: тумачење кривичне норме, предвидивост, ретроактивност, конститутивни елемент.

Doc. Bogdan Bodea, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Oradea,
Republic of Romania

***THE PRINCIPLE OF FORESEEABILITY OF THE CRIMINAL
NORM AND THE SUPREME COURT DECISIONS ON
INTERPRETATION OF CRIMINAL NORMS***

The article is set to debate the mandatory interpretation of the criminal norm in the decisions of the Supreme Court and the consistency of such decisions with the principle of foreseeability as set out in the jurisprudence of the European Court of Human Rights. The standards of foreseeability are well established in the jurisprudence and govern the activities of both interpreting the criminal norm and sanctioning criminal acts. However, although some of these decisions are subsequent to the crime itself, they apply retrospectively, which in itself raises a legitimate question of foreseeability.

Keywords: interpretation, foreseeability, retroactivity, constitutive element.

*Доц. др Иван Илић,
Доцент,
Правни факултет, Универзитет у Нишу
Република Србија*

ОБАВЕЗА СПРОВОЂЕЊА ЕФЕКТИВНЕ ИСТРАГЕ У СЛУЧАЈУ ЛИШЕЊА ЖИВОТА – АНАЛИЗА ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА У СЛУЧАЈЕВИМА ПРОТИВ СРБИЈЕ

Право на живот је највредније и најважније људско право, које је загарантовано чланом 2. Европске конвенције о људским правима (у даљем тексту: Конвенција). Једно од најзначајнијих достигнућа праксе Европског суда за људска права (у даљем тексту: Суд) је успостављање и развој доктрине негативне и позитивне обавезе држава. Ова доктрина је посебно изражена у погледу материјалних права из Конвенције. Негативна обавеза подразумева уздржавање од радњи представника државних органа којима се нарушава право на живот (употреба убојите силе), а позитивна обавеза, која подразумева да државни органи предузимају радње, с циљем заштите права на живот. Позитивна обавеза подразумева и процесну обавезу спровођења делотворне истраге у случају смрти, с циљем да се утврди узрок смрти, као и да ли је примењена сила била апсолутно неопходна. Пракса Суда развила је критеријуме које истрага мора да испуни, да би задовољила критеријум ефикасности. Анализа пресуда Суда против Србије, у вези са чланом 2. Конвенције, показује да је неефикасност истраге разлог да се утврди да је дошло до повреде права на живот. Стога аутор анализира стандарде праксе Суда желећи да подсети на критеријуме ефикасности истраге, како убудуће не би дошло до повреде члана 2. Конвенције због повреде позитивне процесне обавезе, у случајевима против наше државе.

Кључне речи: право на живот, делотворна истрага, ЕСЉП, ЕКЉП.

Doc. Ivan Ilić, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University in Niš,
Republic of Serbia

***OBLIGATION TO CONDUCT AN EFFECTIVE INVESTIGATION IN CASE
OF DEPRIVATION OF LIFE: ANALYSIS OF THE CASE LAW OF THE
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS IN CASES AGAINST SERBIA***

The right to life is the most valuable and important human right, which is guaranteed in Article 2 of the European Convention on Human Rights (hereinafter: the Convention, ECHR). One of the most significant achievements of the case law of the European Court of Human Rights (hereinafter: the Court, ECtHR) is the establishment and development of the doctrine of negative and positive obligation of states. This doctrine is particularly prominent in terms of the substantive rights envisaged in the Convention. The negative obligation implies that the representatives of state authorities shall refrain from taking actions which constitute a violation of the right to life (e.g. the use of lethal force); the positive obligation implies that state authorities shall take actions with the aim of protecting the right to life. The positive obligation also implies a procedural obligation to conduct an effective investigation in the event of death, with the aim of determining the cause of death, as well as whether the force used was absolutely necessary. In its case law, the Court has developed the criteria which the investigation must comply with in order to meet the criterion of effectiveness. With regard to Article 2 of the Convention, the analysis of the Court judgments against Serbia shows that the ineffectiveness of the investigation was the reason for determining that there was a violation of the right to life. Therefore, the author analyzes the standards of case law of the Court in an endeavour to underscore the criteria pertaining to the effectiveness of investigation. In the future, it may preclude the violation of Article 2 of the Convention by state authorities due to the violation of the positive procedural obligation in cases against Serbia.

Keywords: right to life, effective investigation, ECHR, ECtHR.

*Др Филип Мирић,
Научни сарадник,
Правни факултет, Универзитета у Нишу,
Република Србија*

СПРЕЧАВАЊЕ ШИРЕЊА ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ COVID 19 – КРИВИЧНОПРАВНИ АСПЕКТ

Појава заразне болести COVID-19 (изазване вирусом SARS-CoV2) довела је до великих промена у свакодневном животу. Готово не постоји сегмент живота и рада који није претрпео промене услед пандемије. У раду ће бити анализиран кривичноправни аспект спречавање ширења заразне болести COVID-19 у Републици Србији, кроз приказ инкриминација два кривична дела од значаја за сузбијање пандемије – кривично дело непоступање по здравственим прописима за време епидемије (чл. 248. КЗ) и преношење заразних болести (чл. 248. КЗ). Како би се приказао рад правосудних органа у време пандемије, биће приказани и анализирани статистички подаци Републичког завода за статистику у погледу броја пријава, оптужења, осуда и изречених кривичних санкција за ова кривична дела, у првој години пандемије (2020. година). На овај начин, стећи ће се јасан увид у феноменолошке карактеристике овог облика криминалитета у Републици Србији, што ће омогућити формулисање препорука за побољшање реакције кривичноправног система у условима пандемије.

Кључне речи: кривично право, непоступање по здравственим прописима за време епидемије, преношење заразних болести, COVID 19.

Filip Mirić, LL.D.,
Research Associate,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

PREVENTING THE SPREAD OF COVID-19 INFECTIOUS DISEASES: CRIMINAL LAW ASPECT

The emergence of the infectious disease COVID 19 (caused by the SARS-CoV2 virus) has led to major changes in everyday life. In the circumstances of an on-going pandemic, there is almost no segment of life and work that has not been affected. In this paper, the author analyzes the criminal law aspect of preventing the spread of COVID-19 in the Republic of Serbia. In particular, the Serbian Criminal Code (CC) envisages two criminal offences which are important for pandemic control: Failure to comply with health regulations during an epidemic (Article 248 CC) and Transmission of a contagious disease (Article 249 CC). In order to illustrate the functioning of judicial authorities during the COVID-19 pandemic, the author presents and analyzes the statistical data issued by the Statistical Office of the Republic of Serbia on the total number of criminal reports, raised charges, convictions and imposed criminal sanctions for the commission of these two criminal offences in the year 2020 (the first year of the pandemic). It will provide a clear insight into the phenomenological characteristics of this form of crime in the Republic of Serbia. On these grounds, the author will provide some recommendations for improving the response of the criminal justice system in pandemic situations.

Keywords: Failure to comply with health regulations during an epidemic, Transmission of a contagious disease, COVID-19, criminal law.

**ПРАВНОЕКОНОМСКА И ТРГОВИНСКОПРАВНА
НАУЧНА ОБЛАСТ
ECONOMICS AND TRADE LAW**

Проф. др Срђан Голубовић,
Редовни професор,
Правни факултет Универзитета у Нишу,
Република Србија

ПРИМЕНА ФИСКАЛНИХ ПРАВИЛА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У УСЛОВИМА КРИЗЕ ИЗАЗВАНЕ ПАНДЕМИЈОМ

У раду се сагледава примена фискалних правила Европске уније (ЕУ) у условима поремећаја изазваних COVID-19 пандемијом. Суочене са озбиљном економском кризом, институције Европске уније марта 2020. године први пут су активирале општу клаузулу о одступању од примене фискалних ограничења утврђених Пактом о стабилности и расту. Активирањем клаузуле државама чланицама остављен је довољан маневарски простор за предузимање експанзивних мера фискалне политике, којима се ублажавају последица кризе али и негативно утиче на буџетску равнотежу. Мада конципирана као привремено одступање фискалних индикатора од задатих вредности, у пракси је дошло до екстензивне примене опште клаузуле, што је *de facto* довело до суспензије фискалних правила ЕУ. На то је утицало и опредељење Европске комисије и Савета ЕУ да, због озбиљности кризе и неизвесности у погледу опоравка, одустану од покретања поступка против држава чланица са прекомерним буџетским дефицитом. Искуство са применом фискалних правила током пандемијске кризе намеће потребу редефинисања институционалних оквира фискалног управљања у ЕУ, које ће осигурати чвршћу везу између нумеричких ограничења и циљева фискалне политике.

Кључне речи: пандемија, економска криза, фискална правила, Пакт о стабилности и расту.

Prof. Srđan Golubović, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

THE APPLICATION OF THE EUROPEAN UNION FISCAL RULES IN THE COVID-19 PANDEMIC CRISIS

The paper examines the application of the European Union (EU) fiscal rules in the conditions of disturbances caused by the COVID-19 pandemic. Faced with a severe economic crisis, the EU institutions for the first time activated a “general escape clause”, which allows for temporary deviation from the budgetary requirements. By activating the clause, the EU member states have been left with sufficient room for maneuver to take expansive fiscal policy measures, which mitigate the consequences of the crisis but also negatively affect the budget balance. Although conceived as a temporary deviation of fiscal indicators from the set values, in practice there was an extensive application of the general clause, which *de facto* led to the suspension of EU fiscal rules. This was also influenced by the decision of the European Commission and the Council of the EU to withdraw from initiating proceedings against member states with excessive budget deficits, due to the seriousness of the crisis and uncertainty regarding the recovery. The experience with the application of fiscal rules during the Coronavirus pandemic crisis imposes the need to redefine the institutional framework of fiscal governance in the EU, which will ensure a stronger link between numerical constraints and fiscal policy objectives.

Keywords: pandemic, economic crisis, fiscal rules, Stability and Growth Pact.

*Проф. др Марина А. Лапина,
Редовни професор,
Департман за међународно и јавно право,
Финансијски универзитет при Влади Руске Федерације,
Руска Федерација*

**СИСТЕМСКИ ПРИСТУП ПОБОЉШАЊУ ЗАКОНОДАВСТВА
ИЗ ОБЛАСТИ ИНДУСТРИЈСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ У
КОНТЕКСТУ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА МЕХАНИЗМА
„РЕГУЛАТОРНЕ ГИЉОТИНЕ”: РУСКО ИСКУСТВО**

Контролне и надзорне активности у Руској Федерацији су у процесу системске трансформације који обухвата активно увођење методолошког приступа заснованог на процени ризика. Овај приступ подразумева класификацију ризика кроз увођење категорија и класа објеката који су предмет контроле. Овакав приступ је значајно утицао на смањење броја незгода и смртних случајева у индустријским предузећима. Русија је тренутно у другој фази радикалне модернизације регулаторних правних норми у овој области, која се колоквијално назива „регулаторна гиљотина“. Сматра се да највећу опасност представљају хаварије и акциденти у производним постројењима где се користе опасне материје, као и мобилни технички уређаји који представљају претњу по живот и здравље грађана и безбедност државе. „Регулаторна гиљотина“ не би требало да буде искључиво ограничена на правне норме којима се уређује област индустријске безбедности.

Кључне речи: индустријска безбедност, законодавство, приступ заснован на процени ризика, „регулаторна гиљотина“, Руска Федерација.

Prof. Marina A. Lapina, LL.D.,
*Full Professor,
Department of International and Public Law,
the Financial University under the Government
of the Russian Federation,
Russian Federation*

***A SYSTEMATIC APPROACH TO IMPROVING INDUSTRIAL SAFETY
LEGISLATION IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTING THE
“REGULATORY GUILLOTIN” MECHANISM: RUSSIAN EXPERIENCE***

Control and supervisory activities in the Russian Federation are undergoing a process of systemic transformation associated with the active introduction of a risk-based approach, which provides for the use of hazard categories and classes in relation to controlled objects. This approach has significantly affected the reduction in the number of accidents and deaths at industrial enterprises. Currently, Russia is going through the next stage of radical modernization of regulatory regulation in this area, called the “regulatory guillotine”. The occurrence of accidents at hazardous production facilities and mobile technical devices that pose a threat to life and health of citizens and the security of the state is considered as key risks. The “regulatory guillotine” mechanism should not be limited exclusively to legal norms regulating industrial safety.

Keywords: industrial safety legislation, risk-based approach, “regulatory guillotine”, Russian Federation.

*Проф. др Љубица Николић,
Редовни професор,
Правни факултет Универзитета у Нишу,
Република Србија*

ИНВЕСТИЦИЈЕ У ГРАЂЕВИНАРСТВУ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА – КОРИСТИ И РИЗИЦИ

Разлози проглашавања ванредне ситуације, на некој територији, могу бити различити, па и епидемије заразних болести. У ванредним околностима, привредни субјекти процењују очекиване приносе и ризике и прилагођавају своје пословне одлуке новим условима а од институција система очекују реакције које ће им омогућити функционисање. У овом раду анализирамо ефекте ванредне ситуације, пре свега пандемије вируса Ковид-19, на инвестиције у грађевинарству. Изградња грађевинског објекта јесте сложен пројекат и у редовним околностима због: сложености правних односа између више лица, дуготрајности реализације, бројних административноправних обавеза инвеститора и извођача грађевинских радова, као и вредности пројекта. Са друге стране, у неким ванредним ситуацијама, власници финансијског капитала, у циљу очувања реалне вредности имовине, између осталог, купују грађевинске објекте. Повећана тражња, тиме и цена, грађевинских објеката, стимулише грађевинске инвестиције. Ванредна ситуација, у зависности од узрока и примењених мера, може битно пореметити и угрозити многе пословне односе, па и оне између наручиоца и извођача грађевинских радова. У измењеним и отежаним условима пословања, изазваних пандемијом, грађевински пројекти, у исто време, постају изазовни, ризични и профитабилни.

Кључне речи: ванредна ситуација, грађевинарство, инвестиције, користи и ризици.

Prof. dr Ljubica Nikolić,
*Full Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia*

INVESTMENT IN CONSTRUCTION IN EMERGENCIES - BENEFITS AND RISKS

The reasons for declaring a state of emergency in a certain territory can be different, even epidemics of infectious diseases. In extraordinary circumstances, economic entities assess the expected returns and risks and adjust their business decisions to new conditions, while expecting reactions from the Public sector that will enable them to function. In this paper, the effects of the emergency situation, primarily the Covid-19 virus pandemic, on investment in construction will be analyzed. The construction of a building is a complex project even in regular circumstances due to: the complexity of legal relations between several persons, long duration of implementation, numerous administrative and legal obligations of investors and contractors, as well as the value of the project. On the other hand, in some emergency situations, the owners of financial capital, in order to preserve the real value of their assets, among other things, buy construction facilities. Increased demand, and thus the price increase of construction facilities, stimulates investments in construction. An emergency situation, depending on the cause and the applied measures, can significantly disrupt and endanger many business relations, including those between the client and the construction contractor. In the altered and aggravated business conditions caused by the pandemic, construction projects, at the same time, become challenging, risky and profitable.

Keywords: emergency, construction, investments, benefits and risks.

Проф. др Игор Камбовски,
Редовни професор,
Правни факултет Универзитета „Гоце Делчев“ у ШТИПУ,
Република Северна Македонија

УТИЦАЈ ПАНДЕМИЈЕ КОВИД-19 НА МАКЕДОНСКУ Е-ТРГОВИНУ

Глобално тржиште е-трговине је, у последње две године, доживело револуционарне промене. Потрошачи су се навикли да купују артикле из удобности свог дома; промена је углавном подстакнута стриктним затварањима и ограничењима кретања узрокована COVID-19 пандемијом. Овај светски тренд није заобишао македонско друштво и економију. Многи аналитичари се слажу да је ова промена у понашању потрошача погурала индустрију е-трговине унапред за најмање пет година, са очекивањем да су ове промене трајног карактера. Пандемија COVID-19 донела је мноштво промена у понашању потрошача приликом куповине онлајн. Показало се да су неке промене позитивне за трговце на мало у е-трговини, док су друге приморале продавце да направе суштинске промене. Током пандемије, потрошачи су били ограничени у погледу тога где и када могу да потроше свој новац. Неки су пролонгирани куповину, нарочито великих и скувих ствари, у очекувању да ће пандемија проћи. Други су, радећи од куће, имали довољно времена да се посвете истраживању онлајн понуде и почели да купују ствари које нису само потребне и неопходне већ и луксузне ствари, за уживање. У новонасталим условима, потрошачке навике, интересовања и потрошачка права добила су сасвим нову димензију.

Кључне речи: е-трговина, COVID-19, промене.

Prof. Igor Kambovski, LL.D.,
Full Professor,
Faculty of Law, University Goce Delchev, Shtip,
Republic of North Macedonia

THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON MACEDONIAN E-COMMERCE

The global e-commerce market has undergone revolutionary changes in the last two years. Consumers have become accustomed to buying items from the comfort of their home; the change has been largely driven by strict lockdowns and restrictions on the freedom of movement caused by the COVID-19 pandemic. This global trend has not bypassed the Macedonian economy and society at large. Many analysts agree that this change in consumer behavior has pushed the e-commerce industry forward, for at least five years, and this trend is expected to be permanent. The COVID-19 pandemic has brought many changes in consumer behavior when shopping online. Some of the changes have proven to be positive for e-commerce retailers, while others have forced retailers to make substantial changes. During the pandemic, consumers were limited in where and when they could spend their money. Some have postponed shopping, especially of large and expensive items, in anticipation that the pandemic will subside and end. Others, working from home, had enough time to research online offers and embarked on buying not only the necessary but also luxury items. In the new circumstances, consumer habits and interests, as well as consumer rights have attained a completely new dimension.

Keywords: e-commerce, COVID-19, changes.

Prof. dr Mustafa Yasan,
Ванредни професор,
Правни факултет Универзитет у Сакарји,
Република Турска

ПРАВО ПОВЕРИОЦА КОМЕРЦИЈАЛНИХ МЕНИЦА НА ВАНРЕДНО ПОТРАЖИВАЊЕ: СЛУЧАЈ НЕОСНОВАНОГ ОБОГАЂЕЊА

Комерцијалне менице су инструменти за обезбеђење плаћања код којих важи принцип апстракције, поштрени формални захтеви, и кратак рок застарелости. С једне стране, ова својства комерцијалних меница доводе до негативних правних последица по повериоца јер због примене принципа апстракције нема потребе да се доказује постојање основног дужничког односа. С друге стране, постоје и одредјени ризици и недостаци који утичу на повериоца због потребе да се испоштују поштрени процедурални захтеви и кратак рок застарелости. Комерцијална меница се мора доставити дужнику, а уколико меница није исплаћена, потребно је то документовати посебном радњом - подизањем протеста. У супротном, поверилац комерцијалне менице губи право на потраживање. Друга могућност која доводи до губитка средстава је прекорачење кратког рока застарелости. Законодавац је валидирао ванредно потраживање у корист повериоца којим се ублажавају недостаци који произилазе из поштрених процедуралних услова и кратког рока застарелости. Међутим, овај институт ванредног потраживања може бити основ неоснованог обogaђења које је карактеристично за комерцијалне менице.

Кључне речи: комерцијалне менице, инструменти за обезбеђење плаћања, рок застарелости, неосновано обogaђење, турски Закон о трговини.

Prof. Mustafa Yasan, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, Sakarya University,
Republic of Turkey

EXTRAORDINARY CLAIM RIGHT OF THE COMMERCIAL BILLS CREDITOR: UNJUST ENRICHMENT CASE

Commercial bills are legally regulated as a type of negotiable instruments where the principle of abstraction is valid, subject to tightened and aggravated formal requirements, and which are valid for a short statute of limitations. While these features of commercial bills lead to legal consequences in favour of the creditor, as well as the absence of the need to prove the existence of the fundamental debt relationship due to the principle of abstraction, there are also risks and drawbacks affecting the creditor due to the necessity to follow the tightened special procedures and to comply with the short statute of limitations. The bill must be submitted to the debtor and, if it is not paid, it should be documented by a special action (protesting a bill). Otherwise, the creditor of the commercial bill loses the right to claim receivables. Another possibility that leads to loss of receivables is the exceeding of the short statute of limitations. The legislator has validated an exceptional and extraordinary claim in favour of the creditor in order to counter the drawbacks arising from the aggravated procedural requirements and a short statute of limitations on commercial bills. Yet, the institute of extraordinary claim can lead to unjust enrichment cases specific to commercial bills.

Keywords: commercial bills, negotiable instruments, statute of limitations, unjust enrichment, Turkish Code of Commerce.

Проф. др Марко Димитријевић,
Ванредни професор,
Правни факултет Универзитета у Нишу,
Република Србија

АКСИОЛОГИЈА МОНЕТАРНОГ ПРАВА У ВАНРЕДНИМ ОКОЛНОСТИМА: ПРИМЕР ПРАВА НУЖНОСТИ

Предмет анализе у раду јесте сагледавање обележја, природе и номотехнике монетарноправних норми, како у периоду етабилрања класичне монетарноправне мисли, тако и у периоду њене интензивне научне популаризације и академског позиционирања. У том контексту, у даљем тексту се указује на специфичан начин имплементације монетарних прописа (извора) у уобичајеним и ванредним околностима (периодима криза) са посебним акцентом на тенденцију тзв. хуманијег приступа у креирању монетарноправног корпуса (узимајући у обзир чињеницу да значајан број извора савременог монетарног права уз понашање његових главних субјеката на националном и међународном нивоу (ин)директно утиче на животни стандард грађана (тј. монетарних корисника који живе унутар граница једне монетарне јурисдикције). Применом аксиолошког, догматског и упоредноправног метода жели се указати на драгоцену фактички допринос монетарног права као самосталне и позитивне правне дисциплине на заштиту монетарних права (какво је право на здраву и чврсту валуту и право на монетарну стабилност) која се у условима разноликих ванредних околности јављају као *conditio sine qua non* уживања осталих категорија социјално-економских права и очувања привредне стабилности.

Кључне речи: монетарано право, монетарна јурисдикција, *lex monetae*, право нужности, ванредне околности.

Prof. Marko Dimitrijević, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

AXIOLOGY OF MONETARY LAW IN EXTRAORDINARY CIRCUMSTANCES: AN EXAMPLE OF EMERGENCY LAW

The subject matter of analysis in this paper are the nature, characteristics and nomotechnics of monetary law norms, both in the period of establishing classical monetary law thought and in the period of its intensive scientific popularization and academic positioning. In that context, the paper points out to the specific way of implementing monetary regulations (sources) in regular and extraordinary circumstances (periods of crisis), with special reference to the tendency of the so-called more humane approach in creating a monetary corpus, taking into account the fact that a significant number of sources of modern monetary law along with the behavior of its main actors at the national and international level (in)directly affect the citizens' living standard. The application of the axiological, dogmatic, and comparative law method aims to point out to the a valuable factual contribution of monetary law, as an independent and positive legal discipline, to the protection of monetary rights (such as the right to a healthy and strong currency and the right to monetary stability) as a *conditio sine qua non* for the enjoyment of other categories of socio-economic rights and the preservation of economic stability.

Keywords: monetary law, monetary jurisdiction, *lex monetae*, emergency law, extraordinary circumstances.

Проф др. Кристина Мишева,
Ванредни професор,
Правни факултет Универзитета „Гоце Делчев“ у Штипу,
Република Северна Македонија

ПРЕГЛЕД ФИСКАЛНЕ ПОЛИТИКЕ И ПОРЕСКИХ МЕРА У СЕВЕРНОЈ МАКЕДОНИЈИ КАО ОДГОВОР НА COVID-19

Здравствена криза изазвана коронавирусом (COVID-19) озбиљно је погодила глобалну економију и финансијске токове широм света. Може се рећи да су највећи удар претрпеле земље средњег и вишег-средњег нивоа дохотка, као што је Република Северна Македонија. Од априла 2020. године, криза је оставила велики траг на економију и јавне финансије у Македонији. Власти су предузеле широк спектар мера за подршку компанијама и домаћинствима како би ублажиле економске и социјалне последице кризе. Упркос финансијским ограничењима, Влада је усвојила сет фискалних олакшица и разне неопходне мере за ублажавање негативних ефеката на привреду. Фискални стимуланс обухватао је не само директне буџетске расходе већ и пореска смањења и ослобађања, расположиве гаранције и друге фискалне стимулације. У раду се анализирају *ad hoc* мере фискалне политике, одабрани извештаји, закони, медијески извештаји и веб саопштења домаћих и међународних представника. Резултати истраживања ће дати преглед националних финансијских мера као одговор на пандемију COVID-19.

Кључне речи: пореске мере, фискална политика, национална регулатива, COVID-19.

Prof. Kristina Misheva, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University “Goce Delchev” in Shtip,
Republic of North Macedonia

OVERVIEW OF THE MACEDONIAN FISCAL POLICY AND TAX MEASURES IN RESPONSE TO COVID-19

The health crisis caused by the COVID-19 pandemic severely hit the economy and the financial flows all over the world. We may say that the crises most severely hit the middle-income and upper-middle income countries, like the Republic of North Macedonia. Since April 2020, the COVID-19 crisis has left its mark on the economy and public finances. The authorities have taken a wide range of measures to support companies and households in order to ease the economic and social impact of the crisis. Despite the financial constraints, the government adopted a set of fiscal reliefs and various necessary measures to mitigate the negative effects on the economy. The fiscal stimulus included not only direct budget expenditures but also tax reductions and exemptions, available guarantees, and other fiscal stimulation. Hence, this paper will analyze the *ad hoc* policies, targeted reports, laws, media and web announcements issued by national and international representatives. Moreover, this research will provide an overview of the national financial measures in response to COVID-19.

Keywords: tax measures, fiscal policy, national regulation, COVID-19.

Проф. др Страхиња Д. Миљковић,

Ванредни професор.

Правни факултет Универзитета у Приштини

са привременим седиштем у Косовској Митровици

Република Србија

Доц. др Дамјан Даниловић,

Доцент,

Економски факултет Универзитета

у Источном Сарајеву, Пале,

Република Српска, Босна и Херцеговина

ДА ЛИ ЛИБЕРАЛНИ МОДЕЛ ЛИЧНОГ СТЕЧАЈА МОЖЕ ПРЕДСТАВЉАТИ ПУТОКАЗ КА ПРАВНОЈ РЕГУЛАТИВИ ИСТОГ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ И РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ?

Немогућност измиривања финансијских обавеза потрошача воде ка инсолвентности. Институт који пружа могућност да се потрошач ослободи од дугова без западања у инсолвентност, по цену да његова имовина буде предмет извршења је институт личног стечаја. Правно нормирање института личног стечаја представља изазов за законодавство Р. Србије и Р. Српске из разлога јер није познат судској и правној пракси док је на теоретско правном нивоу недовољно разматран. Модалитет личног стечаја које треба узети у разматрање приликом будућег нормирања је либерални модел. Либерални модел личног стечаја карактерише мањи број предуслова за покретање истог (отворен приступ). Отворен приступ упућује на идеју да инсолвенти појединац добија приступ процедури стечаја (релтивно кратак поступак) који води ка разрешењу од дуга. Разрешење од дуга есенцијално је обележје овог модела који почива на идеји о пружању шансе за нов финансијски почетак, чиме се у први план поставља интерес дужника. Аутори ће у раду указати на предности и недостатке либералног модела, тј. зашто треба узети у разматрање овај модел приликом потенцијалне правне регулативе института личног стечаја, отварајући врата правној дисуксији о неопходности правне регулативе института личног стечаја у Републици Србији и Републици Српској.

Кључне речи: потрошач, инсолвентност, лични стечај, ослобођање од дуга, нов финансијски почетак.

Prof. Strahinja D. Miljković, LL.D.,

Associate Professor,

Faculty of Law, University of Priština,

Temporary Head Office in Kosovska Mitrovica

Republic of Serbia

Doc. Damjan Danilović, Ph.D.,

Assistant Professor,

Faculty of Economics, University in East Sarajevo,

Pale, Republika Srpska, Bosnia and Hercegovina

CAN THE LIBERAL MODEL OF PERSONAL BANKRUPTCY BE A GUIDE TO THE LEGAL REGULATION OF PERSONAL BANKRUPTCY IN THE REPUBLIC OF SERBIA AND THE REPUBLIC OF SRPSKA?

The inability to meet the financial obligations of consumers leads to insolvency. The institute of personal bankruptcy provides the possibility for the consumer to get rid of debts without falling into insolvency, at the cost of his property being the subject of execution. Legal regulation of the institute of personal bankruptcy is a challenge for the legislations of the Republic of Serbia and Republika Srpska because it is not recognized in the judicial and legal practice, while it is insufficiently considered in legal theory. The model of personal bankruptcy that should be taken into account in future standardization is the liberal model which is characterized by a smaller number of preconditions for initiating personal bankruptcy (open access). Open access points to the idea that individual insolvents get access to bankruptcy proceedings leading to debt relief. Debt relief is an essential feature of this model, which is based on the idea of providing a chance for a new (fresh) financial start of debtors. The authors will point out to the advantages and disadvantages of this model, i.e. why it should be taken into consideration during the potential legal regulations of the institute of personal bankruptcy in the Republic of Serbia and Republika Srpska.

Keywords: consumer, insolvency, personal bankruptcy, debt relief, fresh financial start.

Доц. др Урош Здравковић,
Доцент,
Правни факултет Универзитета у Нишу,
Република Србија

Магдалена Крњаић, мастер правник,
Студент докторских студија,
Правни факултет Универзитета у Нишу,
Република Србија

БЛОКАДА АПЕЛАЦИОНОГ ТЕЛА СВЕТСКЕ ТРГОВИНСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И ПРИВРЕМЕНИ ЖАЛБЕНИ АРБИТРАЖНИ АРАНЖМАН (МРІА)

Систем решавања спорова у Светској трговинској организацији (СТО) је организован као двостепен. У првом степену, постојећи спор међу чланицама решавају *ad hoc* панели, а уколико стране нису задовољне извештајима панела, коначно о спору одлучује другостепени орган, Апелационо тело (АТ). Од 2017. године Сједињене Државе су више пута блокирале поступак именовања чланова Апелационог тела, чиме се узроковало прогресивно смањење броја чланова. Како је мандат двоје од троје преосталих чланова престао 10. децембра 2019. године, највиша институција у систему решавања спорова пред СТО је због тога *de facto* постала нефункционална. Блокада Апелационог тела за резултат има кризу у механизму за решавање спорова пред СТО, што у крајњем доводи до тога да се спор не може дефинитивно решити. За отклањање блокаде Апелационог тела и последица насталих од тога, неке чланице СТО успоставиле су механизам за поступање по жалбама у складу са чланом 25 Договора о правилима и процедурама за решавање спорова (DSU). Поменути члан 25 предвиђа могућност формирања арбитраже за решавање спорова на мултилатералном плану. Ова одредба служи као основа за успостављање арбитражног механизма који би деловао као алтернатива Апелационом телу док је у блокади. Након интензивних дебата о томе како применити ову идеју, 30. априла 2020. године ступио је на снагу Привремени жалбени арбитражни аранжман (енгл. *Multi-party interm appeal arrangement*, МРІА). Аранжман нуди краткорочно решење за превазилажење проблема блокаде Апелационог тела, док чланице покушавају да пронађу трајније решење. Овај рад изучава улогу коју би новоосновани МРІА имао у будућности СТО, као и које је процедуралне иновације увео, а које могу послужити као окидач за системске промене у решавању спорова пред СТО.

Кључне речи: СТО, Блокада Апелационог тела, арбитража, МРІА.

Doc. Uroš Zdravković, LL.D.,
Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

Magdalena Krnjaić, LL.M.,
PhD student,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

BLOCKAGE OF THE WTO APPELLATE BODY AND MULTI-PARTY INTERIM APPEAL ARBITRATION ARRANGEMENT (MPIA)

The World Trade Organization (WTO) dispute settlement system is organized in two stages. In the first instance, the existing dispute between the WTO members is resolved by *ad hoc* panels. In case the parties are dissatisfied with the panel's report, the dispute is finally resolved by the second instance body - the Appellate Body (AB). Since 2017, the United States have repeatedly blocked the appointment of members of the Appellate Body, which has caused a progressive reduction in the number of its members. As the mandate of two of the three remaining members ended on 10th December 2019, the highest institution in the WTO dispute resolution system has thus become *de facto* dysfunctional. The blockage of the Appellate Body has resulted in a crisis in the WTO dispute settlement mechanism, which ultimately means that disputes are not being definitively resolved. In order to remove the blockage of the Appellate Body and its consequences, some WTO members have established a complaint redress mechanism in accordance with Article 25 of the Agreement on Dispute Resolution Rules and Procedures (DSU). Article 25 of the DSU envisages the possibility of establishing arbitration for resolving disputes at the multilateral level. This provision serves as a basis for establishing an arbitration mechanism that would act as an alternative to the Appellate Body while it is under blockade. After intensive debates on how to implement this idea, the Multi-party Interim Appeal Arrangement (MPIA) came into force on 30th April 2020. The MPIA arrangement offers a short-term solution to overcome the problem of blocking the Appellate Body, while members try to find a more permanent solution. This article examines the role that the newly established MPIA would play in the future of the WTO, as well as the procedural innovations it has introduced, which can serve as a trigger for systematic changes in resolving disputes in the WTO.

Keywords: WTO, blockade of the Appellate Body, arbitration, MPIA arrangement.

Кристина Савић,
Сарадник у настави,
Правни факултет Универзитета у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Република Србија

ПРАВНИ РЕЖИМ СТРАНИХ ДИРЕКТНИХ ИНВЕСТИЦИЈА У СВЕТЛУ ПАНДЕМИЈЕ COVID-19

Једна од главних особености која карактерише међународне економске односе, развијане под утицајем процеса глобализације, огледа се у слободном кретању инвестиција. Конкурентност привреде једне земље побољшава се услед могућности њених институција да ангажују све расположиве ресурсе у постојећим друштвено-економским приликама и изазовима на најрационалнији начин, и тако обезбеде раст животног стандарда и бруто домаћег производа. Стране директне инвестиције представљају инструмент посредством којег једна национална економија подстиче производњу и раст стопе запослености. Постојеће инвестиционо законодавство Републике Србије темељи се на Закону о улагањима, којим је промовисан тренд либерализације услова за страна улагања. Међутим, појава пандемије COVID-19 изазвала је свеобухватно стагнацију и успоравање међународног кретања капитала, чије се главне последице рефлектују на гашење економских активности широм света. Кључна питања, која захтевају одговор, односе се на аспект правног режима страних директних инвестиција, и преиспитивања става о потенцијалном изједначавању положаја домаћих инвеститора са положајем страних инвеститора, као начин који би послужио превазилажењу изазова насталих услед Covid-19.

Кључне речи: глобализација, међународно кретање капитала, стране директне инвестиције, COVID-19, правни режим.

Kristina Savić,
Teaching Associate,
Faculty of Law, University of Priština,
Temporary Head Office in Kosovska Mitrovica,
Republic of Serbia

LEGAL REGIME OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN LIGHT OF COVID-19 PANDEMIC

One of the major peculiarities of international economic relations, developed under the influence of the globalization process, is reflected in the free movement of capital and investments. The competitiveness of a country economy improves as a result of its institutions' ability to harness all available resources in the existing socio-economic circumstances, to address challenges in the most rational way, and to ensure the growth of the living standard and the gross domestic product (GDP). Foreign direct investments are an instrument by which a national economy stimulates production and employment rate growth. In the Republic of Serbia, the existing investment legislation rests on the Investments Act, which has promoted the trend of liberalization of conditions for foreign investments. However, the ongoing COVID-19 pandemic has caused overall stagnation and slowdown of international movement of capital, which ultimately resulted in quenching economic activities worldwide. The key issues that have to be addressed are the legal regime of foreign direct investments and the need to reconsider the attitude on equalizing the position of domestic investors with the position of foreign investors as a way of overcoming the challenges posed by COVID-19.

Keywords: globalization, international movement of capital, foreign direct investments, COVID-19, legal regime.

МЕЂУНАРОДНОПРАВНА НАУЧНА ОБЛАСТ

INTERNATIONAL LAW

*Проф. др Александар Гајић,
Ванредни професор,
Правни факултет Универзитета у Београду,
Република Србија*

ЈАВНА ОПАСНОСТ ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА, ЕВРОПСКОГ ПРАВА И УСТАВНОГ ПРАВА СРБИЈЕ У КОНТЕКСТУ ПАНДЕМИЈЕ КОРОНАВИРУСА

Ситуација створена пандемијом коронавируса је без преседана у ско-
рашњој историји и отвара многа питања уставног права, европског права
и међународног јавног права. У овом чланку аутор настоји да осветли
неколико појмова међународног и унутрашњег права, посебно концепт
ванредне ситуације у области јавног здравља од међународног значаја и
овлашћења генералног директора Светске здравствене организације да
је прокламује у складу са Међународним здравственим правилником, као
и концепт званичног проглашења „јавне опасности која угрожава живот
нације”. Једно од главних питања је да ли су мере које се предузимају то-
ком пандемије коронавируса (која је још увек у току) захтевају такву про-
кламацију, или су неке од мера такве да се уклапају у инхерентна ограни-
чења извесних људских права која су гарантована Међународним пактом о
грађанским и политичким правима и Европском конвенцијом за заштиту
људских права и основних слобода.

Кључне речи: јавна опасност, ванредно стање, Међународни пакт о грађан-
ским и политичким правима, Европска конвенција за заштиту људских
права и основних слобода, Устав Републике Србије, ванредна ситуација у
области јавног здравља од међународног значаја.

Prof. Aleksandar Gajić, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University of Belgrade,
Republic of Serbia

***PUBLIC EMERGENCY FROM THE PERSPECTIVE OF INTERNATIONAL
LAW, EUROPEAN LAW AND SERBIAN CONSTITUTIONAL
LAW IN THE CONTEXT OF COVID-19 PANDEMIC***

The situation created by the COVID-19 pandemic is without precedence in the recent history. It raises many questions of Constitutional Law, European Law and International Public Law. In this paper, the author aims to examine a few concepts of national and international law: the concept of a Public Health Emergency of International Concern and the authority of the Director-General of the World Health Organization to declare it in accordance with the International Health Regulations (2005), as well as the concept of official proclamation of the “public emergency which threatens the life of nation”. One of the main question is whether measures taken during the Coronavirus pandemic (which is still on-going) necessitate such a proclamation, or whether some of the taken measures fit into the inherent limitations of certain human rights guaranteed under the International Covenant on Civil and Political Rights and the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

Keywords: public emergency, International Covenant on Civil and Political Rights, European Convention on Human Rights, Constitution of the Republic of Serbia, public health emergency of international concern.

Јована Петровић,

Асистент,

Правни факултет Универзитета у Приштини

са привременим седиштем у Косовској Митровици,

Република Србија

Проф. др Дејан Мировић,

Ванредни професор,

Правни факултет Универзитета у Приштини

са привременим седиштем у Косовској Митровици,

Република Србија

СЕЦЕСИЈА И ПРИЗНАЊЕ НОВИХ ДРЖАВА

Последњих двадесетак година, посебно након појављивања такозваног Ахтисаријевог плана, у западној правној теорији доминира нова теорија сецесије. Њени најпознатији представници су Џејмс Крафорд, Антонио Казезе, Глен Андерсон, Кристијан Томушат, Георге Нолте, Џон Дугард и Дејвид Раић. Основ ове теорије се заснива на вештачком изједначавању појмова сецесије и самоопредељења. На тај начин се покушава прикрити чињеница да је сецесија забрањена према међународном јавном праву, односно да међународно јавно право не допушта нити регулише сецесију. Са друге стране, деволуција је допуштена у међународном јавном праву, односно одвајање територије уз сагласност централних власти. Најважнији услов за признање нове државе је њено чланство у Уједињеним нацијама. Оно се не може постићи без сагласности у Савету безбедности УН. Нова или политичка теорија сецесије треба да оправда сецесију такозваног Косова која је кршење међународног јавног права.

Кључне речи: Република Србија, Косово и Метохија, међународно јавно право, сецесија, деволуција, Уједињене нације.

Jovana Petrović,
*Teaching Assistant,
Faculty of Law, University of Priština,
Temporary Head Office in Kosovska Mitrovica,
Republic of Serbia*

Prof. Dejan Mirović, LL.D.,
*Associate Professor,
Faculty of Law, University of Priština,
Temporary Head Office in Kosovska Mitrovica,
Republic of Serbia*

SECESSION AND RECOGNITION OF NEW STATES

In the last twenty years, especially after the emergence of the so-called Ahtisaari Plan, a new secession theory has been predominant in the western legal theory. Its most prominent proponents are James Crawford, Antonio Cassese, Glen Anderson, Christian Tomuschat, Georg Nolte, John Dugard and David Raić. Fundamentally, the theory is based on the artificial equivalence of the terms secession and self-determination, in an attempt to cover up the fact that secession is forbidden under international public law, i.e. that international public law neither allows nor regulates secession. On the other hand, devolution is allowed in international public law, specifically the separation of territory with the consent of central government. The most important requirement for recognition of a new state is membership in the United Nations. It cannot be achieved without permission of the Security Council of the UN. The new or political theory of secession should justify the secession of the so-called Kosovo which is in breach of international public law.

Keywords: Republic of Serbia, Kosovo and Metohija, public international law, secession, devolution, United Nations.

Доц. др Енис Омеровић,

Доцент,

Правни факултет „Prince Sultan“ Универзитета у Ријаду,

Саудијска Арабија

МЕЂУНАРОДНО ПРОТУПРАВНО ДЈЕЛО И МЕЂУНАРОДНИ ЗЛОЧИН: НОРМАТИВНО УРЕЂЕЊЕ КАО ОДГОВОР МЕЂУНАРОДНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ НА ОДРЕЂЕНЕ АКТЕ ДРЖАВА И МЕЂУНАРОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

У раду ће се покушати доћи до одговора на многобројне дилеме и правнолојичке (теоретске) конструкције, као и практичне потешкоће које су примјетне у међународноправној области у вези исправнога одређења и дефинирања међународнога протуправнога дјела, акта или чина, и, евентуално, његових облика. Уз то, ваљало би истражити, улазе ли, према савременом међународном праву, и међународни злочини у опсег међународнога протуправнога дјела сходно његовом одређењу, а темељем секундарних правила о одговорности држава и међународних организација (Нацрта Правила о одговорности држава и међународних организација из 2001/2011). Отуда се у раду покушава научно предочити његово одређење, али се проматра и као основ одговорности држава и међународних организација, посебно имајући у виду да у међународном праву још увијек не постоји јединствена дефиниција међународног злочина. Напуштањем члана 19. из коначног Нацрта Правила о одговорности држава, разборито је поставити питање да ли је међународни злочин данас истозначница с тешком повредом обавеза које произилазе из императивних норми опћег међународног права и да ли су за овакве акте предвиђене теже посљедице од (осталих) међународних протуправних дјела.

Кључне речи: међународно протуправно дјело, међународни деликт, међународни злочин, одговорност државе, одговорност међународне организације, Комисија УН за међународно право, *jus cogens*.

Doc. Enis Omerović, LL.D.,
Assistant Professor,
College of Law, Prince Sultan University,
Riyadh, Saudi Arabia

***INTERNATIONALLY WRONGFUL ACT AND INTERNATIONAL
CRIME: NORMATIVE REGULATION AS A RESPONSE OF
THE INTERNATIONAL COMMUNITY TO CERTAIN ACTS
OF STATES AND INTERNATIONAL ORGANIZATIONS***

The paper aims to address many dilemmas, legal-theory constructions, and practical difficulties that are observable in the field of international criminal law regarding the correct definition of an internationally wrongful act and (possibly) its forms. In addition, the author analyzes whether, according to contemporary international law, international crimes fall within the scope of internationally wrongful act, in compliance with the definition of such an act and based on the secondary rules on the responsibility of states and international organizations (Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts 2001, and Draft Articles on Responsibility of International Organizations 2011). Therefore, this paper will scientifically present the definition of an internationally wrongful act, which is further observed as the basis for establishing the responsibility of states and international organizations, particularly given the fact that there is still no single definition of international crime in international law. However, by abandoning Article 19 of the final Draft Articles of the Responsibility of States, it is prudent to pose and consider the following questions: whether international crime is nowadays synonymous with serious breaches of obligations arising from the imperative norms of general international law, and whether such acts have more serious consequences than (other) internationally wrongful acts.

Keywords: internationally wrongful act, international crime, international delict, state responsibility, responsibility of an international organization, UN International Law Commission, *jus cogens*.

Стефан Радојчић,

Асистент,

Правни факултет Универзитета у Новом Саду,

Република Србија

МЕЂУНАРОДНОПРАВНИ АСПЕКТИ ОГРАНИЧЕЊА ЉУДСКИХ ПРАВА У ВРЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ КОРОНАВИРУСА

Циљ рада је осврт на двогодишњу ванредну ситуацију проузроковану панедмијом корона вируса, у светлу међународноправних норми и стандарда који се односе на ограничења људских права. Несумњиво ради се о глобалном феномену. Наиме, у циљу заштите јавног здравља, у скоро свим државама дошло је до одређених измена у режиму примене гаранција којима се штите основна људска права. У вези с тим, примећујемо и модификације правних механизма заштите људских права. Свакако да је у том контексту најзначајније питање ограничења слободе кретања. Такође, на специфичан начин измењено је коришћење права на рад. Уведене су и широко примењене различите скраћене процесноправне форме. Нарочито је важно истаћи да су коришћени различити правни основи у успостављању привремених правних решења и режима. Поред закона, многа од анализираних питања су уређења подзаконским актима, па чак и препорукама. Имајући у виду да норме међународног права имају примат над унутрашњим, потребно је утврдити степен сагласности новонасталих правних решења са међународноправним нормама. Таква анализа има тројако дејство. Прво, упућује нас на ниво развијености и спремности националног правног система да одговори кризној ситуацији у складу са међународним стандардима. Друго, упоредноправним прегледом долазимо до закључака о степену хармонизације и јединства правног поретка, првенствено европског. Коначно, поставља се и питање одговорности државе за кршење људских права, у контексту теста пропорционалности између конкретног циља и неопходног степена ограничења.

Кључне речи: пандемија, корона вирус, људска права, ограничења, одговорност државе.

Stefan Radojčić,
Teaching Assistant,
Faculty of Law, University of Novi Sad,
Republic of Serbia

INTERNATIONAL LAW ASPECTS OF DEROGATION OF HUMAN RIGHTS DURING THE CORONAVIRUS PANDEMIC

This paper aims to provide an overview of the two-year long extraordinary situation caused by the Coronavirus pandemic from the perspective of international law norms and in light of standards related to the derogation of human rights. Given that Covid-19 is a global phenomenon, almost all states have endeavoured to ensure the protection of public health by introducing certain changes in the regime of applying the guarantees that protect the fundamental human rights. In that regard, there are notable modifications of legal mechanisms for the protection of human rights. In that context, the most important modifications pertain to the freedom of movement and the right to work. Various summary proceedings were introduced and widely applied. Different legal grounds were used in establishing temporary legal solutions and regimes. In addition to legislative acts, many of the analyzed issues were regulated by by-laws and recommendations. Bearing in mind that international law norms have primacy over the national ones, it is necessary to determine a level of conformity of the newly-established solutions with the international law. Such an analysis has a three-fold effects. First, it shows a level of development and capacity of a national legal system to respond to the crisis in accordance with international standards. Second, a overview of comparative law leads to the conclusions on the level of harmonization and unification of the legal order, especially the European one. Finally, there is a question of state responsibility for violations of human rights, in the context of proportionality test between a concrete aim and the requisite level of human rights derogation.

Keywords: Coronavirus pandemic, human rights, derogation, state responsibility.

Наташа Донева,
Асистент,
Правни факултет Универзитета „Гоце Делчев“ у Штиму,
Република Северна Македонија

РЕШАВАЊЕ КИПАРСКОГ ПИТАЊА: 13 УСТАВНИХ ТАЧАКА И ЧУВЕНОГ АНАНОВ ПЛАН

Кипар је земља која се суочава са сталним ривалством између кипарских Грка и кипарских Турака. Устав из 1960. је неколико пута ревидиран, али упркос свим напорима и ангажовању међународне заједнице, није успео да драстично поправи напету ситуацију. Заснован је на Циришком споразуму (1959) и Лондонском споразуму (1959), и за многе је то „наметнути“ устав, јер не одражава вољу народа. Поред ових споразума, у Цириху су договорена још два уговора који се односе на Кипар: Уговор о гаранцији и Уговор о савезу. Овај наметнути устав био је кратког века јер су уследиле измене и допуне. Између осталих, значајну пажњу привукли су уставни амандмани председника Макариоса (предложени у 13 тачака). Други важан документ је чувени Ананов план, који се односи на обавезе које су преузеле Уједињене нације. Циљ рада је да укратко представи проблем и прикаже последице мешања међународне заједнице у унутрашња национална питања, нарочито када се ради о осетљивим уставним питањима. У том контексту, аутор разматра уставноправну проблематику, као и утицај међународне заједнице на промену и/или креирање националних устава, са посебним освртом на тзв. „наметнуте“ уставе.

Кључне речи: Кипарско питање, устав, учешће међународне заједнице, Уједињене нације.

Nataša Doneva,
Teaching Assistant,
Faculty of Law, University Goce Delčev, Štip,
Republic of North Macedonia

RESOLVING THE CYPRUS ISSUE: THE 13 CONSTITUTIONAL POINTS AND THE FAMOUS ANNAN PLAN

Cyprus is a country facing a constant rivalry between Greek Cypriots and Turkish Cypriots. The 1960 Constitution has been revised several times, but despite all efforts and the involvement of the international community, it has failed to drastically improve the tense situation. The Constitution was based on the Zurich Agreement (1959) and the London Agreement (1959); for many, it was an “imposed” Constitution, not really reflecting the will of the people. In addition to these two agreements, two other treaties referring to Cyprus were also agreed upon in Zürich: the Treaty of Guarantee and the Treaty of Alliance. The “imposed” constitution did not last long as there was a need for subsequent changes. The most prominent among them were the 13 constitutional amendments (points) proposed by President Makarios. Another significant document worth mentioning is the famous Annan plan, pertaining to the UN commitments. The paper aims to provide a brief background of the problem and present the consequences of international involvement in internal problems, particularly when it comes to sensitive constitutional law issues. The author focuses on constitutional law problems and dilemmas and discusses the international influence in changing and/or creating national constitutions, with special reference to the so-called “imposed” constitutions.

Keywords: Cyprus, constitution, international involvement, United Nations.

*Александра Тороман,
Студент докторских студија,
Правни факултет, Универзитет у Новом Саду,
Република Србија*

ПРАВО НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ У КОНТЕКСТУ ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ ЗА ЗАШТИТУ ЉУДСКИХ ПРАВА И ОСНОВНИХ СЛОБОДА

Право на суђење у разумном року, као део права на правично суђење, представља једно од основних људских права које је загарантовано међународним документима, као што је Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, која у члану 6 истиче да свако има право направичну и јавну расправу у разумном року. Овај члан утиче на државе чланице да саме одреде значење „разумног рока“, али се јавља као заштитник и гарант овог права уколико такав рок не буде испоштован. Јер, сматра се, закаснела правда је ускраћена правда. Ово право постоји у интересу лица о чијим се правима ради, али и у интересу државе, односно правне сигурности. Самим тим, уколико би одређени поступак трајао неограничено дуго, он би угрозио како интерес појединца тако и јавни интерес. Зато у сваком националном законодавству треба да постоје делотворни правни лекови како би се ово право заштитило. Сама гаранција права на суђење у разумном року би тако била недовољна уколико не би постојали ефикасни механизми њене заштите. Према томе, уколико државе пропусте да грађанима омогуће адекватну заштиту права на суђење у разумном року, њима стоји на располагању Европски суд за људска права, који утиче на убрзање поступка на националном нивоу и пружа одговарајућу новчану сатисфакцију за повреду овог права.

Кључне речи: право на суђење у разумном року, Европски суд за људска права, члан 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Aleksandra Toroman,
PhD Student,
Faculty of Law, University of Novi Sad,
Republic of Serbia

***RIGHT TO TRIAL WITHIN A REASONABLE TIME IN THE CONTEXT
OF THE EUROPEAN CONVENTION FOR THE PROTECTION
OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS***

As part of the right to a fair trial, the right to a trial within a reasonable time is one of the fundamental human rights guaranteed by international instruments, such as the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR). Article 6 of the Convention states that everyone has the right to a fair trial and a public hearing within a reasonable time. The Member States are free to determine the meaning of the term “reasonable time” but this article serves as a protection and a guarantee for exercising this right when the reasonable time limit has not been observed. For, justice delayed is considered to be justice denied. This right exists in the interest of the person whose rights are at issue but also in the interest of the state and legal certainty. Thus, if a particular procedure were to continue indefinitely, it would jeopardize both the individual’s (private) interest and the public interest. For this reason, any national legislation should provide effective remedies to protect this right. The guarantee of the right to trial within a reasonable time alone would be insufficient if there were no effective mechanisms to protect it. If states fail to provide citizens with adequate protection of the right to trial within a reasonable time, the citizens have at their disposal the European Court of Human Rights (ECtHR), which may expedite proceedings at the national level and provide adequate financial compensation for the violation of this right.

Keywords: right to a trial within a reasonable time, European Court of Human Rights, Article 6 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

ПРАВНОИСТОРИЈСКА НАУЧНА ОБЛАСТ

LEGAL HISTORY

Проф. др Есин Кранли Бајрам,
Ванредни професор,
Правни факултет „Јустинијан Први”,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј”, Скопље,
Република Северна Македонија

ДА ЛИ СУ ПАНДЕМИЈЕ У СТАРОМ РИМУ УТИЦАЛЕ НА ПАД РИМСКОГ ЦАРСТВА?

Након изненадног избијања пандемије COVID-19, савремени свет се суочио са бројним изазовима. Здравствена криза је несумњиво имала далекосежне последице на економије и стабилност већине држава. Иако је тешко повући паралелу између актуелне пандемије и пандемија кроз историју, овај рад је покушај да се представе неки аспекти неколико најзначајнијих пандемија које су задесиле Римско царство. Рад приказује кључне аспекте Антонинове (Галенове) куге 165-180 и Јустинијанове куге 541-542, које су имале разорне последице по Римско царство: огромне стопе смртности и губитак људских живота без преседана. У том смислу, део рада ће бити посвећен узроцима ових пандемија, врстама заразних болести које су харале старим Римом, као и утицају епидемија које су директно или индиректно допринеле слому и дефинитивном паду Римског царства.

Кључне речи: пандемије, Антонинова куга, Јустинијанова куга, пад Римског царства.

Prof. Esin Kranli Bajram, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law Iustinianus Primus,
University Ss. Cyril and Methodius in Skopje,
Republic of North Macedonia

DID THE PANDEMICS IN ANCIENT ROME IMPACT THE FALL OF THE EMPIRE?

After the sudden outbreak of the COVID-19 pandemic, the contemporary world has faced a number of challenges. The health crisis has undoubtedly had far-reaching consequences on the economies and stability of a vast majority of modern states. Although it is difficult to draw a parallel between the current pandemic and the pandemics throughout history, this paper is an attempt to present some aspects and the consequences of several most significant pandemics that had struck the Roman Empire. The paper explores the Antonine plague (Galen) 165-180 AD and the Justinian's plague 541-542 AD, which had devastating consequences for the Empire: huge mortality rates and unprecedented loss of human lives. In that sense, part of the paper will be devoted to the causes of these pandemics, the types of infectious diseases that historically affected Ancient Rome, and the impact of epidemics that directly or indirectly contributed to the decline and definitive fall of the Roman Empire.

Keywords: pandemics, Antonine plague, Justinian's plague, decline/fall of the Roman Empire.

Проф. др Александар Ђорђевић,
Ванредни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу
Република Србија

Доц. др Андреј Викторович Серјогин,
Доцент,
Руски универзитет Г. В. Плеханова, Москва,
Руска Федерација

ВАНРЕДНИ МЕШОВИТИ И МЕЋУДРЖАВНИ СУДОВИ У СЛОВЕНСКОМ СРЕДЊОВЕКОВНОМ ПРАВУ

Аутори у раду анализирају мешовите и међудржавне судове у српском и руском средњовековном праву. Овакве врсте судова честа су појава у ранијој европској историји, помињу се још од времена Рима. Посебно место заузимају у словенском правном наслеђу, а нарочито у српском и руском праву. Мешовит суд у средњем веку био је распрострањен као средство за уклањање две самосталне конкурентске јурисдикције. У јужнословенским релевантним изворима најчешће се помиње у под називом „станак” или „опћи суд”, а у древноруском праву као „вопчий” или „смесной” суд. Аутори у раду обрађују посебност ове особене институције, пореде је у два словенска правна система и истичу њене прасловенске и општесловенске корене.

Кључне речи: мешовити суд, међудржавни суд, словенско право, српско средњовековно право, руско средњовековно право.

Prof. Aleksandar Đorđević, LL.D.,

*Associate Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia*

Doc. dr Andrey Viktorovich Seryogin, L.L.,

*Assistant Professor,
Russian University G. V. Plekhanov, Moscow
Russian Federation*

EXTRAORDINARY MIXED AND INTERSTATE COURTS IN SLAVIC MEDIEVAL LAW

In this paper, the authors explore mixed and interstate courts in Serbian medieval law and Russian medieval law. These types of courts were quite common in early European history, and they may be traced back to the Ancient Rome. They have a special place in the Slavic legal heritage, especially in Serbian medieval law and Russian medieval law. In the Middle Ages, mixed courts were commonly instituted as a means of eliminating conflicts between two independent competing jurisdictions. In relevant sources South Slavic, it was most often referred to as "станак" (joint meeting) or "опћи суд" (general court), and in Ancient Russian law it was called "общий" (general), "вопчий" (joint hearing) or "смесный суд" (mixed court). The authors present the distinctive characteristics of these special institutions, emphasize their Proto-Slavic and All-Slavic roots, and compare the activities of these courts in two Slavic legal systems: Serbian and Russian medieval law.

Keywords: mixed court, interstate court, Slavic law, Serbian medieval law, Russian medieval law.

Бранко Шапоњић,
Сарадник у настави,
Правни факултет, Универзитет у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Република Србија

ОДНОСИ АУСТРОУГАРСКЕ МОНАРХИЈЕ И КНЕЖЕВИНЕ СРБИЈЕ ПРЕМА ТАЈНОЈ КОНВЕНЦИЈИ ИЗ 1881. ГОДИНЕ

Берлински конгрес који је одржан од 13. јуна до 13. јула 1878. године донео је независност Кнежевине Србији. Међутим, цена по којој је Србија стекла независност није била мала. Аустроугарска монархија је искористила затегнуте дипломатске односе између Србије и Руске Царевине по питању јужне српске границе и изнудила од Србије бројне територијалне уступке у замену за њену подршку поводом стицања независности. Пројекат Србије који је Јован Ристић представио у меморандуму („мемоару“) Оту фон Бизмарку радикално је коригован. Србија се обавезала на потписивање уговора о железници и трговини. Коначно, 1881. године потписана је Тајна конвенција између Аустроугарске и Србије. У овом раду ће бити приказан однос између Србије и Аустроугарске према Тајној конвенцији. Биће приказано на који начин је Аустроугарска унутрашњу и спољну политику Србије ставила под своју контролу. За приказивање наведених чињеница користићемо историјски, аналитички и статистички метод.

Кључне речи: Тајна конвенција, Србија, Аустроугарска, Берлински конгрес, трговина, пољопривреда, контрола.

Branko Šaponjić,
Teaching Associate,
Faculty of Law, University of Priština,
Temporary Head Office in Kosovska Mitrovica,
Republic of Serbia

***RELATIONS BETWEEN THE AUSTRO-HUNGARIAN
EMPIRE AND THE PRINCIPALITY OF SERBIA UNDER
THE AUSTRO-SERBIAN CONVENTION OF 1881***

The Berlin Congress, organized from 13th June to 13th July 1878, brought independence to the Principality of Serbia. However, the price at which Serbia gained independence was not trivial. The Austro-Hungarian Empire took advantage of the tense diplomatic relations between Serbia and the Russian Empire on the issue of the southern Serbian border, and forced Serbia to make numerous territorial concessions in exchange for its support on the issue of gaining independence. The projected vision of Serbia that Jovan Ristić had presented in a memorandum to Otto von Bismarck was radically revised. Serbia pledged to sign a railway and trade agreement. Finally, in 1881, the Austro-Hungarian Empire and Serbia signed a secret bilateral treaty, known as the Secret Convention. This paper will present the relations between Serbia and Austria-Hungary pursuant to the 1881 secret Austro-Serbian Convention. In order to demonstrate how the Austro-Hungarian monarchy put the internal and foreign policy of Serbia under its control, the author draws upon the historical, analytical and statistical methods.

Keywords: 1881 Austro-Serbian Secret Convention, Serbia, Austria-Hungary, Berlin Congress, trade, agriculture, control.

Имран Рашљанин, Мастер правник,
Научни сарадник,
Државни универзитет у Новом Пазару,
Студент докторских студија на
Правном факултету у Нишу,
Република Србија

ЈЕДНОСТРАНО ОТКАЗИВАЊЕ БРАКА У РИМУ

Чини се да ниједан огранак права не даје тако сликовит и живописан поглед на право као што је то даје историја права. Историја права представља једну врсту неопходности јер без ње не бисмо знали правне тековине пријашњих људских култура. Предмет овог рада је једнострано отказивање брака са аспекта римског права. У римском правном систему је унилатерално отказивање брака је било познато под називом *repudium*. О репудијацији се може говорити и код брака са манусом и код брака без мануса. У браку са манусом (*matrimonium cum manu*) репудијација је била дозвољена само мушкарцу, док у браку без мануса (*matrimonium sine manu*) она постаје дозвољена и жени. У раду ћемо приказати какву форму, услове и реперкусије је имала римска репудијација. Током рада ћемо представити улогу *paterfamilias*-а, који до половине доба Републике има огромну власт и без пристанка шефа породице брак не би могао да се склопи, ондосно био би ништав по правилу „*quod nullum est nullum producit effectum*“. Постепеном либерализацијом брачних односа улога шефа породице исчезава, те коначно нестаје. Репудијација у коначници доводи до огромног броја развода, а које је као проблем видео одређени број римских императора, те су својом легислативном функцијом покушали да томе супроставе.

Кључне речи: репудијација, брак са манусом, брак без мануса, унилатерално раскидање брака.

Imran Rašljanin, LL.M.,
Research Associate,
State University in Novi Pazar,
PhD Student, Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

UNILATERAL ANNULMENT OF MARRIAGE IN ANCIENT ROME

No branch of law seems to provide such a vivid and picturesque view of law as the history of law. The history of law is necessary because it provides knowledge about the legal heritage of previous human cultures. The subject matter of this paper is the unilateral annulment of marriage from the aspect of Roman law. In the Roman legal system, this institute was known as *repudium*. Repudiation was present both in *matrimonium cum manu* and in *matrimonium sine manu*. In *matrimonium cum manu*, repudiation was allowed only to a man; in *matrimonium sine manu*, it was allowed to a woman as well. In this paper, the author examines the form, the requirements and repercussions of *repudium* in Roman law. The paper also considers the role of the *paterfamilias*, who had enormous power in the first half of the Roman Republic. Marriage could not take place without the consent of the *paterfamilias*; thus, it would be null and void *ab initio* in compliance with the rule “*quad nullum est nullum producit effectum*”. The liberalization of marital relations gradually contributed to reducing the role of the *paterfamilias*. Repudiation ultimately resulted in a huge number of divorces. Such practices were perceived as a social problem by a number of Roman emperors, who tried to counteract the negative phenomenon by enacting relevant legislation.

Keywords: *repudium*, *matrimonium cum manu*, *matrimonium sine manu*, unilateral annulment of marriage.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34:351.759.6(048)

МЕЂУНАРОДНА научна конференција Деловање институција система у ванредним ситуацијама: искуства и изазови (2022 ; Ниш)

Зборник сажетака / Међународна научна конференција Деловање институција система у ванредним ситуацијама: искуства и изазови, Ниш, април 2022. = Collection of summaries / International scientific conference Systemic agency in extraordinary situations: experiences and challenges ; [организатор конференције, conference organizer Центар за правна и друштвена истраживања ; уредници конференције, editors-in chief Анђелија Тасић, Марко Димитријевић]. - Ниш : Правни факултет Универзитета, 2022 (Ниш : Медивест). - 170 стр. ; 25 cm

Упоредо апстракти на срп. језику и енгл. превод. - Тираж 100.

ISBN 978-86-7148-290-5

а) Управљање ванредним ситуацијама -- Правни аспект
-- Апстракти

COBISS.SR-ID 63347209